

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU ve İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

TERÖRİZMİN DEĞİŞEN BOYUTU: DEAŞ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba DENİZ

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTA DOĞU ve İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

TERÖRİZMİN DEĞİŞEN BOYUTU: DEAŞ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba DENİZ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hakan MEHMETÇİK

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 508316023 no'lu Tuğba DENİZ'in hazırladığı "**Terörizmin Değişen Boyutu: DEAŞ Örneği**" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması ve sözlü sınavı Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 16. maddesi uyarınca **23/08/2019** tarihinde saat **14.00**'da yapılmış sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin **başarılı**.....' ne OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Hakan MEHMETÇİK	Kabul	
Doç. Dr. Hasan KORKUT	KABUL	
Dr. Öğr. Üyesi Emin SALİHİ	KABUL	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun **28/08/2019** tarih ve **2019/20-06** sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. İsmail Safa ÜSTÜN

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
HARİTA LİSTESİ	vi
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL TABLOSU	vi
GRAFİK TABLOSU	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
ARAŞTIRMA BİLGİLERİ	3
1.1. ARAŞTIRMA KONUSU, AMACI VE KAPSAMI	3
1.1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.1.3. Araştırmanın Kapsamı	4
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI	6
2. BÖLÜM	8
1. TERÖR VE TERÖRİZM: LİTERATÜR TARAMASI	8
1.1. İdeolojlara Göre Terör ve Terörizm Tanımı	11
2. TERÖR VE TERÖRİZM ARASINDAKİ KAVRAMSAL TARTIŞMALAR	14
3. TERÖRİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ	17
4. TERÖRİZM TÜRLERİ	26
4. 1. Devlet Terörü	26
4. 2. Devlet Destekli Terörizm	29

4. 3. Ulusal Terörizm	30
4. 4. Uluslararası Terörizm	30
4. 5 Uluslararası Terörizm (Transnasyonel Terörizm).....	32
3. BÖLÜM	34
1. TERÖRİZM KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ.....	34
1. 2. Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Yeni Terörizm Olgusu	34
2. KÜRESELLEŞME NEDİR?.....	36
3. KÜRESEL TERÖRİZM NEDİR?	42
4. KÜRESEL TERÖRİZMİ ORTAYA ÇIKARAN SEBEPLER.....	45
4. 1. Silahların Kapasitelerinin Artması	45
4. 2. Güç Dengesinin Değişmesi ve Terörizmde Meydana Gelen Ani Yükseliş	47
4. 3. Terörizmde Meydana Gelen İdeolojik Değişim	47
4. 4. Teknolojinin Gelişmesi ve Kullanımının Yaygınlaşması.....	48
5. ULUSLARARASI TERÖRİZMİN ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ.....	48
6. RADİKALLEŞME.....	50
7. 11 EYLÜL VE YENİ TERÖRİZM	53
8. YENİ TERÖRİZM	54
4. BÖLÜM	61
DEAŞ'IN GELİŞİMİ VE YENİ TERÖRİZM KULLANIMI	61
1. DEAŞ' IN TARİHÇESİ.....	61
2. DEAŞ' I ORTAYA ÇIKARAN ETMENLER VE DEAŞ' IN GELİŞİMİ	65
3. IRAK İSLAM DEVLETİNDEN IRAK-ŞAM İSLAM DEVLETİNE: ARAP	
BAHARI VE SURİYE İÇ SAVAŞI	70
4. ÖRGÜTÜN İDEOLOJİSİ.....	75
4. 1. Selefilik.....	77
4. 2. Cihad.....	79

5. DEAŞ' IN DEVLET İDDİASI VE YAPILANMASI	80
5. 1. Lideri.....	81
5. 3. Yönetim Kadrosu	83
5. 4. Militanlar	85
5. 5. Örgüt Yapısı ve Teşkilatlanması	85
6. DEAŞ' IN İNSAN GÜCÜ	87
7. DEAŞ' IN FİNANS KAYNAKLARI.....	89
7. 1. Petrol ve Doğalgaz.....	92
7. 2. Vergi, Gasp ve Yağma	94
7. 3. Fosfat, Sülfür ve Çimento.....	94
7. 4. Fidyeye Ve İnsan Ticareti	95
7. 5. Bağışlar	95
8. DEAŞ' IN MEDYA VE PROPAGANDA GÜCÜ	96
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	104

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devleti

ASALA: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia

BM: Birleşmiş Milletler

CNN: Cable News Network

DEAŞ: Devlet'ül Irak ve's Şam

DHKP-C: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi

ETA: Estimated Time of Arrival

FKÖ: Filistin Kurtuluş Örgütü

IRA: Irish Republican Army

MLKP: Marksist Leninist Komünist Parti

ÖSO: Özgür Suriye Ordusu

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

PYD: Demokratik Birlik Partisi

RAF: Kızıl Ordu Fraksiyonu

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TASAM: Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi

HARİTA LİSTESİ

Harita 1. DEAŞ' ın 2014 yılı itibariyle Suriye ve Irak'ta kontrol altına aldığı bölgeler.....	77
Harita 2: DEAŞ' ın Elinde Tuttuğu Petrol ve Gaz Sahaları.....	100

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Eski ve Yeni Terörizm Karşılaştırması.....	65
Tablo 2. 2003' ten Günümüze Şiddete Dayalı Aylık Sivil Ölümleri.....	74
Tablo 3. Bakanlar Listesi.....	90

ŞEKİL TABLOSU

Şekil 1. Örgütün Teşkilat Teması.....	92
---------------------------------------	----

GRAFİK TABLOSU

Grafik 1: DEAŞ' ın Gelirleri.....	97
-----------------------------------	----

ÖZET

Bu çalışmada, terörizmde meydana gelen değişim ve dönüşümler incelenerek “ yeni terörizm dönemi” olarak adlandırılan süreçle ilgili olarak genel bir tablo çizilmiştir. Terörizmin dinamiklerinde meydana gelen değişimleri tetikleyen tarihsel olaylar kronolojik olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Soğuk Savaş sonrası süreç ve 11 Eylül olayları yeni terörizm döneminin resmi başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte yaşanan değişimlerin somut bir örneği olarak tüm dünyayı tehdit eden DEAŞ terör örgütü örneklem olarak seçilmiştir.

DEAŞ’ ı diğer terör örgütlerinden ayıran, yeni terörizm dönemi içerisine almamıza sebep olan farklılıklar incelenmiştir. Çalışmada terörizm kavramında meydana gelen değişimleri tetikleyen olaylar incelenmiştir. Terörizmde meydana gelen yapısal değişimlerin DEAŞ’ ın oluşum ve gelişim sürecine olan etkileri değerlendirilmiştir. DEAŞ’ ı diğer örgütlerden ayıran ve “yeni terörizm dönemi” içerisine almamıza sebep olan farklılıklar analiz edilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın yöntem ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde terör ve terörizm kavramları hakkında bir literatür taraması yapılmıştır. Terörizmin tarihsel gelişimi ve dönemsel ayrımları Rapoport’un dört dalga modeli ile incelenmiş ve çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde terörizmde meydana gelen değişimleri tetikleyen olaylara yer verilmiştir. Soğuk Savaş sonrası süreç, 11 Eylül olayları, küreselleşme ve radikalleşme kavramlarından bahsedilmiştir. Yeni terörizm dönemi meydana gelen yapısal değişiklikler incelenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise DEAŞ terör örgütünün ortaya çıkışı ve gelişimi ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Örgüt yapısı, eylem türleri, terörist profilleri ve gelir kaynakları incelenmiştir. DEAŞ terör örgütünü yeni terörizm dönemi içerisinde değerlendirmemize sebep olan farklılıklar ortaya çıkarılmıştır.

Sonuç olarak, DEAŞ terör örgütü sahip olduğu özellikler ile yeni terörizm dönemini anlamayı kolaylaştırıcı bir örneklem olduğu görülmüştür. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak ikincil kaynaklar taranmıştır. DEAŞ terör örgütü üzerine çok fazla çalışma olmadığı için bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağını ummaktayım.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Terör, DEAŞ, Yeni Terörizm, 11 Eylül

ABSTRACT

In this study, the changes and transformations in terrorism have examined and a general picture has drawn about the process called as a “new terrorism period”. Historical events which changes in the dynamics of terrorism have been examined and analyzed chronologically. The post-Cold War process and the events of 9/11 are regarded as the official beginning of the new period of terrorism. DAESH terrorist organization which threatening the whole world was chosen as the sample as a concrete example of the changes that took place in this process.

Differences separating DAESH from other terrorist organizations and causing its to be included in the new era of terrorism have examined. In this study, the events that triggered the changes in the concept of terrorism have examined. The effects of structural changes in terrorism have evaluate on the formation and development process of DAESH. Differences separating DAESH from other organizations and causing its to be included in the “new period of terrorism" have analyzed. In the first part of the study, information have given the subject, aim and scope of the research. Methods and limitations of the study have mentioned. In the second part of the study, a literature review was made about the concepts of terror and terrorism. The historical development of terrorism and its periodical distinctions have been examined by Rapoport's four-wave model. In the third part of the study, the events that affect the changes in terrorism have given. Post-Cold War period, 9/11 events, globalization and radicalization concepts have mentioned. The structural changes in the new period of terrorism have examined. In the fourth part of the study, a short consideration has made about the emergence and development of the DAESH terrorist organization. Organizational structure, types of actions, terrorist profiles and sources of income were examined. Differences that have led its to consideration the DAESH terrorist organization in the new period of terrorism have been revealed.

As a result, it have seen that DAESH terrorist organization is a sample that facilitates understanding of the new period of terrorism. Secondary sources and qualitative research method have used. I hope that this study will contribute to the literature since there are not many studies on the DAESH terrorist organization.

Key Words: Terrorism, Terror, DAESH, New Terrorism, September 11

GİRİŞ

21. yy' da tüm dünyayı saran küreselleşme dalgası ile birlikte terörizm tanımında değişimler meydana gelmiştir. İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte terör örgütlerinin etki alanı genişlemiş ve uluslar ötesi bir kimlik kazanmıştır. Eski terör dediğimiz dönemde bölgesel ve daha küçük çapta eylemler yapılırken, yeni terör döneminde ise eylemler küreselleşmiş ve kullanılan şiddet artmıştır. Ayrıca teknolojik gelişmeler terör eylemlerinin yöntemlerinde değişiklikler meydana getirmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde genel bir literatür taraması yapılmış olup terör ve terörizm kavramları ile ilgili farklı tanımlara yer verilmiştir. Terörizmi anlamayı ve önlemler almayı zorlaştıran en önemli neden üzerine mutabık olunun tek bir tanımın bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Her dönem içinde bulunduğu siyasi ve ideolojik konjonktür çerçevesinde terörizm çalışmalarına yön vermiştir. Keza devletlerin yapmış olduğu terörizm tanımlamaları da iç ve dış güvenlik stratejileri, siyasi ve ideolojik arka planlarına göre şekillenmiştir. Bu çalışmada terörizme yeni bir tanım getirme amacı bulunmamaktadır. Bugüne kadar yapılmış olan terör ve terörizm kavramları incelenip bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise yaşanan küreselleşme dalgası ve bunun sonuçları incelenmiştir. Tüm dünyada meydana gelen küreselleşme dalgası sonucunda klasik terörizm tanımlamaları değişmiş ve “yeni terörizm” dediğimiz kavramı ortaya çıkarmıştır. Yeni terörizm tanımlamaları küreselleşme ekseninde incelenmiştir. Yeni terörizm dediğimiz kavramın terör eylemlerinde ve etki alanlarında meydana gelen değişimlerden kaynaklandığı ortaya konulmuştur. Bu sürecin oluşumunda ağ teknolojilerinin gelişmesi, ulaşım ve iletişimin hızlanması, herkesin teknolojiye kolay ve ucuz bir şekilde ulaşmasının etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca 21. yy en büyük sorunu olan radikalleşme kavramı üzerinde durulmuştur. Radikal terör gruplarının ortaya çıkışı ve ideolojilerini besleyen kaynaklar incelenmiştir. Radikalleşme ve küreselleşme kavramlarının günümüz literatüründe sıklıkla kullanılmaya başladığı dönem Soğuk Savaş'ın bitimi ve akabinde yaşanan 11 Eylül 2001 saldırıları olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitimi ile dünya siyasetinde çok ciddi kırılmalar yaşanmış ve uluslararası sistemin yapısı değişmiştir. Sistemde yaşanan bu değişimin ilk patlama noktası ABD'de tarihin en büyük terör saldırılarından biri olan 11 Eylül saldırıları ile kendini göstermiştir. Dini referanslı aşırı radikal terör grupları bu döneme damgasını vurmuş ve küresel bir tehdit haline

gelmiştir. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD' nin Ortadoğu coğrafyasına yaptığı operasyonlar ile bölge iktidarsızlaştırılmıştır. Bu kısır döngü içerisinde bu coğrafyadaki toplumların radikalleşmesine ve “intikam” duygusu ile çok kanlı eylemler yapmasına neden olmuştur. Bu bölümde incelediğimiz diğer bir konu ise bu radikal terör gruplarının ideolojilerini besledikleri kaynaklar olmuştur. Tüm zamanların en zengin ve radikal terör örgütlerinden biri olan DEAŞ' ı ortaya çıkaran sebeplere değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise devlet olma iddiası taşıyan terör örgütü DEAŞ' ın ortaya çıkışı ve gelişimi incelenmiştir. Dünyanın en zengin terör gruplarından biri olan DEAŞ' ın gelir kaynakları incelenmiş ve gelir kaynakları ile doğru orantılı olarak sahip olduğu terörist sayısı ve yapısı üzerinde çalışılmıştır. Ağ teknolojisini çok iyi kullanan ve propaganda faaliyetlerini çok etkili bir şekilde yürüten DEAŞ, en çok yabancı terörist savaşıya sahip terör örgütü olmuştur. Bölgede DEAŞ' ı besleyen ABD' nin Irak işgali ve Arap Baharı sonrasında yaşanan Suriye iç savaşına ve taraflarına değinilmiştir. Yeni bir terör yöntemi olarak literatüre giren siber savaş/terör kavramı incelenmiş ve DEAŞ' ın siber savaş/terör kullanımı incelenmiştir. DEAŞ' ı diğer terör örgütlerinden ayıran “devlet iddiası” üzerinde durulmuş ve bu iddiasını desteklemek için yaptığı çalışmalara yer verilmiştir. Ele geçirdiği bölgelerde yaptığı belediyeçilik faaliyetleri, vergi toplama, toplu taşıma ve kanalizasyon sistemleri, eğitim ve sağlık kurumları oluşturarak bölgede yaşayanlara egemenliğini kabul ettirmek istemiştir. Hilafet' in ilanıyla birlikte kendisini İslam dünyasının lideri olarak gören Bağdadi küresel bir cihad çağrısında bulunmuş ve bu çağrıya binaen binlerce yabancı savaşçı Suriye'ye gitmiştir. Bu durum hem DEAŞ' la mücadeleyi zorlaştırmış hem de Suriye krizini derinleştirmiştir.

Son bölümde kullanılan kaynaklar genellikle haber kaynakları olmuştur. Bunun en önemli sebebi DEAŞ ile ilgili her şeyin henüz çok yeni olması ve üzerine yapılmış akademik çalışmaların kısıtlı olmasından kaynaklanmıştır. Bu haber kaynakları tarafsız bir şekilde değerlendirilmiş ve bir analiz ortaya konmuştur.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMA BİLGİLERİ

1.1. ARAŞTIRMA KONUSU, AMACI VE KAPSAMI

1.1.1. Araştırmanın Konusu

“Terörizmin Değişen Boyutu: DEAŞ Örneği” başlıklı bu çalışmanın konusu son çeyrek asırda terörizmde meydana gelen köklü yapısal değişikliklerdir. Özellikle 11 Eylül El-Kaide'nin ABD saldırıları sonrasında dünya siyasetinde meydana gelen değişimlerin oluşturduğu etkiler analiz edilmeye çalışılacaktır. Yaşanan değişimin terör gruplarında meydana getirdiği yapısal değişiklikleri analiz edebilmek amacıyla son dönemlerin en aktif terör grubu DEAŞ, çalışmanın örnekleme olarak ele alınacaktır.

DEAŞ'ın yapısı, söylemleri, ekonomik geliri ve medya gücü ile diğer terör örgütlerinden ayrılan ve “yeni terörizm” dediğimiz olguyu ortaya çıkaran yönleri incelenerek bir analiz yapılmaya çalışılacaktır. DEAŞ'ın bir terör örgütü olarak kurulduktan sonra “devlet olma iddiası” ve bunu gerçekleştirmek için kullandığı yeni terör yöntemleri de araştırmanın temel konuları arasında yer almaktadır.

1.1.2. Araştırmanın Amacı

Yeni Terörizm dediğimiz kavramın ortaya çıkışında etkili olan Soğuk Savaş dönemi sonrası süreçte oluşan uluslararası konjonktür ve 11 Eylül olayları terörizm kavramında köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, değişen terör ve terörizm algısının süreçsel olarak incelenmesi suretiyle meydana gelen değişimlerin analiz edilmeye çalışılarak terörizm literatürüne katkı sağlamaktır. Örnekleme olarak alınan DEAŞ'ı ortaya çıkaran sebepler ve yapısal farklılıkları incelenerek yeni terörizm sürecinin terör gruplarında meydana getirdiği değişiklikler incelenecektir. Çalışmada ele alınan terör, terörizm,

küreselleşme ve radikalleşme kavramları çalışmanın tali amacını oluşturmaktadır. Bu kavramlar terörizmde meydana gelen değişimleri açıklarken çalışmanın gelişimi açısından yardımcı olacaktır.

Bu bağlamda soracağımız araştırma soruları, çalışmanın temel ve tali amacına cevap ararken bizlere yardımcı olacaktır.

1. Terör ve terörizm kavramları ne anlam ifade etmektedir? Tarihsel süreç içerisinde hangi değişimlere uğramıştır?

2. Terör ve terörizm kavramlarının her devlet, ülke, millet açısından farklı algılanmasının ve yorumlanmasının nedenleri nelerdir?

3. Terörizm kavramında başlayan değişimleri tetikleyen sebepler nelerdir? Küreselleşme ve terörizm arasındaki bağlantıyı oluşturan sebepler nelerdir?

4. 11 Eylül sonrası dünya siyasetinde meydana gelen değişimlerin “yeni terörizmin” konumlandırılmasında ki etkisi nedir?

5. DEAŞ terör örgütünün oluşumunda ve gelişiminde etkili olan olaylar nelerdir? DEAŞ terör örgütünü diğer terör gruplarından ayıran özellikler nelerdir?

6. DEAŞ’ı yeni terörizm süreci içerisinde değerlendirmemize sebep olan yapısal değişiklikler nelerdir?

7. Devlet olma iddiası taşıyan DEAŞ’ın ekonomik kaynakları ve medya gücünü oluşturan unsurların DEAŞ’ın gelişimine nasıl bir etkisi vardır?

1.1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma konusu olan “Terörizmin Değişen Boyutu: DEAŞ Örneği” başlığından hareketle araştırma kapsamını sınırlandırabilmek adına yeni terörizm olarak adlandırılan süreci bir örnek üzerinden inceleyebilmek adına DEAŞ terör örgütü seçilmiştir. Yeni terörizmin

gelişimini incelerken karşımıza başka terör grupları çıkmasına karşın içinde bulunduğu dönemin en etkili ve güncel ismi olan DEAŞ üzerinden yürütülecektir. DEAŞ ideolojik olarak Hilafetin yeniden tesis edilerek tüm Müslümanları tek bir devlet ve yönetici altında toplamayı hedeflemiştir. Kendisine tabii olmayan devlet ve milletler ile “cihat” kavramını olumsuz yönde kullanarak savaş açmayı amaçlamıştır. Model olarak kuruluş yıllarında El- Kaide tipi bir yapılanma göstermesine rağmen sonrasında gösterdiği hızlı gelişim ve elde ettiği ekonomik gelir sayesinde El- Kaide’den daha etkili ve tehlikeli bir örgüt olmuştur. DEAŞ’ ın ortaya çıkışını tetikleyen sebeplerde tez çalışması içine dahil edilmiştir. Bu bağlamda Soğuk Savaş dönemi, 11 Eylül olayları, Arap Baharı ve Suriye iç savaşı çalışmada ele alınan konular arasındadır. Ayrıca yaşanan tüm bu olayları kavramlarla açıklayabilmek adına terör, terörizm, terörizmin gelişimi, küreselleşme, radikalleşme gibi kavramlara değinilmiş ve konu ile bağlantılı olarak tanımlamaları yapılmıştır. DEAŞ’ ın terörizm üretirken kullandığı argümanlar ve gelişimini hızlandıran etkenler incelenerek yeni terörizm ile olan bağıntı kurulma çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Terörizm konusu yüzyıllardır insanlığın en büyük problemi olagelmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar yetersiz olmanın yanı sıra yeterince objektif olmadığı için tanım sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu tanım sorunlarına bağlı olarak terörle mücadele konusunda ortak adım atılması mümkün olmamaktadır. Bu tez çalışması yeni bir tanım ortaya koyma endişesi taşımadan var olan tanımların incelenmesi suretiyle yeni terörizm dönemi ile ilgili literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. 11 Eylül olayları birlikte terörizm üzerine binlerce akademik çalışma yapılmış olmasına rağmen “Batı” perspektifinden çıkılamaması araştırmaların güvenilirliğine zarar vermektedir. Özellikle El- Kaide, DEAŞ gibi dini referanslı terör gruplarını incelerken bu grupların yaptıkları eylemlerin tek motivasyon kaynağının “İslam Dini” olduğu iddiası bu konu ile ilgili çalışma yapmayı elzem kılmaktadır. İslamafobia’nın derinden hissedildiği bu çalışmalar terörizm ile ilgili doğru bilgiler sunamamanın yanında terörle mücadele konusunda da yeterince etkili olamamaktadır.

Yeni terörizm dediğimiz süreç henüz çeyrek asırlık bir dönemi kapsamaktadır. Sil baştan bir tanım yapmaktan ziyade bu süreçte terörizmde değişen araç, yöntem ve amaçların incelenmesi ortaya çıkan ya da çıkacak olan örgütlerin anlaşılması ve mücadele edilmesini kolaylaştıracağı kanısındayım. Bu nedenle çok derin geçmişi olamayan ve bir anda parlayan DEAŞ terör örgütünün örneklem olarak seçilmesi önem taşımaktadır. Finansal kaynakların kullanımı, sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanması ve yabancı terörist savaşçı sayısı DEAŞ'ı diğer terör gruplarından ayıran en büyük farklılıklardandır. Tüm bu farklılıkları incelediğimiz çalışmanın yeni terörizm sürecini anlamada literatüre katkı sağlamasını umuyorum.

1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI

Bu çalışmada sosyal bilimlerde en çok tercih edilen araştırma yöntemlerinden biri olan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Temel olarak nitel araştırma yöntemlerinden en bilinen ve başvurulan ikincil kaynakların taranıp analiz edilmesi suretiyle çalışmaya yön verilmiştir. DEAŞ'ın yayın kanalları, gazete, dergi ve sosyal medya hesapları incelenmiştir. Erişim yasaklarından dolayı hepsine birincil kaynak olarak ulaşılamamış olup bu kaynakları daha önce inceleyen çalışmalar objektif ve titiz bir şekilde incelenerek bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Nitel veri analiz türlerinden en sık kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılarak yazılı ve görsel veriler analiz edilmiştir.

Terör ve terörizm konusunda literatür taraması yapılırken Bruce Hoffman- Inside Terrorism, David Rapoport- Four Waves Of Modern Terrorism, Walter Laquer- The Age of Terrorism gibi temel eserlerin incelenmesinin yanı sıra farklı ülkelerin ansiklopedilerinde yer alan terör ve terörizm tanımlamaları incelenmiştir. Ayrıca ülkelerin ulusal güvenlik kurumlarının terörizm tanımlamalarına bakılmış ve tez içerisinde bunlara yer verilmiştir. Araştırma merkezleri ve bağımsız akademisyenlerin yazmış olduğu makale, rapor ve analizlere de büyük ölçüde yer verilmiş olup bunlara internet aracılığıyla ulaşılmıştır.

Araştırmadaki en büyük sınırlılık DEAŞ ile ilgili çalışmaların gazete yazıları ve birkaç araştırma notunun ilerisine geçmemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de bu konu ile ilgili olarak yapılmış tez çalışmaları bir elin parmaklarını geçmemektedir. Yeni bir yapılanma

gösteren ve devlet iddiası taşıyan dünyanın en zengin örgütlerinden olan DEAŞ ile ilgili bilgi sınırlılığı objektif değerlendirme yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu tezin yazım süresince birçok haber kaynağı tarafsız olarak incelenmiş ve analize tabi tutulmak suretiyle çalışmada kullanılmıştır. Haberlerin doğruluğu farklı kaynaklardan teyit edilmeye çalışılmış ve bu şekilde kullanılmıştır.

2. BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM: LİTERATÜR TARAMASI

Terörizm insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar sistematik bir şekilde artarak devam etmiştir. Bazı terör eylemleri kendi dönemimde “terörizm” olarak tanımlanmasa bile sonrasında yaptıkları eylemler, ekonomik, ideolojik, siyasi, dini sebepler göz önüne alındığında terör eylemi olarak adlandırılmıştır. Terörizm her dönemde farklı amaçlara ve farklı grupların kendi “doğrularını” yaymak için kullandıkları bir araç olmuştur. Terörizm kavramının bu kadar anlaşılması zorunlu bir hale gelmesinin en büyük sebebi etki alanının ve şiddetinin giderek artmasından kaynaklanmaktadır. Sınırsızlaşan terör eylemleri, tüm dünya için aynı ölçüde öldürücü olmaya başlamıştır.

Terörizm, çok eski ve köklü bir olgu olmasına rağmen hala üzerinde mutabık olunan bir kavram oluşturulamamıştır. Bunda terörizmin her dönemde taşıdığı anlamın ve bıraktığı izlenimin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Modern terörizmin başlangıcı kabul ettiğimiz Fransız İhtilali döneminde terörizm, devleti korumak ve düzeni sağlamak için başvurulan şiddet yöntemi olarak anılırken, terörizmi kullanarak terör eylemlerini gerçekleştiren teröristler ise onurlu, cesur savaşçılar olarak anılmıştır. Ancak bu algı 19. yy ile birlikte değişime uğramıştır. Terörizm artık istikrarsızlık, şiddet, korku gibi kavramlarla eşleştirilmiştir. Terörizmin uygulayıcısı teröristler ise acımasız katiller olarak anılmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra terörizm içerdiği siyasal anlamdan dolayı her devlet için farklı anlamlar içermektedir. Devletler çıkarları doğrultusunda terörizmi desteklemiş hatta doğrudan terörizmin uygulayıcısı olmuşlardır. Bu kavram kargaşası, terörizmi anlamayı ve onunla mücadele etmeyi zorlaştırmaktadır. Çalışmamızın bu kısmında terörizm kavramı ile ilgili farklı tanımlara yer verilecektir.

Terörizmin kişiler ya da gruplar tarafından hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak seçmelerinin en büyük sebebi güçlü bir hedef karşısında topyekûn savaşa girebilecek güçlerinin

olmamasından kaynaklanmaktadır. Sadece bireyler ya da gruplar değil devletlerde hasmı olan diğer devletleri zayıflatmak, otoritesini sarsmak ve istediklerini elde etmek için terörizmden faydalanmaktadırlar.

Terörizm tanımı herkes için farklılık göstermektedir. En yaygın kullanılan tanımlar ise siyasal bir amaç ile korku ve şiddet uygulamak için, tehdit öğelerini kullanarak toplumda uyandırılmaya çalışılan yaygın psikolojik etkiler terörizm tanımı içi bir çerçeve oluşturmamıza yardımcı olabilir.¹ Terörist ise, terörizm ideali için terör eylemlerini gerçekleştiren kişi olarak tanımlanabilir.

Terörizmin oluşturduğu can ve mal kayıplarına baktığımız zaman birçok adi suçtan çok daha az zarar verdiğini görmekteyiz. Terörizmin bu nedenle verdiği zararlar değil oluşturduğu etki ile değerlendirilmektedir. Bugün birçok salgın hastalıktan, kuraklıktan ya da diğer felaketlerden daha tehlikeli olarak değerlendirilmesinin en büyük sebebi oluşturduğu etki alanıdır. Teröristler en büyük ahlaki değer olan insan canını hiçe sayarak eylemler gerçekleştirirler. İnsan canını siyasi hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak bir nesne haline getirerek kullanır.² Terörizm faaliyetleri ile insanların ülkesine, devletine ve iktidara karşı güvensizlik oluşturması amaçlanmaktadır. Bu güvensizlik ortamından faydalanarak devletleri zor duruma düşürmeyi amaçlayan terör örgütleri bir pazarlık alanı oluşturmayı amaçlamaktadırlar. Kendi çıkarlarını ve isteklerini gerçekleştirmek için oluşturulmaya çalışılan bu pazarlık alanı milletlerin devletlerine olan güvenini zedelemektedir. Korku ve şiddet yoluyla insanların ve devletlerin eğiliminin değişeceğine inanan terör grupları yaptıkları eylemlerin dehşetini ve yıpratıcılığını arttırmışlardır.

Terör her dönemde varlığını korumuş ve büyük kitleler açısından bir tehdit unsuru olmuştur. Ancak teknolojik gelişme ile birlikte Soğuk Savaş sonrası dönemde sınır aşan bir görüntü sergilemiştir. Teknolojik gelişmeler terörist faaliyetlerinin etkisini ve gücünü arttırmış teröristler için eylemlerini gerçekleştirmede çok ciddi kolaylıklar sağlamıştır.³ Son dönemde terör eylemleri sayısal olarak azalsa da etki alanı derinleşmiştir.

---

¹ Doğu Ergil, **Uluslararası Terörizm**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1992, Cilt: 47 Sayı: 3 s. 2.

² Ergil, s.4.

³ Atahan Birol Kartal, **Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye' de DAES ve YPG Örneği**, Güvenlik Stratejileri, 2014, Sayı: 27, s. 3.

Terörizm politik bir amaca hizmet etmektedir. Sisteme entegre olamayan terörist gruplar, kendi amaç, ideoloji ve ihtiyaçlarına göre sistemden beklediği yanıtı alamadığında ulusa, sisteme, iktidara karşı yaptıkları saldırı eylemleridir. ⁴ Toplumları terörizme iten en büyük sebep şiddet dışında başka iletişim araçlarının olmamasından kaynaklanmaktadır.⁵

Ansiklopedik tanımlara baktığımızda terörizm, "Önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddet kullanan, şiddete başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metot" olarak International Encyclopedia of Social Sciences'de tanımlanmıştır.⁶

İkinci bir tanım "ihtilalci grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, tedhişçilik, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi" olarak Meydan Larousse' da tanımlanmıştır.⁷

Üçüncü bir tanım "siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma" olarak Ana Britannica' da tanımlanmıştır.⁸

Terörün ideolojik unsur, örgüt unsuru ve şiddet unsuru, olarak üç unsuru bulunmaktadır. Terörizm kelimesi içerisinde bir ideoloji barındırmaktadır. Bu ideoloji örgütün hareket alanını ve davranışlarını belirlemektedir. Terörizm, stratejik bir eylem olarak sahip olduğu ideolojiye göre kendisine bir strateji oluşturmaktadır. İkinci unsur ise örgüt unsurudur. Örgüt iki ve ya daha fazla kişinin aynı amaç etrafında birleşmesi ile meydana gelir.⁹ Örgüt içindeki kişiler aynı ideolojiye sahip aynı amaçlarla bir araya gelmiş kişilerdir. Terör örgütlerindeki örgüt yapılanmasında örgüt lideri, üst düzey görevliler ve onlara bağlı daha alt sorumlulardan oluşmaktadır. Terörün bir diğer unsuru ise şiddet unsurudur. Terör grupları için en önemli unsur şiddettir. Şiddeti, sahip oldukları ideolojileri yaymak ve hedefe ulaşmada bir araç olarak kullanmaktadırlar. Şiddet eylemleri ile mevcut düzeni değiştirmek, istediklerini elde

---

⁴ Mehmet Murat Gürel, **Küreselleşen Dünya Ve Terörizm**, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 36.

⁵ Zeynep Kaya, **Terörizmin Küreselleşmesi: El Kaide Örneği**, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ekim 2010, Doktora Tezi s. 6.

⁶ William A. Darity, **International Encyclopedia Of The Social Sciences**, Macmillan, USA, Detroit, 2008.

⁷ Martha Crenshaw Hutchinson, **The Concept of Revolutionary Terrorism**, The Journal of Conflict Resolution, Vol. 16, No. 3, 1972, s. 384.

⁸ Andrew Mango, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Doğan Kitap, İstanbul, 2005, s. 12.

⁹ 7215 Terörle Mücadele Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 05.07.2018)

etmek için devlette ve halkta korku, kaos ve güvensizlik duygusu oluşturup hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadır.

Terörizm, en radikal şekilde siyaset yapma biçimi olarak tanımlanabilir. Bir savaş türü olarak silahla yapılan siyasetin en uç örneklerindedir. Bir savaş türü olarak terörizm, düşük yoğunluklu savaş olarak adlandırılır. Terörizme başvuran tarafın topyekûn bir savaşa girecek gücü olmadığı için terör yöntemleri ile saldırdığı hedeflere zarar vermeyi amaçlamaktadırlar.¹⁰

Terörizmin amaç ve hedeflerine baktığımızda yerleşik otoriteyi tahrip etmek, otoriteye karşı olan grupları ve kişileri harekete geçirerek kendi tarafına geçirmek, halkı veya hedef topluluğu korkutmak, yıldırım, dehşete düşürmek, kamuoyunu kendi lehine veya var olan düzen aleyhine etkilemek, siyasal gücü eline geçirmek ve düzeni kendi ideolojisi çerçevesinde yeniden inşa etmek.¹¹

1.1. İdeologlara Göre Terör ve Terörizm Tanımı

Akademik çalışmalara baktığımızda her bilim dalı terörizmi kendi perspektifinden yorumlamıştır. Terörizm çok sebepli bir olgu olduğundan kavramsallaştırma yaparken farklı görüşler ve yorumlar oluşmaktadır. Farklı akademisyenlerin tanımlarını inceledikten sonra genel bir terörizm tanımı yapılmaya çalışılacaktır. Bu çalışmada baştan, yeni bir tanım oluşturma iddiası bulunmamaktadır. Var olan veriler ışığında genel bir terörizm çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır.

Gibbs terörizmi¹², “insana ya da insan olmayan objelere yönelmiş yasadışı şiddet ya da şiddet tehdidi” olarak tanımlamıştır.

Crenshaw’a göre¹³ terörizm, bir aktör olmaya çalışan terör örgütlerinin, kendi siyasi seçimleri ile kendilerini terör eylemleri ile ifade etmesidir. Terörizmde kişilerin rasyonel seçim yapmasından ziyade bir grup olarak ortak karar alma mekanizması vardır.

---

¹⁰ Ergil, s. 139.

¹¹ Ergil, s. 140.

¹² P. Jack Gibbs, **Conceptualization of Terrorism**, American Sociological Review, Vol. 54, No: 3, 1989, s. 330.

¹³ Martha Crenshaw, **The Causes of Terrorism**, Comparative Politics, Cilt 13, Sayı 4, 1981, s. 380.

Schmid ve Graff¹⁴ da göre, düzene karşı olan muhaliflerin, şiddet dışında başka iletişim aracının olmaması sonucu, kendilerini ifade etmek için terörizmi seçmeleridir. Güçlü olana karşı koymak için yeterli güce sahip olmayanların başvurdukları bir yöntem olarak tanımlamaktadır.¹⁴

Wilkinson'a göre terörizm¹⁵, "bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere teröristlerin siyasi taleplerine ödün verilsin diye korku ve dehşet salmak için cinayet ve ortadan kaldırmanın düzenli kullanımı, cinayet ve yok etme tehdidi" olarak tanımlanmıştır.

Cronin'e göre terörizm konusunda üzerinde mutabık olunan bir tanım yapılamamasının sebebi, terörizmin farklı kişilerce farklı algılanmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bazı ortak özellikler terörizmi diğer kavramlardan ayırır. Bunlar, terörizmin siyasi bir amacının olması, otoritesini ve ideolojisini yerleştirmek için mevcut sistemi değiştirmeyi ya da yıkmayı hedeflemesi gibi ortak noktalardan bahsetmek mümkündür. Terörizmde hedef özellikle sivillerdir ve terör örgütlerinin uyması gereken hukuk kuralları olmadığı için yaptıkları eylemler sınır tanımaz ve tahmin edilemez boyutlardadır.¹⁶

Laquer'e¹⁷ göre terör, "siyasal bir değişim adına masum insanlara karşı yasadışı güç kullanımını ya da tehdidini" içermektedir.

Hoffman'a göre terör¹⁸, "kasıtlı ve planlı şekilde, siyasi saikler güderek, şiddet ya da şiddet tehdidi yoluyla korku ortamı yaratmak" olarak tanımlanmıştır.

Ergil'e göre terör,¹⁹ "saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığıyla hedeflenen daha büyük bir kitleyi yıldırıp, korkutarak yasa dışı stratejik ve siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir biçimde şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunması" olarak tanımlanmıştır.

---

¹⁴ Crenshaw, s. 387.

¹⁵ Mehmet Akbaş, **Ayrılkçı Terör Örgütlerinin Siyasallaşma Faaliyetleri: PKK Örneği**, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 23.

¹⁶ Audrey Curth Cronin, **Behind The Curve: Globalization and International Terrorism**, International Security, Cilt 27, Sayı 3, 2002/2003, s. 32.

¹⁷ Walter Laquer, **The Age of Terrorism**, Boston: Little Brown, 1987, s. 143.

¹⁸ Bruce Hoffman, **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 2006 s. 2.

¹⁹ Doğu Ergil, **Terörizmin Mantığı ve Hedefi**, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 46, Sayı: 1, 1991, s. 171.

Arıboğan'a terörizmi²⁰, “sistemin içerisinde yerleşik, sistemden beslenen ve birçok asalağı bünyesinde barındıran bir yapı” olarak tanımlamıştır. Terörü bir ağaca benzeten Arıboğan, bu ağacın suyunun ve gübresinin, “adaletsizlik, sosyal farklılıklar ve eşitsizlikler”; gübresi devlet otoritelerinin “baskıcı yöntemleri”; topraktan aldığı mineralleri ise “hoşnutsuz insanlar” olarak sınıflandırmıştır.

Schmid'e göre terörizm²¹, “ bir kişi, grup ya da devlet aktörleri tarafından özel durumlardan ya da politik veya kriminal sebeplerden dolayı gerçekleştirilen, korku ve endişeye sebep olan, tekrarlanmış şiddet olaylarıdır” olarak tanımlanmıştır.

Bir eylemi terör eylemi nitelendirebilmemiz için dört farklı koşulun aynı anda bulunması gerekmektedir. Bunlar aktör, hedef, amaç, eylemin yapısı olarak ayrılmaktadır. Terör eylemini gerçekleştiren aktörün kim olduğu önemlidir. Devletlerden bağımsız kişi ya da gruplar tarafından işlenmiş olması gerekmektedir. Hedef olarak seçilen kişiler, masum siviller olmalıdır. Yapılan eylem siyasi bir amaca yönelik olmalıdır. Bu siyasi amaca ulaşmak için şiddet ya da şiddet tehdidi kullanılmalıdır.²²

Terörizm tanımlanmasında ki farklılıkların temel bazı sebepleri bulunmaktadır.²³

1. Terör kavramının tarihin her döneminde farklı manalarda kullanılması ve farklı anlamlar ihtiva etmesi,
2. Kelime anlam itibari ile alçaltıcı bir kavram olduğu için, terörist gruplar tarafından bu kavramın kullanılmaması,
3. Terörizmin tanımının yapan kişilerin algısı, düşünceleri, ideolojisi, dini, çıkarları vb. sebeplere bağlı olarak farklı olması

---

²⁰ Deniz Ülke Arıboğan, **Terör Korku Hali: Tarihin Sonundan, Barışın Sonuna**, İstanbul: Profil Yayınları, 2007, s. 190.

²¹ S. Joseph Tuman, **Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terrorism**, Second Edition, California: SAGE Publications, 2010, s.23.

²² D. Daniel Novotny, **What is Terrorism?**, **Focus on Terrorism**, Nova Publishers, Vol. 8, 2007, s. 23.

²³ Bilal Sevinç, **Definitional Dilemmas of Terrorism as A Sociological and Political Phenomenon**, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 12 (1), 2011, s. 88-89.

4. Tanımlardaki terörizmin hedef algısında yaşanan farklılıklardan dolayı tanımı zorlaştırmaktadır. Örneğin Navoty'e²⁴ göre terörizmin hedefi sadece sivillerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra bazı ideologlar devletlerin, devlet adamlarının, güvenlik güçlerinin ve cansız sembolik varlıkların terörizmin hedefi olabileceği iddia edilir

5. Soyut bir kavram olması,

6. Terörizmin gerçekleştiği mekânın sosyal, politik, coğrafik ve politik koşullarının çeşitliği,

Gibi etkenler terörizmde bu kadar farklı tanımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Türkiye'de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun birinci fıkrasında terör; ²⁵“cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.” olarak tanımlanmıştır.

2. TERÖR VE TERÖRİZM ARASINDAKİ KAVRAMSAL TARTIŞMALAR

Terör kavramı genellikle terörizm kavramı ile karıştırılmakta yahut eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Terör ve terörizm kavramı aynı kökten türemiş olmalarına rağmen farklı anlamlar içermektedir. Bu kavramlar içinde bulunduğu her dönemde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Dönemin şartlarına, hâkim ideolojisine, yönetim biçimine ve diğer etkenlere bağlı olarak terörizm kavramı olumlu-olumsuz anlamlarda kullanılmıştır. Bu durum bu iki kavram üzerine net bir tanım yapılamamasının en büyük sebebidir. Sadece 1936-1981 yılları arasında terörizm hakkında 109 ayrı tanım yapılmıştır. ²⁶ Terör konusu üzerine mutabık olunan tek gerçek “terör” kavramı üzerinde mutabık olunacak bir tanımın oluşturulamayacağıdır.

²⁴ Novotny, s. 23.

²⁵ 3713 Terörle Mücadele Kanunu, 1. Fıkra, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713-20140211.pdf> (Erişim Tarihi: 15.07.2018)

²⁶ Alex p. Schmid, A. J. Jongman, **Political Terrorism: A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases and Literature**, Routledge, New York: USA, 2017, s. 5.

Terör kavramı, modern dönemde popülerliğini 11 Eylül saldırılarından sonra kazanmış olsa da aslında Fransız Devrimi sonrasında Jakobenler döneminden beri kullanılmaktadır. Terör kavramı kökeni itibari ile Latince “terrere” kelimesinden türemiştir.²⁷ Kavramsal olarak “terör” ve “terörizm”, şiddet, korku, dehşet, yasadışılık gibi anlamlar ifade etmektedir.²⁸ Kelime anlamı ise büyük korku, korkutmak, sindirmek, yıldırım gibi anlamlara gelmektedir.²⁹ Terör kavramı, Latince kökenli bir kelime olmasına rağmen, politik manada terör kelimesini ilk kullanan millet Asurlulardır.³⁰

Terör daha çok silahlı eylem ile varlığından haberdar etme; terörizm ise, bu eylemleri anlatan ve aktaran sistematik düşünce biçimidir denilebilir. Terör stratejik bir eylemken terörizm stratejik bir söylemdir.³¹ Bu durum terör kavramı üzerinde mutabık olunan ortak bir kavram oluşturmayı kolaylaştırırken, terörizm kavramı içerdiği siyasal ağırlıktan dolayı üzerinde mutabık olunan bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Terör kelimesinin sonuna eklenen “izm” eki onu bir ideolojiye dönüştürmektedir. Ancak terörün ideolojisi olamayacağı için ve kendisine olduğundan fazla bir anlam kazandırdığı için bazı uzmanlar tarafından karşı çıkılmaktadır.³²

Terör, çoğunlukla siyasal olmak üzere herhangi bir amaca ulaşmak için, sivillerin, güvenlik güçlerinin, devlet adamlarının, korku ve şiddet yaratmak ve propaganda yapmak amacı ile öldürülmesidir.³³ Eylem yapılmak üzere belirli kıstaslara(kimlik, din, ideoloji, meslek vb.) seçilen kurbanlar bir araç olarak kullanılmakta ve korku oluşturarak, hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Terörizm ise yapılan bu terör eylemlerine meşruiyet kazandırmak için bu eylemleri savunan, stratejilerini oluşturan, duyuran ve aktaran bir düşünce disiplindir.³⁴ Terör

²⁷ **Online Etymology Dictionary**, Terror, https://www.etymonline.com/word/terror#etymonline_v_10670 (Erişim Tarihi: 05/06/2018)

²⁸ Tuğçe Gençtürk, **Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar**, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 3 Şubat 2012, s. 3.

²⁹ Faruk Örgün, **Küresel Terör**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2001, s. 13.

³⁰ Jonathan Fine, **Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' from the Ancient Near East to Our Times**, Middle Eastern Studies, Sayı 46, No. 2, 2010, s. 271.

³¹ İhsan Bal, **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur?**, Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler, USAK Yayınları, Ankara 2006, s. 8.

³² Dündar Akın, **Uluslararası Terörizmin Tarihi**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, İzmir 2012, s. 8.

³³ Bal, s. 8.

³⁴ Bal, s. 8.

doğrudan şiddet içeren bir eylemdir. Şiddet eylemi istediğini elde etmek için bir tehdit aracı olarak kullanılmaktadır.³⁵

Terörle mücadele ile terörizmle mücadele birbirlerinden farklıdır. Buna göre alınacak tedbir ve önlemlerde bu farklılık göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Terörle mücadele terör eylemlerine karşı, güvenlik bağlamında alınacak tedbirleri ifade etmektedir. Güvenlik güçleri, kolluk kuvvetleri ve yasa uygulayıcıları tarafından mücadele edilmesi eylemlerdir. Terörizmle mücadele ise mücadele edilecek toplum ve grupların düşüncelerini değiştirerek akıl ve kalplerini kazanma ile gerçekleşmektedir.³⁶

Devletler tarafından terörizm tanımlaması yapılırken kendisine yapılan bir kötülüğe karşı, kötülükle cevap vermenin haklı bir gerekçe sayılması terörizmin tanımlanmasını ve bu kişi, grup ya da devletlerin konumlanmasını zorlaştırmaktadır. Terörizmi gerekçelendirerek, “iyi terörizm” algısı oluşturmak yanlıştır. Terörizmi gerekçelendirmekten vazgeçilirse ancak ortak bir terörizm kavramından söz etmek mümkün olur.³⁷ Terörizmin tanımını yapmakta zorlanılmasının başkaca bir sebebi ise büyük devletlerin yapılan tanım çerçevesinde eylemlerini ve müdahalelerini kısıtlamama isteğinden kaynaklanmaktadır.

Brian Jenkins’e göre, terör esasen bir tiyatrodur. Milyonlarca dikkati bir anda üzerlerine çekmek amacıyla seyirciler önünde oynanan, eylemi gerçekleştirenlerin pişmanlık duymadan, düşünülemez olanı yapıp seyircide korku ve dehşet durumu oluşturulmaya çalışılan bir eylemdir.³⁸

Her devletin sahip olduğu iç ve dış tehdit algısının farklı olması yaşanan tanım sorununu daha da derinleştirmektedir. Ulusal güvenlik stratejilerine göre hareket etmekte olup, herhangi bir ülkede meydana gelen terör eylemlerine kendi menfaatleri için göz yumabilmekte ve terör eylemi olarak nitelendirmemektedir. Bunun yanı sıra çıkarlarını sağlamak ve korumak adına doğrudan ya da dolaylı olarak terör örgütleri devletler tarafından desteklenebilmektedir. Klasik ifade ile “birinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı” olarak adlandırılması tanımın

---

³⁵ John Deutch, **Terrorism**, Foreign Policy, Sayı: 108, Sonbahar 1997, s. 2-3.

³⁶ Bal, s. 2-3.

³⁷ H. H. A. COOPER, **Terrorism: The Problem of Definition Revisited**. American Behavioral Scientist 44, no. 6, February 2001, s.883 .

³⁸ Cynthia C. Combs, **Terrorism in the Twenty First Century**, Routledge; 8 Edition, New York, 2017, s. 8.

oluşturulmasındaki en büyük engellerden biridir.³⁹ Devletlerin ideolojik, dini, siyasi, etnik, ekonomik, sosyal ve diğer alanlarda farklı sistemlere sahip olmaları keza tanımın çeşitlenmesindeki diğer etkenlerdir. Devleti oluşturan öğelerden biri olan milletin sahip olduğu geçmişi, dini, etnik inancı ve ekonomik durumu terör ve terörizm kavramlarındaki çeşitliliği arttırmıştır.

Terör kavramını kavramsallaştırmadaki bir diğer problem, milletlerin kendi kaderini tayin hakkını(national self-determination) bir gereklilik olarak kabul eden uluslararası hukuk sistemi devletler tarafından terörü gerekçelendirirken en çok kullanılan argümanlardan birisidir. Bu hareketleri kendi çıkarları için uygun gören devletler, terör olaylarını haklı göstermek için self-determinasyonu bir gerekçe olarak kullanır.⁴⁰ Böyle bir gerekçelendirme, sistemin aktörleri tarafından yapılan şiddet eylemlerini onaylar ve destekler. Baskı yönetimlerine, başka bir devletin sömürmesine ya da başkaca bir millete karşı yapılan şiddet eylemleri ve şiddet tehdidi haklı olarak gösterilebilmektedir. Sömürgeciliğe karşı yapılan Birleşmiş Milletlerin 40/61 maddesi⁴¹, kendi kaderini tayin etmek ve sömürgeciliğe karşı gelmek için mücadele eden halkların yaptıkları eylemler bu kapsam dışında tutulmuştur.

3. TERÖRİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Terör bir olgu olarak insanlığın ilk çağlarından beri var olagelmıştır. Ancak Terörizm bir kavram olarak modern döneme ithafen kullanımı Fransız İhtilali ile olmuştur. Terör kavramı insanlığın var oluşundan beri kullanılan en yaygın kavramlardan biridir. Belli bir mekâna bağlı olmaksızın her dönemde “evrensel” bir anlam taşımaktadır.⁴² Terör eylemleri her dönemde farklı nedenlere dayandırılarak yapılsa da sürekli artan bir profile sahiptir. Terör çalışmalarında en çok kullanılan sınıflandırmalardan biri Rapoport’un dört dalga modelidir. Bu çalışmada da terörizm tarihsel gelişimi Rapoport’un dört dalga teorisi üzerinden incelenecektir. Rapoport bu tasniflemede dört dalgaya da terörizmi güdüleyen ideolojilerin adlarını vermiştir. Buna göre ilk dalga Modern terörizmde başlangıcı sayılan Fransız İhtilali ve sonrasında 40 yıl süren 1880-1920 yılları “Anarşist Dönem Terörizmi”dir. İkinci dalga ise 1920-1960 yılları arasında

³⁹ Cooper, s. 882.

⁴⁰ Nicholas K. Laos, **Fighting Terrorism: What Can International Law Do?**, Center for Strategic Research, Mart- Mayıs 2000 , s. 4-5.

⁴¹ Daha fazla bilgi için bakınız: United Nations, General Assembly, <https://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm> (Erişim Tarihi: 25.08.2018)

⁴² İlber Ortaylı, **Terör ve Aydınlar, Türkiye’de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler**, Bildiriler, Ankara 10-11 Mayıs 2000, Türk Tarih Kurumu, s. 5.

yaklaşık 40 yıl süren “ Sömürge Karşıtı Terörizm”dir. Üçüncü dalga ise yaklaşık 30 yıl süren 1960-1990 yılları arasında “Yeni Sol Terörizmi”dir. Son ve hala devam etmekte olan dalga ise 1979’da başlayan “Dini Referanslı Terörizm” dir.⁴³ Rapoport’a göre birinci dalgadan önce ortaya çıkan tüm terör eylemleri “modern dönem öncesi terör(pre-modern terror) olarak sınıflanmaktadır.⁴⁴ Bir dalga yaklaşık olarak 40 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Tüm döngüler dinamiktir ve dalgalar arası geçişler yumuşak şekilde gerçekleşmektedir. Rapoport’un dalga teorisinde her dönemin kendi ideolojisi ve ideologları vardır.

Terörizmi siyasal bir araç olarak kullanan ilk terör örgütlerinden biri “Sicarii” hareketidir.⁴⁵ M.S. 66-73 yılları arasında şimdiki İsrail topraklarında Yahudi tarikat mensupları tarafından Roma İmparatorluğuna karşı gerilla savaşı yapmışlardır. Kudüs’te ise terörist faaliyetlerde bulunmuşlardır.⁴⁶ Bu terör örgütü gündüz vakti, kalabalık yerlerde eylemlerini yapmayı tercih ederek halk arasında korku uyandırmaya ve kendilerine taraftar kazanmaya çalışmışlardır.⁴⁷ Eylemlerinde özellikle kutsal günler tercih edilmiştir. İnsanlarda meydana gelen panik ve korku örgütün temel hedeflerindedir.⁴⁸ “Sica” denilen küçük kılıçlar kullanarak eylemlerini gerçekleştirmişlerdir.⁴⁹

Uzak Doğu’da ortaya çıkan gizli topluluklar da terörizmin ilk örneklerindedir. Hindistan’da aktif olan Thuglardır. 7. Yüzyıldan 19. Yüzyıla kadar aktif olan Thuglar, geleneksel Hindu inancının değiştirilerek yorumlanması ile ortaya ortaya çıkmıştır. Cinayetlerin çoğu dini referanslı sebepler için kurban vermek maksadı ile yapılmaktaydı. Mitlerle desteklenen bu inancı göre Tanrıça Kali’ ye dünyayı dengede tutması için kan sunulması gerekmektedir.⁵⁰ Öldürmek Thuglar için kutsaldır ve bunu bir ayın şeklinde yapmaktadırlar. Örgüt aktif olduğu dönemde bir milyondan fazla kişiyi öldürdüğü

---

⁴³ David C. Rapoport, **The Four Waves of Rebel Terror and September 11**, University of California at Los Angeles, Department of Political Science, Anthropoetics 8, Sayı 1, İlkbahar- Yaz 2002, s. 2.

⁴⁴ Rapoport, s. 2.

⁴⁵ Arıboğan, s. 150.

⁴⁶ Walter Laqueur, **The New Terrorism**, Oxford University Press, Oxford, 1999, s. 10.

⁴⁷ Selim Kanat, Timuçin Kodaman, Adem Ali İren, **İnsani Güvenlik ve Terörizm İle Mücadele**, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 21, Sayı. 2, 2016, s. 570.

⁴⁸ Talip Gül, **Terör ve Terörizm**, Ark kitapları, 2012, s. 12.

⁴⁹ Aytuğ Yılmaz, **Terörün Anatomisi**, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul 1995, s. 27.

⁵⁰ Samet Durmuş, **Dini Motifli Ayrılkçı Hareketler Ve Terörizm: Filipinler Örneği**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s. 11.

düşünülmektedir.⁵¹ Thuglara, Hindistan'daki Britanya yönetimi tarafından son verilmiştir. Thuglar, kurbanlarını ipek boyun bağı ile boğarak öldürmüşlerdir.⁵² Thug kelime manası eşkıya katil haydut anlamlarına gelmektedir.⁵³

Eski terör örgütlerinden bir diğeri ise 11. yüzyılda İran'da Şii geleneğe bağlı İsmailiye kolunda ortaya çıkan Nizari Hareketidir. Nizari Hareketinin bir diğeri adı ise Haşhaşinlerdir.⁵⁴ İran'da bulunan Alamut Kalesi örgütün merkezi olmuştur.⁵⁵ Haşhaşin ismi bu örgüte intihar saldırılarını yapmak için uyuşturucu(haşhaş) kullandıkları iddia edildiği için verilmiştir.⁵⁶ Örgüt ismini de buradaki uyuşturucu madde olan "Hint Keneviri ya da Haşhaş" kullanan anlamındaki "Hashishi" kelimesinin kullanımının bozulması ile almıştır.⁵⁷ Küçük bir grup olduğu için doğrudan savaşa girmeye kaçınan Haşhaşinler onun yerine sistematik terör faaliyetlerini benimsemişlerdir. Örgüt kurucusu Hasan Sabbah örgüte katılanları yönetmek ve yönlendirmek için uyuşturucu madde kullanmıştır. Bir diğeri açıdan bu konuya bakarsak, terörizm ile uyuşturucunun bir araya geldiği görülmektedir.⁵⁸ Küçük bir grup olduğu için yapılan eylemlerde seçilen hedefleri genellikle üst düzey devlet yöneticileri, halife ve valilerden oluşmaktaydı. Gizlilik kurallarına riayet eden bu örgüt cinayeti dinsel bir eylem olarak görmüştür ve en önemli silahı hançerdir. Hançer kullanmanın kutsal bir eylem olduğuna inanılmıştır.⁵⁹ İlk şehir suikastları Büyük Selçuklu Sultanlığının Başveziri Nizamülmülk'e karşı olmuştur.⁶⁰ Takip eden yıllarda Haşhaşiler Suriye, Filistin ve İran'da faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Çoğunlukla Sünniler ve aynı zamanda Hıristiyanları öldürmüşlerdir. Hareketlerinde büyük bir gizlilik ve ustalık vardı. Haşhaşiler, uyuşturucu vererek kendisine bağladığı grupları itaatkâr ve disiplinli hale getirmiş ve uzun süreli bir oluşumla kendisi için

---

⁵¹ David Rapoport, **Fear and Trembling-Terrorism in Three Religious Traditions**, Sue Mahan ve Griset L. Pamala, (ed.) *Terrorism in Perspective*, California: SAGE Publications, 2008, s. 50.

⁵² Laqueur, s. 8-9 .

⁵³ Cambridge Dictionary, "thug", <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/thug> (Erişim tarihi: 27.08.2018)

⁵⁴ Derviş Çanakçı, **Terörizm Kavramı ve Gelir Kaynakları Üzerine Bir İnceleme**, Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2014, s. 31.

⁵⁵ Akın, s. 27.

⁵⁶ Bernard Lewis, çev: Mustafa Alican, **İsmaililer ve Haşhaşiler**, Tarih Okulu Dergisi, Aralık 2014, Yıl 7, Sayı XX, s. 480.

⁵⁷ Lewis, s. 480.

⁵⁸ Kanat, vd., s. 570.

⁵⁹ Laqueur, s. 6.

⁶⁰ Mesut Hakkı Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008, s. 39.

siyasi kazanımlar elde etmek amacıyla çalışmıştır. Moğollar tarafından ortadan kaldırılmışlardır.⁶¹

İnsanlığın başlangıcından beri belli başlı irili-ufaklı terör grupları meydana gelmiştir. Modern dönem terör eylemleri ise anarşist hareketler ile başlamıştır.⁶² 1789 Fransız ihtilali modern dönem terörizminin ilk örneklerindendir. Fransa’da meydana gelen ayaklanmalarda terörizm, devletin benimsediği bir araç olmuştur. Baş gösteren anarşik eylemler devlet dışı ya da devlet altı gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu gruplara karşı yapılan eylemler terörizm olarak adlandırılmıştır.

Bu kavram ilk kez “Dictionnaire de l’Académie Française” sözlüğünde kullanılmış ve tanımlanmıştır.⁶³ Fransız İhtilali sonrası Maximilien Robespierre’nin iktidarının ardından oluşturduğu rejim “Terör Rejimi” olarak anılmıştır.

Hoffman, Fransız İhtilali’nde terörizmin ‘demokrasi’ ve ‘fazilet’ kavramlarıyla bağlantılı olduğunu belirtmektedir: “Devrimin lideri Maximilien Robespierre bu fazilete tamamen bağlıydı ve bunun barış zamanı hükümeti için uygun olduğunu fakat devrim zamanında demokrasinin zaferi için devrimin terörle beraber yapılması gerektiğini düşünüyordu.”⁶⁴ Maximillien Robespierre Fransa İhtilali sonrası kurulan Cumhuriyet rejiminin lideri olmuştur. Bu dönemde yeni kurulan rejime karşı oluşabilecek her türlü eylemi bastırmak için yaklaşık 300.000 kişi giyotinle idam etmiştir.⁶⁵

Kurulan askeri birlikler ile halk içinde sürekli bir korku ve endişe yaratmıştır. Bu döneme, şuan ki kullanımının aksine olumlu ve faydalı bir manada “terör dönemi” denilmiştir. Bu dönemde terör eylemleri doğrudan devlet tarafından uygulanmıştır.⁶⁶

Anarşist dalganın ortaya çıkışındaki en önemli faktörlerden biri Sanayi Devrimi sonrası teknolojinin gelişmesi ve iletişimin hızlanmasıdır. Küreselleşme sürecinin başlangıcı olarak kabul edilebilecek bu dönem, dünyanın bir yerinde meydana gelen olayın hızla

---

⁶¹ Lewis, s. 502.

⁶² Walter Laqueur, **A History of Terrorism**, Transaction Publishers, Temmuz, 2001, s. 6.

⁶³ Novotny, s. 25.

⁶⁴ Hoffman, s. 17.

⁶⁵ Tuman, s. 6.

⁶⁶ Kartal, s. 44.

duyulmasına ve kitlelerin daha hızlı organize olabilmesini sağlamıştır. Bu süreç Fransız İhtilalinin ortaya çıkmasında çok büyük öneme sahiptir.

Maximilien Robespierre tarafından Fransız İhtilali sırasında ayaklanmaları bastırmak ve kamu düzenini tesis etmek için giriştiği faaliyetler terör eylemleri olarak isimlendirilmiştir. Bu dönemde kamu düzenini sağlamak için başvurulmuş bir şiddet türü olan terör olumlu anlamda kullanılmıştır.⁶⁷

19. yüzyılda anarşizm akımı ile tüm yerleşik otoritelerin şiddet kullanımı ile yıkılması gerektiğini savunmuştur. Bu dönemde sistemli ve yaygın bir terör dönemi ortaya çıkmıştır. Terör saldırıları daha çok Rusya, İspanya, Fransa, İtalya ve Amerika gibi batılı ülkelerde gerçekleşmiştir.⁶⁸

Fransız ihtilalinden sonra anarşik dalganın diğer bir örneği ise 1880'li yıllarda Rusya'da ortaya çıkmıştır. Rusya'daki Çarlık rejimine karşı başlatılan ayaklanmalarda kendisini “çürümüşlüğe ve tiranlığa karşı başkaldırının adresi” olarak tanımlayan “Narodnaya Volya(Halkın İradesi)” grubu kurulmuştur. Örgüt Çar'a karşı yapılan eylemlerin yetersiz olduğunu iddia edip sembolik yerlere sistematik şiddet eylemlerine yönelmiştir.⁶⁹

Bu dönemde Sergey Neçayev, Mihail Bakunin, Alekseyeviç Kropotkin tarafından bir terör doktrini oluşturulmuştur.⁷⁰ Anarşist dalga içerisinde yayınlanan bu doktrin iletişim ve ulaşım teknolojileri sayesinde dünyanın birçok ülkesinde bulunan anarşistleri harekete geçirmiştir. Bir süre sonra Batı Avrupa, Balkanlar ve Asya'da anarşist hareketler görülmeye başlamıştır. Sergey Neçayev, 1869 yılında “Revolutionary Catechism” isimli bir bildiri yayımlamıştır. Bu bildiri de kitleleri daha yıkıcı ve ses getiren eylemleri gerçekleştirmeye çağırmıştır.⁷¹ Terör eylemleri yoluyla geleneklerin ortadan kaldırılması ve ahlak dışı eylemlerin “ideal” toplumu oluşturmak ve insanların özgürlüğünü sağlamak için gerçekleştirilmesi gereken eylemler olarak görmektedirler. Anarşistlerin içinde bulunduğu başkaldırı ve ahlakdışı

---

⁶⁷ Hoffman, s. 15.

⁶⁸ Durmuş, s. 13.

⁶⁹ Kartal, s. 44.

⁷⁰ Bilge Adamlar Kurulu Raporu, **Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği**, BİLGESAM, Rapor No: 67, Haziran 2015, s. 9.

⁷¹ Sergey Neçayev, **Revolutionary Catechism**, 1869, <https://www.marxists.org/subject/anarchism/nechayev/catechism.htm> (Erişim Tarihi: 27.08.2018)

eylemlerin normalleşmesi, toplumsal düzenin ortadan kalkmasına ve geleneklerin yıkılmasına neden olmuştur. Anarşist dalga da terör eylemleri olumlu bir anlam içermekteydi. Teröristler, terörist kimliklerini gizlemez ve bundan gurur duyarlardı.⁷² İsrail'in kurulmasında ki faaliyetlerde aktif olan 'Lehi' kendisini terör örgütü olarak tanıtan son örgüttür.⁷³ Sonrasında terörist kelimesinde değişen algıdan dolayı hiçbir örgüt bu yakıştırmayı kabul etmemiştir. Kendilerine ve yaptıkları eylemlere ideolojileri doğrultusunda isimler vermişlerdir.

Bu dönemde devlet adamlarına yönelik suikastlarda artışlar yaşanmıştır. ABD Başkanları Abram Garfield ve William McKinley, İspanya Başbakanı Antonio Canovas, Avusturya İmparatoriçesi Elizabeth ve İtalya Kralı Umberto gibi devlet adamları ve üst düzey yöneticiler terör eylemleri ile suikasta uğramışlardır.⁷⁴

Terörizmin ikinci dalga olarak adlandırılan "sömürge karşıtı dönem" 1. Dünya savaşının bitmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu dalganın ortaya çıkışında "milliyetçilik" akımının etkisi çok güçlü olmuştur. "self-determinasyon" prensibi bu dönemde savaşın kazananı olan devletler tarafından, imparatorlukları parçalamak maksadı ile kullanılmıştır. Bu dönemde birçok imparatorluk parçalanmış ve bu bölgelerde terörist gruplar oluşmuştur.⁷⁵ Terörist eylemler sonucunda İrlanda, İsrail, Kıbrıs, Cezayir gibi devletler kurulmaya başlamıştır.⁷⁶ Bu süreç sonunda devletler mikro devletlere bölünmeye başlayıp yeni ülkelerin kurulmasında önemli rol oynamıştır.

Sömürge karşıtı dönem ile birlikte terörist kavramı olumsuz bir imaj içermeye başlamıştır. Bu durum terör eylemlerini yapan teröristler tarafından zayıflık olarak algılandığı için kendilerini tanımlamak için "özgürlük savaşçısı" gibi tabirler kullanmışlardır. Aynı zamanda Terör faaliyetlerini yürüten grupların kendilerini özgürlük savaşçısı, gerilla gibi tabirlerle tanıtmaları hükümetler açısından olumsuz bir durum oluşturmuştur. Bu nedenle şiddet eylemi uygulayan tüm gruplar terörist olarak ilan edilmiştir.

---

⁷² Hoffman, s. 28.

⁷³ Hoffman, s. 29.

⁷⁴ Halil Aydınalp, **İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör**, Ankara, Birleşik Yayınları, 2011, s. 47.

⁷⁵ David Rapoport, s.53.

<https://international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> (erişim Tarihi: 08.08.2018)

⁷⁶ Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 53

Terör kavramı daha çok totaliter devletlerin varlıklarını meşrulaştırmak için vatandaşlarına uyguladığı şiddet eylemleri için kullanılmaya başlanmıştır. 1922’ de Mussoli’nin İtalya’da kendi halkına karşı yaptığı eylemleri bu sınıfta değerlendirebiliriz. Faşist rejimlerin muhaliflere uyguladığı ve devlet eliyle terör eylemlerini yapıldığı bir diğer ülkede Almanya olmuştur. Hitler’in iktidar olduğu dönemde hedef sadece muhalifler değil aynı zamanda ırk ve dinsel farklılıklardan dolayı Yahudi ve Çingenelere de bu baskı uygulanmıştır.⁷⁷

İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan sıkı iki kutuplu sistem(Doğu- Batı Bloğu) sonucunda, ortaya çıkan dehşet dengesi sisteminde sıcak savaş ihtimali azalmıştır. Bu durum blok lideri ABD ve Sovyetler Birliğini doğrudan birbirine savaş açmasını engellemiştir. Ancak devletle bu dönemde terörizmi düşman olarak nitelendirdikleri devletleri zayıflatmak için kullanmışlardır. Kendi ülkelerini doğrudan savaşa sokmak yerine, terör örgütlerini üçüncü bir taraf olarak kullanıp vekâlet savaşları gerçekleştirmişlerdir.

Terörizm çağının 1960’ lı yıllarda başladığı en yaygın önermelerdendir. Bunun sebebi aynı dönemde başlayan sistematik terör olaylarıdır. Paris’te başlayan 1968 öğrenci olayları, 1967’ de Filistin işgaline karşı başlayan Altı Gün Savaşları, 1967’ de Bolivya da Che Guara’nın öldürülmesi gibi olaylar tüm dünyada terör olaylarında hızlı artışa sebep olmuştur.⁷⁸

Vietnam Savaşının başlangıcı 3. Dalga olarak adlandırdığımız “Yeni Sol Dalgayı” ortaya çıkarmıştır. Amerika’nın modern silahlarına karşı Viet Konglularının elindeki ilkel silahlar ile gösterdiği başarı, çağdaş sistemin kırılğan olduğu konusundaki radikal umutları desteklemiştir.⁷⁹ Terörizm, bu süreçte zayıf devletlerin ya da devlet-altı oluşumların çok büyük kaynaklar gerektirmeden, güçlü devletlere karşı mücadele yöntemi olmuştur.

Bu dönemde uluslararası hedefler oldukça popüler olmaya başlamıştır. Daha çok Batılı devletleri zayıflatmak üzere terör eylemleri gerçekleştirilmiştir. En popüler hedefse kendini “Yeni Dünya’nın” lideri olarak konumlandıran Amerikan hedefleri olmuştur.⁸⁰ Özellikle

---

⁷⁷ Kanat, vd., s. 571.

⁷⁸ Adrian Guelke, **The Age of Terrorism and The International Political System**, Tauris Academic Studies, I.B. Tauris Publishers, 1995, s.2-3.

⁷⁹ Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 56.

⁸⁰ Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 58.

Ortadoğu coğrafyasında İran, Irak, Libya ve Suriye’ de Amerikan hedeflerine karşı intihar saldırıları yapılmaya başlanmıştır.⁸¹

Batı merkezli olarak kurulan American Weather Underground, Kızıl Ordu Fraksiyonu, Kızıl Tugaylar, Japon Kızıl Ordusu, Action Directe gibi örgütler kendilerinin 3. Dünya ülkelerinin savunucuları olarak görmüşlerdir. Batı merkezli bu örgütlere en büyük desteği Doğu Bloğu lideri olan Sovyetler Birliği vermiştir.⁸² Bu örgütlere ek olarak, ETA, ASALA, PKK ve IRA gibi terör örgütlerinde gördüğümüz gibi radikalizm ve ulusalcılık çoğu zaman beraber hareket etmiştir.

Yeni Sol Terörizm, BM’nin aktif rol oynaması ile uluslararası alanda işbirliği sağlanmış ve 1980’ ler de düşüşe geçmeye başlamıştır. BM sözleşmeleriyle uçak kaçırma, rehin alma, üst düzey hükümet görevlilerine saldırı, yabancı devlet tesislerinin bombalanması ve uluslararası suçların finansmanı gibi konular suç haline gelmiştir. Özgürlük savaşçısı tabiri BM tartışmalarında popülaritesini kaybetmiştir.⁸³

4. dalga olan ve günümüze kadar devam eden “Dini Referanslı Dalga” 1979 İran İslam Devrimi ve Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgali ile harekete geçmiştir. Bu süreçte ABD’ nin ve Avrupa devletlerinin Ortadoğu coğrafyasına müdahale Batı karşıtlığını körüklemiş ve bölgedeki terör örgütlerine olan ilgiyi arttırmıştır. Radikal dini referanslı gruplar içerisinde bu dönemde en yıkıcı olan Radikal İslami söylemi kullanan gruplardır. Pencap’ta Sihler, Kudüs’te Yahudiler, Tokyo’da Yüce Gerçek (Aum Shinrikyo) tarikatı, ABD’de Hristiyan Kimlik (Christian Identity) gibi gruplar radikal dini referanslı gruplara örnektirler.⁸⁴Yeni dini referanslı dalgayı diğer üç dalgadan ayıran en önemli özelliği hedef kitlesinin çok geniş olmasıdır.

Rapoport, dini referanslı grupların dünyanın diğer yerlerinde ortaya çıktığını kabul ederken, İslam’ın dalganın merkezinde olduğunu iddia etmiştir. Ölümcül terörist eylemlerden bazıları 1980’ lerde ve 1990’ ların başlarında, Aum Shinrikyo’ nun Tokyo metrosunda sinir gazı kullanması, Başbakan Yitzak Rabin ve Hebron Camii katliamının Baruch Goldman tarafından

---

⁸¹ Hoffman, s. 17.

⁸²Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 56.

⁸³ Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 60.

⁸⁴ Rapoport, **Four Waves of Modern Terrorism**, s. 61.

öldürülmesi örnek verilebilir. Ayrıca İsrail, Sri Lanka'da Tamil Kaplanları, Rab 'bin direniş Ordusu ve Boko Haram gibi kanlı eylemler gerçekleştiren birçok örgüt bulunmaktadır.⁸⁵

Bu dönemde terör örgütlerinin boyutunda küçülmeler yaşanmıştır ancak etki alanlarında ve yaptıkları eylem sayısında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Radikal gruplar içerisinde, ABD "ortak düşman" ve "edilmesi gereken ilk hedef" olarak görülmüştür. ABD'nin Ortadoğu'daki etkinlik alanını bitirmek için bir dizi terör eylemi yapılmıştır. Tüm dünyadaki Amerikan hedeflerine yönelik eylemler yapılmaya başlanmıştır. Bu olayların en sarsıcısı olan 11 Eylül 2001 saldırıları ile birlikte terör, bizzat savaşa girilmesi gereken bir hedef haline gelmiştir. El Kaide'nin düzenlediği bu saldırılarla, terör sadece bir bölgeye ya da devlete karşı değil uluslararası sisteme karşı yapılmaya başlanmıştır. 4. Dalga olan dini referanslı terör gruplarının etki alanlarını genişletmelerinde ve eylemlerine mali fonlar sağlamak için devletlerarası çıkar çatışmaları kullanılmıştır. Devletler siyasi çıkarları nedeniyle bir ülkede oluşmaya başlayan terör gruplarına karşı ya sessiz kalmayı ya da desteklemeyi tercih etmişlerdir. Bu yanlış politikalar nedeni ile terörizm önlenemez şekilde büyümüştür.

ABD ve Suudi Arabistan tarafından Afganistan'da Sovyetler Birliğine karşı fonlanan El-Kaide örgütü, ABD'de 11 Eylül terör eylemlerini gerçekleştirerek terörün sınırlarının olmadığını göstermiştir. Bu örgütün karargâhlarını ve eğitim kaplarını Afganistan'a taşıyıp Taliban ile yakınlaşması ve akabinde terörizmin yeniden tanımlanmasına sebep olacak 11 Eylül saldırıları terör örgütlerine verilen desteğin ne kadar yanlış olduğunu göz önüne koymaktadır.⁸⁶ Hiçbir dönem birbirinden kesin bir şekilde ayrılmaz. Hangi dönemde hangi olay yoğun ise o döneme adını vermiştir.

Üç dönem, üç önemli devrim ve üç egemen kişilik 20. yüzyılın tarihini şekillendirmede büyük rol oynamıştır. Lenin ve Rus Devrimi, Mao ve Çin Devrimi ve İmam Humeyni ve dördüncü modern terör dalgasına dokunan İran Devrimi olmuştur.⁸⁷

Özellikle 4. Dalga ile birlikte artış gösteren Batı'ya yönelik eylemlerin kaynağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Batı ülkelerini hedef alan terörizmin kaynağının

---

⁸⁵Jerry Kaplan, **Wave of Political Terrorism**, Oxford Research Encyclopedia of Politics, Online Publication Date: Nov 2016, s. 6-7-8.

⁸⁶ Kartal, s. 45.

⁸⁷ Kaplan, s. 8.

üçüncü dünya ülkeleri olduğunu ve Ortadoğu ve eski Sovyet ideolojisinden doğduğunu öne süren Paul Wilkonson, Walter Laquer ve Yonah Alexander gibi uzmanlara karşı; Noam Chomsky, Alexander George, Michael Mc Clintock ve Richard Falk gibi uzmanlar terörün; ABD ve diğer Batılı devletlerin ekonomik gelirlerini arttırma, yeni dünyanın lideri olma, kendisine düşman rejimleri yıkmak için, demokrasiyi yaymak gibi bir kılıfla bu coğrafyalarda yürüttüğü politikaların sonucu oluştuğunu iddia etmektedir.⁸⁸ Tarihsel süreç içerisinde incelediğimizde son yüz yıl içerisinde terörizmde çok hızlı bir değişim yaşanmış ve transnasyonel bir tehdit haline dönüşmüştür. 11 Eylül saldırılarından sonra terörizm boyut değiştirmiş ve üzerine en çok konuşulan kavram olmuştur. El Kaide ve ona bağlı olarak Somali'de; Eş-Şebab, Nijerya'da Boko Haram, Cezayir'de İslami Mağrip gibi gruplar güçlenmiş ve uluslararası güvenliği tehdit etmeye başlamıştır. Günümüzde Suriye ve Irak'ta gelişim gösteren DEAŞ, sahip olduğu askeri ve ekonomik güç nedeniyle dünya güvenliğinde büyük bir problem oluşturmaktadır. 21. yüzyılda hızla gerçekleşen küreselleşme ve teknolojinin gelişimi teröristler tarafında tahrip gücü yüksek eylemler yapmalarını kolaylaştırmış ve “yeni terörizm” kavramıyla anılan dönemi başlatmıştır.

4. TERÖRİZM TÜRLERİ

4. 1. Devlet Terörü

Devlet terörü, bir devletin kendi ülke sınırları içerisinde vatandaşlarına uyguladığı sistematik şiddet kullanımudur. Vatandaşlarına uyguladıkları baskı altına alma, yıldırma, korkutma, öldürme gibi fiziksel ve psikolojik yöntemlerle uluslararası kuralların ve insan haklarının ihlal edilmesidir.⁸⁹

Bir terör olayına devlet terörü diyebilmek için şiddet kullanımının doğrudan devlet tarafından kendi vatandaşlarına karşı uygulanması gerekmektedir. Temel amaç hükümete ve devlet otoritesine karşı ayaklanan muhalifleri ortadan kaldırmaktır.⁹⁰

Siyasal otoritenin aldığı kararları ve benimsediği devlet yönetimini kabul ettirebilmek için kendisine karşı gelenleri bastırmak için “terörizmi” bir araç olarak kullanmışlardır. Devlet

⁸⁸ Feysel Taşçier, **Küresel Bir Tehdit: Terörizm**, Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, No. 7: 58, 2006, s. 60.

⁸⁹ Gül, s. 33.

⁹⁰ E. S. Kastanidou, **Defining Terrorism**, European Journal of Criminal Law and Criminal Justice, 2004, s. 13.

terörü daha çok siyasi muhalefete ya da etnik bir gruba karşı rejimin devamlılığı ve grupları hükmü altına alma isteği vardır.⁹¹

Tarihte devlet terörü örneklerine çokça rastlanmaktadır. Bunlardan en bilinenleri Borgia'lar döneminde İtalya'da, Cromwell döneminde İngiltere'de ve Devrim sırasında Rusya'da devlet tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleridir.⁹² Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri Tarafından Kızılderililere uygulanan sistematik bir şekilde ortadan kaldırma amacıyla yapılan katliamlarda devlet terörü örneklerinin en çarpıcılarından biridir.

Devlet terörü bilhassa darbeler, devrimler ve savaş sonrası dönemde iktidara gelen ideolojik diktatörlükler varlıklarını sürdürebilmek için devlet terörü uygulamışlardır. Örneğin bugün ki anlamıyla terörizm kelimesi Fransız ihtilali sırasında Jakobenlerin terör sultanı döneminde doğmuştur. Devrimden sonra Mart 1793- Temmuz 1794 arası dönem “terör dönemi, terör rejimi” olarak adlandırılmıştır.⁹³

Modern Terörizmin başlangıcı sayılan Fransız Hükümeti ayrıca Devlet Terörünün de ilk örneklerindedir. 1793' te Fransız monarşisinin devrilmesinden kısa bir süre sonra, devrimci bir diktatörlük kuruldu ve devrime karşı koyabilecek ya da zarar verebileceği düşünülen tüm siviller çeşitli suçlar nedeniyle giyotinle öldürülmüştür.⁹⁴

Birinci Dünya savaşı sonrası totaliter devletlerin yarattığı devlet terörü Sovyetler Birliği, Almanya ve İtalya' da zirveye çıkmıştır. Sovyetler birliğinde Lenin ve Stalin, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler etnik farklılıkları ya da siyasi görüşleri nedeni ile kendi vatandaşlarına kapsamlı bir devlet terörü uygulamışlardır.⁹⁵ İdeolojik bir grubun totaliter devlet yönetimini elinde tutması devlet terörünün en şiddetli halini ortaya çıkarmaktadır. Kendisi dışında ortaya çıkan ötekini yok etmeyi amaçlayan, egemenliği elinde bulunduran güç her türlü şiddet yöntemini kullanmaya meyillidir. Mao Zedong tarafından 1960' lı yıllarda gerçekleştirilen Kültür Devrimi ve 1970' li yıllarda Kamboçya yönetiminde bulunan Pol Pot

---

⁹¹ Gül, s. 34.

⁹² Emre Öktem, **Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, s. 133.

⁹³ Walter Laquer, **Terrorism**, New York: Macmillan, s. 6

⁹⁴ Amy Zalman, **Is State Terrorism Different Than Terrorism?**, 04.02.2019
<https://www.thoughtco.com/definition-of-state-terrorism-3209371> (Erişim Tarihi: 06.04.2019)

⁹⁵ Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004. S. 46.

rejimi, kendi ideolojileri çerçevesinde yeni bir toplum inşası için radikal şiddet eylemleri uygulamışlardır.⁹⁶ 20. yy boyunca baskıcı rejimler tarafından gerçekleştirilen terör eylemleri, ideolojik gruplar tarafından yapılan terör eylemlerinden çok daha fazla can kaybına sebep olmuştur.

Devlet Terörizmi ilk olarak Noam Chomsky ve Edward Herman tarafından 1970' lerin sonunda tanımlanmıştır.⁹⁷

Devlet terörü denildiği zaman akla ilk gelen örnekler Sosyalist, Marksist ya da Batı Dünyası dışında kalan coğrafyalarda doğan ideolojilerdir. Terörizm tanımlaması Batı Dünyası tarafından şekillendirildiği için bizzat batılı devletlerin yaptığı terör eylemleri göz ardı edilmektedir. İsrail Eski Başbakanı İzak Şamir, 1943 tarihli Lehi gazetesindeki bir makalede "... Ulusal mücadelemiz söz konusu olduğunda her türlü ahlaki kaygıları kenara itmeliyiz. Her şeyden önce bizim için terör, bugünün koşullarına en uygun olan politik savaşın bir parçasıdır.. ve amacı çok önemlidir." sözleri ile devlet terörünü meşrulaştırmıştır.⁹⁸

ABD 11 Eylül saldırılarından sonra 2003 yılında Irak işgali gerçekleştirilmiştir. Bu işgalin nedeni olarak Irak'ın Nükleer silah bulundurduğunu iddia etmiş ancak bunu savaş sonrasında da kanıtlayamamıştır. Bu işgal meşruluğu sorgulanan bir müdahale olmuştur. Uluslararası hukuk kuralları işgal edilmiştir. Ayrıca AB ülkeleri arasında (Almanya-Fransa) meydana getirdiği görüş ayrılıkları noktasında üzerinde hiçbir zaman mutabık olunamamıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen terör devlet terörü ya da devlet destekli (kontrgerilla) olarak adlandırılmaktadır.⁹⁹

---

⁹⁶ Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu**, E- Akademi, Ekim 2004, Sayı 32, paragraf, 53.

⁹⁷ State terrorism, **Rational Wiki**, https://rationalwiki.org/wiki/State_terrorism (Erişim Tarihi: 15.08.2018)

⁹⁸ Cemile Arıkoğlu Ündücü, **Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki**, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak 2011 Cilt: 2 Sayı: 1, s. 11.

⁹⁹ Ündücü, s. 11.

4. 2. Devlet Destekli Terörizm

Devlet destekli terörizm, devletlerin otoritelerine karşı gelen grupları yok etme, rakip ülkeyi zayıflatarak egemenliğini koruma ve toplum üzerinde korku salmak için terör faaliyetlerini yürüten gruplara ya da bireylere destek vermesidir.¹⁰⁰ Devlet destekli terörizm özellikle Soğuk Savaş döneminde kullanılmıştır. Blokların oluşturduğu “dehşet dengesi” sisteminde devletler birbirleri ile doğrudan savaşmak yerine terör gruplarına destek vererek düşman ülkeyi zayıflatarak hegemonyalarını korumaya çalışmışlardır.

Devlet destekli terörizmde devletlerin asıl amacı oluşturdukları “öteki düşman devlete karşı” terörü bir dış politika ve pazarlık unsuru olarak kullanmak olmuştur.¹⁰¹

Devlet destekli terörizm dediğimizde sadece şiddet eylemleri değil ülke içinde bulunan ekonomik, siyasi, dini ve etnik farklılıklar yakalanarak kullanılmak suretiyle ülke içi bir kaos ortamı oluşturmakta dahil edilmelidir.

Devlet destekli terörizmi “ülke içi devlet destekli terörizm” ve “uluslararası devlet destekli terörizm” olarak ikiye ayırır. Ülke içi devlet destekli terörizm, devlet kendi otoritesini koruma ve rejimin güvenliğini sağlamak amacı ile kendi ülkesi içindeki terör gruplarını desteklemesidir. Uluslararası devlet destekli terörizm ise rakip devleti zayıflatmak, vatandaşların devlete olan güvenini sarsmak, parçalamak için diğer ülke içindeki muhalif grupları ve terör örgütlerini desteklemesidir.¹⁰²

Devlet destekli terörizm genellikle güçlü devletler tarafından 3. Dünya ülkeleri, Ortadoğu ve pasifik bölgesinde doğrudan savaşmak yerine kullanılan temel taktiktir. Mali açıdan ucuz olması, doğrudan kendi askerini bölgeye sokmaması, halk tarafından tepki almaması açısından çok tercih edilir. Terörizmin daha risksiz, etkili ve ucuz olması gibi özelliklerinden dolayı rakiplerini yıpratmak için örtülü bir savaş formunda kullanmışlardır.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Murat Şimşek, **Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma**, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 54, Mart-Nisan 2016, s. 324.

¹⁰¹ Özcan Yeniçeri, **Terör ve ABD: Terörün Hegemonya Aracı Olarak Kullanılması Sorunu**, 2023 Dergisi, 2003, Sayı: 32, s. 22.

¹⁰² Murat Şimşek, s. 324.

¹⁰³ İsmail Selvi, **Countering State- Supported Terrorism: The PKK and Turkish Foreign Policy Towards the Middle East**, Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2003, s. 23.

Devletlerin terör örgütlerine verebileceği desteklere örnek olarak para, eğitim, silah, patlayıcı, kritik malzeme, istihbarat bilgileri, saklanma yeri, iletişim olanağı, seyahat belgesidir.

Henry Kissinger'a göre, küresel terörizmi besleyen en büyük güç devletlerdir. Terörist grupların kendi sınırları içinde barınmasına, faaliyetlerine izin vererek maddi anlamda desteklerler. Devletlerin yardımı olmaksızın terörist grupların silah elde etmeleri, bunların taşınması, saklanması, sınırdan geçirilmesi, ticareti gibi eylemlerin gerçekleştirilmesi mümkün değildir.¹⁰⁴

4. 3. Ulusal Terörizm

Ulusal terörizm, tek bir devlet ile sınırlı olup yabancı hiçbir unsur barındırmayan terör türüdür. Ulusal terörizm daha çok teoriktir. Çünkü hiçbir terör örgütü homojen bir yapıya sahip değildir. Ayrıca hiçbir terör örgütünün dışarıdan yardım almadan uzun soluklu hayatta kalması mümkün değildir. Hedefler sadece tek bir ulusun vatandaşlarıdır. Ayrıca ulusal terörizm devletlerin hukuk sistemlerini hedef almaktadır.¹⁰⁵

Ulusal terörizmin oluşumunda ülke içinde adaletsiz gelir dağılımı, inanç ve etnik köken farklılıkları, hükümete duyulan güvensizlik, sonucu baskıya maruz kalan grupların radikalleşmesi etkili olmaktadır.¹⁰⁶

4. 4. Uluslararası Terörizm

Uluslararası terörizm, birden fazla devletin ve o devletlerin vatandaşlarını içeren terörizmdir. Teröristler tarafından başka bir ülkenin diplomatlarına, devlet adamlarına ya da iş adamlarına yönelik saldırılar, uçak kaçırma olayları uluslararası terörizm örneklerindedir.

Bir terör olayının uluslararası terörizm olarak değerlendirilebilmesi için eyleminin, terörist örgütün kaynak ülkesinden başka bir ülkede ve/veya kaynak ülkesindeki yabancı

---

¹⁰⁴ Henry Kissinger, **US Policy Towards Iraq**, Federal News Service, 26.10.2002 Aktaran: Cemile Arıkoğlu Ündücü, Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak 2011, Cilt: 2 Sayı: 1 s. 17.

¹⁰⁵ Gül, s.29.

¹⁰⁶ Nejat Tarakçı, **Ulusal ve Uluslararası Terörizmin Geleceği**, 31 Mar 2017

http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/40059/ulusal_ve_uluslararasi_terorizmin_gelecegi

hedeflere karşı giriştiği saldırılar, uluslararası terörizm olarak kabul edilmesi noktasında birincil kriterdir.¹⁰⁷

Uluslararası Terörizmin modern anlamda ortaya çıkışı, 22 Temmuz 1968 tarihinde gerçekleşen Filistin Halk Kurtuluş Cephesi tarafından, Roma'dan Tel Aviv'e giden bir İsrail El Al ticari uçağının kaçırılması ile başladığı kabul edilir.¹⁰⁸

Uluslararası Terörizmi engellemek için 12 adet evrensel anlaşma bulunmaktadır. 2001 yılındaki 1373 sayılı Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi Kararı ile tüm devletlere bu anlaşmalara taraf olma ve uygulama yükümlüğü getirmiştir¹⁰⁹

- Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle ilgili Sözleşme (1963),
- Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (1970),
- Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1971),
- Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Hava Alanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi İle İlgili Protokol (1988),
- Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1973),
- Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme (1979),
- Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (1980),
- Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1988),

---

¹⁰⁷ Akın, s. 59.

¹⁰⁸ Hoffman, s. 63.

¹⁰⁹ 1373 sayılı Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi Kararı, <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/Ter%C3%B6rle%20ilgili%20Uluslararası%C4%B1%20Belgeler/birle%C5%9Fmi%C5%9F%20milletler/BM%20G%C3%BCvenlik%20Konseyi%201373%20Say%C4%B1%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 23.12.2017) Aktaran: KARTAL, s. 48

• Kıta Sahanelığı Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü (1988),

• Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme (1991), • Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1998),

• Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1999)¹¹⁰

Kısacası uluslararası terörizm; sınırların olmadığı, farklı ülke vatandaşları tarafından yapılan, birçok ülkeyi etkileme gücüne sahip, başka devletler tarafından desteklenen ve uluslararası tüm aktörleri etkileyen terör faaliyeti olarak tanımlanabilir.¹¹¹

4. .5 Uluslarötesi Terörizm (Transnasyonel Terörizm)

Uluslar ötesi terörizm, belli bir amaç etrafında bir araya gelmiş devlet dışı aktörlerin yaptıkları terör eylemlerine denir. Transnasyonel terör kavramında en önemli ayırt edici unsur terör eylemlerinde devlet desteğinin olmamasıdır. Uluslararası terörizmde eylemi yapan kişilere ya da gruplara devlet desteği varken, transnasyonel terörizmde devlet dışı unsurlar aktiftir.¹¹² Uluslarötesi terörizm hiçbir devletten destek görmeyen özerk gruplar ya da bireyler tarafından yabancı bir ülkedeki hedeflere yönelik gerçekleştirilen eylemler için kullanılmaktadır.¹¹³

1960' lı yıllardan itibaren uluslararası sistemin yapısında değişimler meydana gelmiştir. Uluslararası sistemin başat gücü olarak kabul edilen devletlerin otoriteleri sorgulanmaya başlamıştır. Uluslararası örgütlerin çoğalması ve etkilerinin artması, çok uluslu şirketler ve ulus-altı gruplarda meydana gelen yükselişle birlikte geleneksel devlet merkezli uluslararası ilişkiler paradigması değişmeye başlamıştır. Artan küreselleşme ile birlikte karşılıklı bağımlılık artmıştır.

¹¹⁰ Harun Semercioğlu, **Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya**, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, s. 103-104.

¹¹¹ Kartal, s. 50.

¹¹² FatmaTaşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Güç Kullanma Yetkisi**, Ankara Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara, 2005, s. 39-40.

¹¹³ Research Study , **International and Trans National Terrorism: Diagnosis and Prognosis** , Ekim 2001, s. 5.

Uluslar ötesi ilişkiler uluslararası ilişkilerdeki gibi sadece devletler arasındaki ilişkileri kapsamamaktadır. Buna ek olarak uluslararası örgütler, uluslararası kuruluşlar, çok uluslu şirketler ve ulus-altı grupların ilişkilerini de içermektedir.¹¹⁴

Bir ülkede gerçekleşen eylemde eyleme maruz kalanlar, kurumlar ve eylemi yapanların farklı milletlerden meydana gelmesi ona transnasyonel bir kimlik katar. Ulus ötesi terör olayları, bir ülkedeki teröristler veya otoriteler tarafından yürütülen eylemlerin başka bir ülkenin insanlarına veya mallarına telafi edilmeyen zararlar veriyorsa eğer ulusötesileşmiştir.
115

11 Eylül saldırıları transnasyonel terörizme en iyi örnektir. Olaylar eylemi gerçekleştiren teröristlerin ülkelerinde değil başka ülkede gerçekleşmiştir. Amerika da yaşanan olayda sadece Amerikan vatandaşları değil birçok farklı ülke vatandaşı olayın kurbanı olmuştur. Yabancı diplomatlara yönelik yapılan suikastlarda yine uluslararası terörizme örnektir.¹¹⁶

Transnasyonel terör eylemlerinde genel olarak gruplar heterojen yapıdadır, çok sayıda yabancı savaşçı bulunur ve şiddet yoğunluğu yüksek eylemler gerçekleştirirler.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s. 36.

¹¹⁵ Todd Sandler, Walter Enders, **Transnational Terrorism: An Economic Analysis**, European Journal of Political Economy, 20(2), 2004, s. 301-316.

¹¹⁶ Todd Sandler, Walter Enders, K. Gaibullov, **Domestic Versus Transnational Terrorism: Data, Decomposition and Dynamics**, Journal of Peace Research, 48(3), s.319–337.

¹¹⁷ <https://www.cfr.org/blog/transnational-terrorism-three-things-know>

3. BÖLÜM

1. TERÖRİZM KAVRAMININ DÖNÜŞÜMÜ

Terörizm kavramını asimetrik savaştan ayıran ve modern terörizm dediğimiz süreci başlatan Sanayi Devrimi ile gelişen Fransız İhtilalidir. Soğuk Savaş döneminde dünya siyasetinde meydana gelen değişmelerle birlikte terörizm farklı bir kimlik kazanmaya başlamıştır. İki kutuplu sistemde devletlerin birbirlerine karşı doğrudan bir savaş açamaması, nükleer silahlanma nedeniyle oluşan dehşet dengesinde devletlerin en çok başvurduğu yöntem terörizm olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitmesi ve sıkı iki kutuplu sistemin çöküşünden sonra “yeni terörizm” dediğimiz olgu sıkça gündeme gelmiştir. Terör ve terörizm kavramı hızlı bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Terör eylemini yapan gruplar, eylemin türü, nedeni, yapılan mekânlar ve amaçlarda ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Bu bölümde yeni terörizm diye adlandırdığımız süreci ortaya çıkaran etmenler incelenecektir.

1. 2. Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Yeni Terörizm Olgusu

Soğuk Savaş'ın bitmesi ile terörizmde yaşanan dönüşümün en büyük sebebi bu dönemde devletlerin birbirlerine uyguladıkları politikaların ve sistemin değişmesinden kaynaklanmaktadır.¹¹⁸ Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırdığımız tarihsel aralık 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden 1991 tarihinde Sovyetler Birliğinin çöküşüne kadar olan süreçtir. 2. Dünya Savaşı'nın bitmesi ile dünyada hâkim olan genel siyaset Batı Bloku ve Doğu Bloku etrafında şekillenmiştir. Savaşın galibi olan bu “iki süper güç” aralarındaki anlaşmazlıklar nedeni ile doğrudan çatışmaktan kaçınmışlardır.¹¹⁹ İdeolojiler temelinde ayrışan bu iki kutupta ABD' nin liderliğini yaptığı Batı Bloku kapitalist sistemin savunuculuğunu yapmıştır. Komünizm ideolojisi ile oluşturulan Doğu Bloku liderliğini ise Sovyetler Birliği yapmıştır. Bu dönemde Blok liderleri hızlı bir silahlanma sürecine girmişlerdir. Bu dönemde önce ABD' nin başarılı bir atom bombası denemesi olmuştur. Hemen akabinde Sovyetler Birliği de nükleer ilahlar üzerine çalışmalar gerçekleştirmiş ve başarılı olmuştur. Her iki kutup liderinin de nükleer silahlara sahip olması “dehşet dengesi” dediğimiz sistemi oluşturmuştur. Bu sebeple devletler doğrudan savaşa girmektense “kendi toprakları dışında” vekâlet savaşları gerçekleştirmişlerdir.

¹¹⁸ Selim Kanat, **Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2014, s. 205.

¹¹⁹ Oral Sander, **Siyasi Tarih: 1918-1994**, Ankara, İmge Kitabevi, Ekim 2014, s. 224.

Bu vekâlet savaşlarında küçük devletlere ve devlet dışı bölgesel gruplara ekonomik, askeri ve eğitimsel destek sağlanmıştır. Günümüz terör örgütlerinin ilk beslenme noktası olarak Soğuk Savaş dönemindeki bu hızlı silahlanmayı gösterebiliriz. Sovyetler Birliğinin yıkılması ile oluşan denge bozulmuş ve sistem ABD hegemonyasına girmiştir. ABD' nin kendini yeni dünyanın lideri ilan etmesi, 3. Dünya ülkelerine yapılan müdahaleler sistemde hoşnutsuzluklara neden olmuş ve “yeni terörizm” olarak adlandırılan sürecin hızlanarak büyümesi tetiklenmiştir. Rapoport'un 4 dalga teorisinde de bahsettiği Dini Referanslı dalga yukarıya doğru hızlı bir ivme kazanmış ve yapılan eylemleri “ABD karşıtlığı” ile meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde terör eylemleri ulusal sınırları aşip uluslararası hale gelmiş ve terörist gruplar için sınırlar ortadan kaybolmuştur. Terörizm tartışmaları yeni bir hal almış ve *kim tarafından ve kime karşı terörizm?* soruları gündeme gelmiştir. Batı merkezli tek kutuplu sistemde küreselleşme olgusu tüm ulusları etkilemiştir. Sovyetler Birliğinin yıkılması ile kendisini dengeleyecek hiçbir güç kalmayan Batı dünyası, kendi politikaları çerçevesinde dünya siyasetine yön vermeye çalışmıştır.

Terörizmin tanımı konusundaki kavram problemi Soğuk Savaş sonrası dönemde artarak devam etmiştir. Bu dönemde iki farklı yaklaşım oluşmuştur. Paul Wilkinson, Walter Laqueur, Claire Sterling¹²⁰ gibi bazı bilim adamları terör eylemlerinin “batı demokrasisini” hedef aldığını savunurken, Amerikalı muhalif Noam Chomsky gibi uzmanlar ise terörizmin devletler tarafından üretildiğini savunmaktadır.¹²¹ Gerçekçi bir yaklaşım taraftarları, terörizmin Batı dünyasının politikalarını gerçekleştirmekte bir araç olarak kullandığını iddia etmektedir.¹²² Başta ABD olmak üzere diğer Batılı devletlere “terörizmle mücadele” adı altında yaptıkları politikaları meşrulaştırma aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle ABD' nin yarım asırdır dış politikasını “tehdit” üzerine kurguladığı düşünüldüğünde, bu tehditleri her daim canlı tutarak eylemlerinde meşruiyet kazanmıştır.

Diğer yaklaşım ise propagandacı yaklaşımdır. Wilkinson gibi uzmanların öne sürdüğü bu yaklaşımda terör eylemlerinin kaynağı SSCB, Üçüncü Dünya ülkeleri ve Ortadoğu

---

¹²⁰ Tolga Barış Kılıçkap, **Vikinglerden Teröre ve Teröristlere İsveç**, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2005, s. 51.

¹²¹ Cemal GÜZEL, **Korkunun Korkusu: Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002, s. 7-19.

¹²² Ündücü, s. 10.

ülkeleridir. Bu yaklaşım Batı'nın yaptığı müdahaleleri ve politikaları meşrulaştırarak “mücadele etmek zorunda kalan” imajı vermektedir.¹²³

2. KÜRESELLEŞME NEDİR?

Küreselleşme kavramı en basit ifadeyle, mekânsal uzaklıklar soyutlaştırılarak, devletler ve insanlar arasında bir yakınlaşma sağlayıp, ekonomik ve sosyal işbirliğini arttırmaktır. Diğer bir deyişle dünyanın bir ucunda yaşanan değişimin, olayların dünyanın öbür ucunda yaşayan kişiye ulaşması ve onunda süreçten etkilenmesi olarak ifade edilebilir.

Küreselleşme süreci tüm dünyada eşit ölçüde yaşanmadığı için bölgeler arası çok ciddi farklılıklar doğurmuştur. Küreselleşme süreci siyasi bir süreçtir. Ekonomik olarak sınırların olamadığı bir entegrasyondan bahsedilirken, kültürel ve siyasi olarak bir ufalanma vardır.¹²⁴

Kavram olarak ilk kullanımı 1833 yılında İngiliz İktisatçı W. Foter tarafından kullanılmıştır. Kaynakların dağılımı ve kullanımı konusunda yazdığı bir makalede kullanılmıştır. Kavramın asıl günümüzdeki kullanımı ise 1968 Garrett Gardin tarafından yazılan kaynakların paylaşımı ve dağılımı üzerine yaptığı çalışmaya dayandırılır.

Oxford of New Words' de küreselleşme kelimesi “dolaşımda bulunan ağız” olarak tanımlanmaktadır.¹²⁵ Global köy kavramı ortaya atan Marshall McLuhan'ın “Explorations in Communication” kitabında “dünyanın toplumsal, ekonomik ve sosyal sorunlarının değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır.¹²⁶

Küreselleşme kavramı, Fukuyama'nın Tarihin Sonu, Huntington'un Medeniyetler Çatışması'na kadar birçok farklı yerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Küreselleşme olarak

¹²³ Noam Chomsky, **Terör Ne? Terörist Kim?**, Ütopya Yayınları, Ankara 1999, s. 11-12.

¹²⁴ Zafer Kılıç, **Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 41.

¹²⁵ Kürşat Kan, **Globalleşmenin Uluslararası İlişkilere Etkileri**, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20): 1-10, 2011, s. 2.

¹²⁶ Globalization –Origin of The Word? <http://www.mrglobalization.com/globalisation/252-globalization--origin-of-the-word> (ErişimTarihi: 25.08.2018)

adlandırdığımız bu sürecin çok boyutlu ve karmaşık bir yapıda olmasından dolayı tatmin edici bir tanım yapmayı zorlaştırmaktadır.¹²⁷

Küreselleşme kavramı çok boyutlu, dinamik ve durdurulamaz bir kavramdır. Booth'a göre, etkileri eşit olarak dağılmayan küreselleşme süreci siyasi, ekonomik ve kültürel olarak sistemin zayıf halkaları üzerine bilinçli olarak uygulanması olarak tanımlanmıştır.¹²⁸

Karşılıklı bağımlılık çerçevesinde bireylerin, devletlerin, devlet- üstü grupların, çok uluslu şirketlerin hatta terör gruplarının arasındaki iletişimin giderek artmasına sebep olmaktadır. Küreselleşme sahip olduğu çok boyutluluk sayesinde ekonomiden siyasete, güvenlikten teknolojik gelişmelere, çevresel/ demografik yapıdan kültürel/geleneksel yapıya kadar çok farklı alanlara sirayet etmektedir.¹²⁹

İngilizcede küresel kavramı 1980'li yıllara kadar, şekilsel yuvarlaklığı ifade etmek için kullanılıyordu. Küresel kavramı, küreselleşme olarak sözlüklere ilk girişi 1961 yılında girmiştir.¹³⁰ İlk başlardaki kullanımı sınır aşan faaliyetleri ve liberalleşmeyi ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.¹³¹ 1990'lı yıllarla birlikte her alanda ve her şeyde gerçekleşen gelişmeyi ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.

LaFeber'e göre küreselleşme, "küresel üretim araçlarının gelişmesi ile kapitalist sistemin bu araçlarla girdiği etkileşim sonucu oluşan süreçler kümesi" olarak değerlendirilmektedir.¹³²

Küreselleşme sürecinin gelişimini üç evreye bölebiliriz. Birinci evre 19. yy sonlarından 1914'e Birinci Dünya Savaşına kadar olan dönemde özellikle ekonomik alanda bir dönüşüm sürecini başlatmıştır. Uluslararası ticaretin geliştirebilmesi için ulaşım maliyetleri ve uluslararası alanda kişilerin ve malların serbest dolaşımı sağlanmıştır. İkinci dönem ise Birinci

---

¹²⁷ Kan, s. 2.

¹²⁸ Ken Booth ve Tim Dunne, **Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order**, Palgrave Macmillan, New York, 2002, s. 1-23.

¹²⁹ Fırat Bayar, **Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye**, Uluslararası Ekonomik Sorunları, s. 25-26.

¹³⁰ Fazlı Doğan, **Uluslararası İlişkilerde Devlet: Küreselleşme Ve İkinci Devlet Tartışması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 27.

¹³¹ Dennis Smith, **Globalization: The Hidden Agenda**, Cambridge: Polity Pres, 2006, s. 4-5.

¹³² Walter LaFeber, **The Post September 11 Debate Over Empire, Globalization and Fragmentation**, Political Science Quarterly, Vol. 117, No. 1, 2002, s. 2.

Dünya Savaşının başından 1945 İkinci Dünya Savaşının bitimine kadar olan süredir. Bu süreçte ekonomik buhran sebebi ile küreselleşme süreci yavaşlamış ve devletler daha korumacı politikalar uygulamıştır. Küreselleşme ile zıt olan aşırı milliyetçi akımlar güçlenmiştir.¹³³ İkinci Dünya Savaşının bitiminden günümüze kadar devam eden süreç küreselleşmenin altın çağını yaşamasına neden olmuştur.¹³⁴ Ekonomi, siyaset, ulaşım ve iletişim teknolojileri bir anda küreselleşerek tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Ekonomik anlamda uluslararası sermaye ve ticaret hacmi devasa boyutlara gelmiş ve çok- uluslu şirketler devletlerden daha güçlü ekonomilere sahip olmuşlardır. Batı merkezli kapitalist ekonomi tüm dünyada ekonomik kaynakların kullanımını ve dönüşünü değiştirmiştir. Telefon, bilgisayar ve ağ teknolojilerinin gelişmeye başlaması ile haberleşme sistemi gelişerek kültürler arası paylaşım artmıştır.

Küreselleşme sürecinin başlangıcı daha eski dönemlere dayanmasına rağmen hızlı bir ivme yakalayıp tüm dünyayı saran bir fenomen haline gelişinde iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan değişim, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliğinin dağılmasıdır.¹³⁵

Küreselleşme kavramında da aynı terörizm kavramında olduğu gibi ortak bir tanım üzerine mutabık olunamamıştır. Kimilerine göre küreselleşme kaçınılmaz ve birleştirici bir süreç iken kimilerine göre sömürü sisteminin modern çağa göre ayarlanmış halidir.

Küreselleşme kavramı, Immanuel Wallerstein'e göre, 16. Yüzyılda ortaya çıkan kapitalist ekonomik sistemle doğru orantılı olarak ortaya çıkmış ve gelişim göstermiştir. Avrupa kökenli olan küreselleşme, kapitalist ekonomik sistem gibi hızlı bir şekilde yayılmıştır.¹³⁶ Modern dönemde küreselleşme 20. yy sonlarına doğru bir kavram olarak kabul edilmiştir. Küreselleşme süreci daha çok ekonomi alanında yaşanmıştır. İki kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme doğru evrilen dünya siyasetinde ortak pazar oluşması gerektiğini savunan yeni kapitalist görüşün benimsediği bir kavramdır.¹³⁷

---

¹³³ Bayar, s. 26.

¹³⁴ Bayar, s. 27.

¹³⁵ Emre Kongar, **Küresel Terör ve Türkiye: Küreselleşme**, Huntington, 11 Eylül, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 16-18.

¹³⁶ Kaya, s. 44.

¹³⁷ Zafer, s. 41.

Küreselleşme olgusu, Batı merkezli dünya sisteminin gene batının egemenliğinde yeni bir yapılanmaya geçtiğinin kanıtı olmuştur.¹³⁸ Küreselleşme kavramına eleştirel bir yaklaşımla baktığımızda küreselleşmeyi batılılaşma olarak çevirebiliriz. Batılılaşma, tüm dünyanın batı dünyası ekseninde şekillenmesidir diyebiliriz. Küreselleşme ile birlikte küresel sermaye, daha küçük gruplar arasında daha büyük paylarla dağılmaya başlamıştır. Daha sonra sermaye sahipleri birbirleri ile amansız bir rekabete girmiş ve dünya sisteminin tek tipleşmesini sağlayıp kendi düzenlerini kurma girişimlerinde bulunmuşlardır. Orta Çağdan sonra uzun bir süre devam eden sömürgecilik anlayışı yıkılıp yerini emperyalizme bırakmıştır.¹³⁹ Küreselleşme ile birlikte uluslararası sistemin yapısı değişmiş ve devlet dışı aktörlerde uluslararası sistemin bir parçası haline gelmiştir. Uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler artık uluslararası sistemde söz sahibi olmaya başlamıştır. Aynı şekilde uluslararası terör örgütleri de uluslararası sistemin bir parçası olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁰

Küreselleşmenin, kapitalistler tarafından çok tutulması ve sürekli öne sürülmesi; yapılan politikalarla beslenmesinin en büyük sebebi sermaye sahiplerinin daha da güçlenmesini sağlamak olmuştur. Devletler önce küçük ulus devletlere ayrılmışlar sonrada kapitalist politikalar ile eritmeye başlanmıştır. Küreselleşme süreci, kişilerin kimliklerin ötesinde sınır aşırı topluluklarla birlikte algılamaktadır. Ulusal kimlikler zayıflamaya başlarken “dünya vatandaşlığı” kavramı güçlenmeye başlamıştır. Bu durum bireylerin güçlenmesini sağlarken devletlerin egemenliklerini zedelemeye başlamıştır.¹⁴¹

Dünya sisteminde yaşanan dönüşüm küreselleşme sürecini hızlandırmıştır. Hızla dünyanın her yerine yayılan küreselleşmeye ait değerler evrenselleşmiştir. Bu evrenselleşmenin ortaya çıkardığı faaliyetler ise uluslar aşırıdır.¹⁴² Dünya bu kadar hızlı küreselleşme sürecini yaşarken ve eylemler tek tipleşmeye başlamışken bölgesel bazda mikro gruplara ayrılma yaşanmıştır. Bu farklılaşma süreci ulusal kimlikleri güçlendirirken bölgesel temelde kurulan örgütlerin artmasına sebep olmuştur. Oluşan bu güç boşluğunda batı “küreselleşme” ile tüm ulusları ekonomik ve siyasal açıdan birleştirirken, kültürel olarak mikro parçacıklara bölmeye

---

¹³⁸ Ahmet Tonak, **Küreselleşme**, İmge Yayınları, Ankara, 2000 , s. 109.

¹³⁹ Kılıç, s. 41.

¹⁴⁰ Semercioğlu, s. 99.

¹⁴¹ Yasir Adil Eldem, **Küresel Terörizm Ve Irak Savaşı**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Şubat 2007, s. 10.

¹⁴² Kan, s. 2.

çalışmıştır. Bütünleşik tek bir Pazar oluşturma isteği kapitalist ideolojiye sahip batı tarafından küreselleşme kavramı içerisine gizlenerek yayılımını gerçekleştirmiştir. Küreselleşerek aynı yöne doğru gidilirken birj yandan sistemde bu denli büyük farklılıkların oluşması, “karşılıklı bağımlılık bağımsızlık”, “küreselleşme/ bloklaşma”, “evrenselleşme/ partikularizm” zıtlığından kaynaklanmaktadır.¹⁴³ Dünyada yaşanan bu değişimi ve zıtlıkları post modern teorisyenler dönüşüm, soğuk savaş sonrası teorisyenleri geçiş, küreselleşme teorisyenleri ise süreç olarak tanımlamaktadır.¹⁴⁴

Küreselleşme kavramı için uluslararası ilişkilerde farklı kavramlar kullanılmıştır.¹⁴⁵ Ancak 20. Yüzyılın sonlarından günümüze kadar olan Batı merkezli sistemi tanımlamak için kullanılan kavram küreselleşmedir. Küreselleşme dediğimizde akla gelen ilk kavram, ülkeler arasındaki sınırların giderek kalkması ve ekonomik işbirliğinin artması, uluslararası sistemdeki aktörlerin birbirlerine karşılıklı bağımlılıklarının arttığı süreç olarak değerlendirilir. 21. Yüzyılda dünya ülkelerinin çoğunda görülen tek tip ekonomi modeli küreselleşme sürecini hızlandırmıştır. Bunun en büyük sebebi Soğuk Savaş döneminin sona ermesidir. Sovyetler Birliğinin yıkılması ile Doğu Bloku dağılmıştır. Doğu Bloğundan kopan devletler hızlı bir şekilde Batı Blokuna eklenmiştir. O dönemde yapılan Amerikan yardımları ciddi bir ekonomik darboğazda olan ülkeler için tek çıkış yolu olarak sunulmuştur ve ABD’yi vazgeçilemez müttefik konumuna getirmiştir.

Küreselleşme ile ilgili her bilim dalı kendince farklı yorumlar getirmiştir. Uluslararası ilişkiler alanında baktığımız zaman küreselleşmeyi olumlu bir dönüşüm süreci görenler ile bu süreci bir sömürü sistemi olarak değerlendiren iki farklı anlayış çıkıyor. Dünya’yı küreselleşen bir köy olarak görüp, sınırların silikleştiği, ortak hareket edilen daha barışçıl bir sistem olarak algılamaktadır. Diğer yaklaşımda ise kapitalist sistemin doğurduğu sömürgeci bir yaklaşım olarak görmektedir küreselleşmeyi.¹⁴⁶

Vestfalyan sistemde uluslararası aktör olarak sadece ulus devletlerin varlığı kabul edilirken küreselleşme süreci ile çok aktörlü bir yapı oluşmaya başlamıştır. Ulus devlet,

---

¹⁴³ Beril Dedeoğlu, **Uluslararası Sistemde Bütünleşme ve Ayrışma**, Nuri Bilgin (der.), Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1997, s. 87-89.

¹⁴⁴ M Shaw, **Theory of the Global State**, Cambridge, Cambridge University Press, 2000, s. 7-9.

¹⁴⁵ Merkantalizm, Emperyalizm, Uluslararasılaşma, Evrenselleşme, Liberalizasyon, Batılılaşma, Karşılıklı Bağımlılık, Modernizasyon

¹⁴⁶ Sean Kay, **Globalization, Power and Security**, Security Dialogue, Cilt 35, Sayı 1, 2004, s. 9-25.

uluslararası kuruluşlar, devletler- üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları yeni sistemin aktörleri olmaya başlamıştır. Bu aktörler arasında yaşanan etkileşim küreselleşme sürecini şekillendirmektedir.¹⁴⁷

Küreselleşme sürecinin, süreçsel küreselleşme ve yapısal küreselleşme olarak iki ayrı gelişim kolu vardır. Süreçsel küreselleşme, teknoloji ulaşım, iletişim ve bilim alanında meydana gelen gelişmeler sonucunda uluslar ötesi ekonomik, mali, sosyal ilişkilerin hızla gelişmesi ve herkesin birbirinden çok çabuk haberdar olması. Yapısal küreselleşme ise, süreçsel küreselleşme sonunda ulus devletlerin kendi içlerinde yarattığı değişimleri inceler. Siyaset, ekonomi, kültürel yapı ve geleneklerde meydana gelen bu değişimler süreçlerin yarattığı etkileşim sonrası oluşmaktadır.

Küreselleşme olgusu kendisini ilk olarak ekonomik alanda göstermiştir. Ekonomi alanına gerçekleşen küreselleşme süreci uluslararası sermayenin egemenlik merkezinin değişmesine sebep olmuştur. Küresel sermayede en etkin güç çok uluslu şirketler olmuştur. Çok uluslu şirketler dünyanın birçok ülkesinden daha güçlü bir ekonomiye sahip olmuştur. Bu durum klasik aktör algısının değişmesine sebep olmuştur. Küreselleşme sürecinde toplumları etkileyen diğer bir dönüşüm siyaset alanında olmuştur. Siyasi sistemde meydana gelen değişimler sonrası, tek bir merkezden yönetme düşüncesi özellikle soğuk savaş sonrası dönemde kendini iyice göstermiş ve toplumlar arasında farklılıklar oluşmasına sebep olmuştur.

Küreselleşme, ekonomik ve siyasi olarak bir entegrasyon önermesine rağmen, mikro kültürlülüğü desteklemiştir. Bunun en büyük sebebi mikro kültürleri yönetmek ve etki altında tutmanın daha kolay olmasıdır.

19. yy gelişmeye başlayan iletişim ve bilgi teknolojileri sayesinde dünya üzerinde farklı iki noktada bulunan bireyler ve gruplar çok hızlı ve kolay bir şekilde birbirleri ile iletişim kurabilir hale gelmişlerdir.¹⁴⁸

Küreselleşme süreci, ulusal terörizmin küresel boyutlara ulaşmasına ve etki alanının genişlemesine sebep olmuştur. Bunun en büyük sebebi teknoloji ve bilim alanında yaşanan hızlı ilerlemelerle istenilen her yerde eylem yapabilme gücü vermiştir. Küreselleşmenin sahip

---

¹⁴⁷ Bayar, s. 25-26.

¹⁴⁸ Eldem, s. 10.

olduğu anlamın bir anda sarsılmasına ve sorgulanmasına sebep olan olay 11 Eylül saldırıları olmuştur. Küreselleşme beraberinde kültürel bir türdeşleşme sürecini başlatmıştır. Bu süreci yorumlarken dönemin başat gücü ABD’ nin dayattığı tek tip “Amerikanlaşma” olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerikan karşıtlığına dayandırılarak yapılan terör eylemlerinde sadece Amerikan hedefleri değil aynı zamanda kültürel simgeleri olan CNN, Disneyland, Coca-Cola, MCDonald gibi hedefler seçilerek küreselleşmenin dayattığı kültürel tek tipleşmenin sistem dışı aktörler tarafından red edildiği şeklinde yorumlanabilmektedir.¹⁴⁹

3. KÜRESEL TERÖRİZM NEDİR?

Küresel terörizm kavramı 1920’ lerde literatürde yer almaya başlamıştır.¹⁵⁰ Ancak son çeyrek asırda insanlığı tehdit eden ve vahşice eylemler gerçekleştiren grupların artmasına mukabil popülerlik kazanmıştır. Küresel terörizmin bir aktör olarak ortaya çıkışı Soğuk Savaş sonrası döneme denk gelmektedir. Küreselleşme sürecinin hızlı bir şekilde yayılması ile ortaya çıkan bir siyasal şiddet türüdür. Küresel terörizmin ortaya çıkışındaki en temel sebep Amerikan karşıtlığıdır. Amerika liderliğinde yaşanan küreselleşmeye verilen uluslararası bir tepkidir küresel terörizm.¹⁵¹ Özellikle Ortadoğu kaynaklı dini referanslı terör grupları için ABD’ nin dünya siyasetindeki yeri, dünya kaynakları üzerindeki hakimiyeti ve seçtiği yanlış müttefik(İsrail) onu terörizmin hedefi haline getirmiştir.¹⁵²

Küresel Terörizmin birçok sebebi bulunmaktadır. Ancak diğer sebepleri de doğuran üç temel faktör vardır. Birincisi, küreselleşme ile birlikte toplumlar arasındaki ekonomik, siyasi, kültürel farklılıkları arasındaki uçurumun derin bir şekilde ortaya çıkması ve yoksunluk duygusunun giderek artmasıdır. Bu yoksunluk duygusu küreselleşme sürecine karşı çıkmayı getirmiştir. Bu karşı çıkmada kullanılan yöntem ise “siyasal şiddet” olmuştur. Küreselleşme ile zengin fakir arasındaki fark iyice artmaya başlamıştır. Oluşan bu gelir eşitsizliği zengini daha zengin fakiri daha da fakirleştirmiştir. Özellikle 3. Dünya ülkelerinde yaşanan yoksunluk bu ülkelerdeki çatışmaların en büyük sebebi olmuştur. Yaşanan bu orantısız gelir dağılımı hoşnut

---

¹⁴⁹ Serhat Güvenç, **11 Eylül Sonrası Dünya Ulus Devlet ve Küreselleşme**, Görüş: Kasım 2001, s. 9.

¹⁵⁰ Semercioğlu, s. 99.

¹⁵¹ Kaya, s. 10.

¹⁵² Kaya, s. 10.

olmayan tarafın gittikçe radikalleşmesine sebep olmuştur. Yapılan eylemlerde uluslar ötesi eylemler giderek artmış ve uluslararası sistem bir hedef tahtası haline gelmiştir.

Küreselleşme ile birlikte artan gelir farklılıklarından dolayı yoksunluk ve mağduriyet duygusu içinde olan gruplar, küreselleşmeye karşı koymak için terörizmi kullanmıştır.¹⁵³ İkinci sebep ise özellikle Soğuk Savaş döneminde artan komünizm ve Nasırizm'e karşı kullanılan radikal dini söylemlerin tekrar kullanılmaya başlaması ile siyasal şiddet yöntemi ile terör üretimi meşru hale gelmiştir.¹⁵⁴ Üçüncü sebep ise teknolojinin gelişmesi ile ulaşım, iletişim ve haberleşme alanında yaşanan gelişmelerle ülkeler arası sınırların silikleşmeye başlamasıdır.¹⁵⁵ Küreselleşme ile birlikte gelişen teknoloji terörizm üzerinde oldukça etkili olmuştur. İletişim ve bilgi teknolojilerinde meydana gelen değişim teröristlerin çok farklı yerlerde çok büyük eylemler yapabilmesine olanak sağlamıştır. Özellikle internetin yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte terörist faaliyetlerin planlanması, istihbarat bilgilerine ulaşabilme, gerekli materyalleri temin edebilme, teröristlerin eğitimleri gibi pek çok konuda terörizmin hızla değişip dönüşmesine olanak sağlamıştır. İnternetin yaygınlaşmaya başlaması ile artık Siber terör dediğimiz bir terör türü ortaya çıkmıştır. Devletlerin kendilerine yapılan bir siber saldırı doğrudan yapılacak bir bombalama eyleminden çok daha derin sonuçlar doğurabilmektedir. Sanal ortamda yapılan terör eylemleri terörist örgütlere maliyetsiz ve zarara uğramadan eylem yapabilme olanağı tanımıştır. Devletler için ise devlet sırlarının ifşa olması, vatandaşların devletlerine karşı güvensizlik yaşamasına, askeri ve ekonomik planların ele geçirilmesine ve devletlerin egemenliklerini sarsmaya kadar birçok sonuç doğurmaktadır.

Teknolojide yaşanan gelişmeler teröristlerce hep kendi lehlerine kullanılmıştır. Gelişen teknoloji ile ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi terör örgütlerinin ana ülke dışında başka yerlerde de hücre evleri açması ve onun kontrolünü kolaylaştırmıştır. Yeni döşenen tren raylarının Narodnaya Volya'nın başarısının en önemli nedenidir. Ya da Filistin Kurtuluş Örgütünün uçak kaçırma eylemleri olmasaydı bu kadar etkili olabilir miydi?¹⁵⁶ Özellikle

---

¹⁵³ Kaya, s. 5.

¹⁵⁴ Kaya, s. 1.

¹⁵⁵ Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvet Başvurma Yetkisi**, USAK, Ankara, 2006, s. 1-2.

¹⁵⁶ Kaya, s. 7.

internetin bu kadar gelişip yaygınlaşmasaydı DEAŞ' in en çok kullandığı Siber savaşı düşmanlarına karşı kullanabilir miydi?

Küreselleşme dediğimiz olgu batı tarafından üretilen siyasi bir söylem ve eylem bütünüdür. Tek tip bir siyasi yapı ile batının onayladığı yönetimler, devletleri kontrol altında tutmak istemesi, bu ülkelerde yaşayan azınlıklar için ciddi bir hak kaybı ortaya çıkarmaktadır. Küresel terörizm, küreselleşmenin doğurduğu bu tek tip siyasi akıma bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Dini kaynaklı terör örgütlerini besleyen ve hızlı bir ivme kazanarak büyümesini sağlayan şey “göreceli yoksunluktur”. İçinde bulunulan durumu hak etmediğine olan inanç ve düşman olarak ilan edilen tarafın şuan içinde bulunduğu durumun sebebi olarak gördüğü için daha etkili olan şiddet yoluyla terör eylemlerini yaparlar. Kendisine ait olan hakları geri alabilmek için bir meşrulaştırıcı ve motivasyon kaynağı olarak kendisine ilahi kaynaklarda izin verilen cihad anlayışını kendi bakış açısı ile yorumlar ve kullanır. Yapılan eylemlerin meşru olduğunu kanıtlamak için diğerlerini ötekileştirir.

Crenshaw'a göre terörizm, “rasyonel bir aktör olarak terör örgütünün kasti siyasi seçimi olarak” tanımlamaktadır.¹⁵⁷ Crenshaw'ın burada rasyonellikten kastı terör örgütlerinin kendi içerisinde tutarlı, çevresi ile ilgili değer, inanış ve imgelere sahip olduğudur. Terör gruplarının kendilerini ifade edecek başka bir siyasi argüman bulamadıkları için bir şiddet yöntemi olan terörizmi seçmektedir. Özellikle dünya gelir ortalamasının altında yaşayan toplumlarda, terörizm kendini ifade biçimi olarak kullanılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte artan eşitsizliğe tepki olarak eskiden sadece eğitim düzeyi düşük ya da ekonomik olarak zayıf kişiler terör örgütlerine katılırken şuan da küreselleşmenin ortaya çıkardığı eşitsizliğe tepki olarak eğitilmiş ve zengin kişilerinde terör örgütlerine ciddi katılım sağladığı gözükmektedir. Özellikle DEAŞ terör örgütüne katılan yabancı savaşçı profillerini incelediğimizde bu durumun son on yıllık süreçte arttığı gözlemlenmektedir. Bu kişilerin terör örgütlerine katılmasında ki nedenler baktığımızda psikolojik sebepler, intikam duygusu, güç arzusu, liderlik isteği, dinini yeryüzüne yayma düşüncesi gibi istekler sayılabilir

---

¹⁵⁷ Kaya, s. 5.

Küresel terörizmde eylemi gerçekleştiren terör gruplarının amacı önceleri sadece korkutma, yıldırma, kendine taraftar kazanma iken küresel terörizmde eylemlerde zarar vericilik ve yıkıcılık ön planda tutulmuştur.

El Kaide, DEAŞ gibi örgütler küreselleşmenin teknolojik gelişmeler ve devlet sınırlarının ortadan kalkması gibi etkilerinden faydalanarak yaptığı eylemleri bölgesel değil küresel bazda gerçekleştirmiştir. Sadece ortaya çıktıkları bölgede değil tüm uluslararası sistemi tehdit etmektedir. El Kaide, DEAŞ gibi terör örgütleri için belirli bir devlet ya da topluluk değil, sahip olduğu ideolojiye karşı olan, bu ideolojinin yayılması önünde engel olarak gördüğü herkes için tehdit oluşturmaktadır. Bu durum, bu örgütlerin yaptığı eylemleri “küresel” bir niteliğe ulaşmasına neden olmuştur. Artık terör grupları için bir sınır olamaması durumu küresel terörizm olgusunun tüm sistemi tehdit ettiği bir hale gelmiştir.¹⁵⁸

4. KÜRESEL TERÖRİZMİ ORTAYA ÇIKARAN SEBEPLER

4. 1. Silahların Kapasitelerinin Artması

Küresel boyutta yaşanan terör eylemleri özellikle 1990’ lı yıllarla birlikte boyut değiştirmiştir. Teröristler bu dönemde terör eylemlerini yaparken kullandıkları yöntemleri değiştirmişler ve tahrip gücü yüksek eylemler gerçekleştirmişlerdir. Aynı anda çok fazla insanı hedef alan, tahrip günü daha yüksek bombalar kullanarak daha az eylemle daha fazla kayba sebep olmuşlardır.¹⁵⁹ Teröristlerin sahip oldukları silahlar değişmiş ve modern silah teknolojilerinden faydalanmışlardır.

Sovyetler Birliğinin yıkılması ile birlikte sahip olduğu silahlar dünyaya pazarlanmaya başlamıştır. Ayrıca gelişen teknoloji ile birlikte silah sanayinde yaşanan hızlı gelişimde teröristlerin daha az materyal ile daha etkili eylemler yapmasına olanak sağlamıştır. Silah Sanayi başta büyük devlet olmak üzere birçok devlet için çok önemli gelir kaynağı olmuştur. Ayrıca devlet ya da özel sektörde bulunan silah şirketleri silahı alan kişi, kurum, örgüt ya da

---

¹⁵⁸ Tamer Kaşıkçı, **Küresel Terörizm ve Birleşmiş Milletler Sistemi**, Turkish Yearbook of International Relations, Volume 47, 2016, s. 5.

¹⁵⁹ Deniz Ü. ARIBOĞAN, **Uluslararası Terörizmin Yeni Yüzü**, Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar, Faruk SÖNMEZOĞLU (ed.), Der Yayınları, İstanbul, 1998, s. 453-454.

devletlerin kim olduğu ile ilgilenmemiş sadece satış yapıp para kazanmak amacı ile birçok suni çatışma bölgeleri oluşturulmuştur.

Bu dönemde kimyasal ve biyolojik silahlar terör grupları tarafından kullanılmaya başlanmıştır. ABD’de aşırı sağ/beyaz-süpermatist terör örgütü Yükselen Güneş Tarikatı(Order of The Rising Sun) 1972 yılında 40 kilogram Tifo bakterisi ile yakalandı. Chicago, St. Louis ve diğer orta batı şehirlerinde su kaynaklarını kirletmeyi planlayıp “değersiz(inferior)” nüfusu yok etmeyi planlamışlardır.¹⁶⁰

Aynı zamanda, Biolab Corporation olarak iş yapan bir Missouri veteriner ilaç firmasının sahibi tarafından yönetilen sağcı bir grup olan Minutemen, havayolu terminallerinde biyolojik bir virüsü dağıtmakla tehdit etmiştir.¹⁶¹

Japonya’daki Aum Shinrikyo terör örgütü de 1995 yılında Tokyo metrosuna yaptığı Sarin gazı saldırısı ile 12 kişinin hayatını kaybetmesine, binlerce kişinin de yaralanmasına sebep olmuşlardır. Ayrıca biyolojik silahlar sadece kişilerde akut durumlara sebep olmayıp genetik defarmasyonlara sebep olması nedeniyle sonraki nesillerinde zarar görmesine sebep olmaktadır.

Tanrı’nın Ordusu olarak adlandırılan şiddetli kürtaj karşıtı bir grup Ekim 2001’de, Washington’daki Planlı Ebeveynlik karargahına sahte şarbon içeren tehdit mektupları göndermiştir.¹⁶²

Bu tarz örnekleri çeşitlendirmek mümkündür. Özellikle biyolojik silahların üretiminin ve temininin kolay olması terör grupları için cezbedici silahlar haline dönüştürmüştür. Bunun yanı sıra devletler, devlet destekli gruplar, hatta bazı uluslararası örgütler tarafından kullanılan bir diğer biyolojik savaş yöntemi de “tohum tahribatı”dır. Uzun dönemde toplumların sağlığının bozulması, kısırlaştırma politikaları ile nüfusun azaltılması ve ekonomik anlamda çok büyük kayıplara sebep olmaktadır.

---

¹⁶⁰ Jason Porterfield, **Terrorism, Dirty Bombs, and Weapons of Mass Destruction**, The Rosen Publishing Group, 15 Ara 2004, s. 16.

¹⁶¹ Ken Silverstein , **Homegrown Horror**, 2002, <https://prospect.org/article/homegrown-horror> (Erişim Tarihi: 15.01.2019)

¹⁶² Silverstein, <https://prospect.org/article/homegrown-horror> (Erişim Tarihi: 15.01.2019)

Terörist eylemlerinin değişiminin yanı sıra bu eylemlerin hedefleri de değişmeye başlamıştır. Önceden devlet adamları, üst düzey yöneticiler hedef alınırken artık hedefler masum siviller ve sembol hedefler almıştır.

4. 2. Güç Dengesinin Değişmesi ve Terörizmde Meydana Gelen Ani Yükseliş

Bunun en önemli sebebi sıkı iki kutuplu sistem içerisinde Blok içi disiplin çok kuvvetliydi. Bu süreç içerisinde kurulan ittifaklar birbirleri ile sıkı bir iletişim halindeydi. Böylesi bir ortamda bilhassa lider devletlerin, Sovyetler Birliği ve ABD' nin kontrolü olmadan uluslararası politikada değişimler yaşanması mümkün gözükmemekteydi. Aralarında meydana gelecek fikir ayrılıkları ve çatışmalar ortak düşman etrafında toplanıldığı ve zafere ulaşmak için bastırma ve birlikte hareket etme eğilimi oluşmuştur.¹⁶³ Ancak bu yapı bozulduğu zaman terörist gruplar için daha rahat hareket edebilecekleri bir alan oluşmuştur. Başarısız devletler (Failed States)'de terörizmin yükselmesini tetiklemiştir. Bu devletlerde ortaya çıkan istikrarsızlık terör gruplarının gelişimi için vazgeçilmez merkezlere dönüşmüştür. Soğuk Savaş döneminde bloklar kendi taraflarından olmasını istedikleri ve öteki düşmana karşı kullandıkları devletleri mali, askeri ve silah alanında desteklemişlerdir. Silahların kontrolsüz dağıtımı ve denetlenememesi Soğuk Savaş'ın bitimi ile bu silahların terör gruplarının ellerine geçmesine neden olmuştur. Bu desteği kaybeden devletler oluşan yoksunlukla daha saldırgan hale gelmişlerdir.¹⁶⁴

4. 3. Terörizmde Meydana Gelen İdeolojik Değişim

Otoriteye karşı savaşan sol- komünist terör grupları tarafından yapılan eylemlerin azalması. Bunun en büyük nedeni Doğu Blok'unun yıkılmasıyla birlikte sol-komünist rejimlerin ve onları destekleyen teröristlerin en büyük güç kaynağı ortadan kalkmıştır. Batı bloğu karşısında savunmasız kalan bu grupların eylem kabiliyetleri zayıflamış ve dahi birçoğu ortadan kalmıştır. 1970' li yıllarla birlikte ulusal ve bölgesel bağımsızlık hareketleri gitgide güç kazanmıştır. Bu dönemde özellikle öğrenciler arasında sınır ötesi devrimci anlayış ivme kazanmıştır. Artık küreselleşmenin yükselmesi ile birlikte sol fraksiyonlu eylemler yerini dini temelli el kaide gibi örgütlere bırakmıştır.¹⁶⁵ Küreselleşmenin etkisi ile çoğulcu demokrasi

¹⁶³ Davut Ateş, **Uluslararası Politika**, Dora Basım Yayımevi, Bursa, 2013, s. 269.

¹⁶⁴ Burak Bilgehan Özpek, **Başarısız Devletler**, Uluslararası İlişkilere Giriş, (Ed.) Şaban Kardaş, Ali Balcı, Küre Yayınları, İstanbul, 2014, s. 466.

¹⁶⁵ Semercioğlu, s. 106.

anlayışı hızla yayılmıştır. Bu anlayış, azınlıkların siyasal ve kültürel haklarının kabul edilmesi gerektiğini ve azınlıklara da bir gün çoğunluk olabilme hakkı tanınması gerektiğini ileri sürmektedir. Azınlıkta olanların düşüncelerini ifade edebildikleri bir ortam olarak düşünülmüştür. Ancak böyle bir durum devlet işleyiş mekanizmasını yavaşlatacak ve devletlerin karar alma süreçlerini olumsuz olarak etkileyecektir.

4. 4. Teknolojinin Gelişmesi ve Kullanımının Yaygınlaşması

Terörizmin artarak devam eden başarısının diğer bir sebebi ise sürekli gelişen ulaşım, iletişim, istihbarat teknolojilerinin gelişmesinde yatmaktadır. İnternetin gelişimi ile teröristlerin propagandaları çok daha büyük kitlelere saniyeler içinde ulaşmış ve milyonlarca taraftar toplamıştır. Bu taraftarlar mali yardım, insan gücü, propaganda gücü olarak terör örgütlerinin hızla büyümesini sağlamıştır. Artık bölgesel bazda eylemler gerçekleştiren terör gruplarının dünyanın en ücra köşesinde bile hücre evleri olmuştur. Özellikle radikalleşen gruplar ağ teknolojilerini çok etkili biçimde kullanmaktadır. DEAŞ'ın sosyal medyayı kullanarak yaptığı eylemleri ve katliamlarını buradan duyurması yeni terör gruplarının kullandığı bir yöntem olmuştur. Sosyal medyada ve internet üzerinden propaganda yaparak, binlerce yerel ve yabancı üye toplamasına buna en büyük örnektir. Twiter üzerinden yapılan propaganda sayesinde özellikle Avrupa'da çok sayıda yabancı savaşçı DEAŞ'a katılmıştır. Ayrıca DEAŞ terör örgütü kurduğu internet sitesi ile her gün terör propagandaları yapmaya devam etmektedir. Terör örgütü üyeleri dünyanın birçok yerinden internet üzerinde tanışıp yakınlık kurarak, Müslüman olup DEAŞ'a katılmalarını sağlamışlardır. Bu da iletişim araçlarında yaşanan büyümenin olumsuz etkilerinden biri olmuştur.¹⁶⁶

5. ULUSLARARASI TERÖRİZMİN ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ

Terörizmle ilgili tarih boyunca birçok suç işlenmesine rağmen, 1920-1930' lı yıllar arası uluslararası terörizm ile ilgili tanım arayışlarına girilmiştir.¹⁶⁷ Terörizme uluslararası bir cezalandırma sistemi getirmek için milletler cemiyetine başvuran ilk ülke 1926 yılında

¹⁶⁶ **Time**, Why Women Join ISIS, 2015, <http://time.com/4138377/women-in-isis/> (Erişim Tarihi: 15.01.2019)

¹⁶⁷ Semercioğlu, s. 102.

Romanya olmuştur. Ancak Romanya'nın bu teklifi reddedilmiştir. 1934 yılında Yugoslav Kralı Aleksandr ve Fransa Dışişleri Bakanı Barthou Marsilya'da Hırvat milliyetçilerce gerçekleştirilen bir suikasta uğramasından sonra Milletler Cemiyeti, terörizmi bastırarak uluslararası hukuk kurallarının ve cezalandırma sistemin olmadığını kabul etmiştir. Belçika temsilcisi Wiart'ın başkanlığında bir komite oluşturulmuştur.

Oluşturulan bu komitenin hazırladığı taslak 24 devletin katılımıyla düzenlenen bir konferansta 16 Kasım 1937' de "Terörizmin Önlenmesi ve Bastırılmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesini" kabul etmiştir. Sözleşme, terörizmi şöyle tanımlamaktadır: "Bir devlete yönelen ve belli kişilerin ya da kişi gruplarının veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri"¹⁶⁸ Tanımda yer alan "suç" kavramı bir devletten diğere değişiklik gösterebilmektedir. Tanımda dikkat çekici bir diğere husus olarak, sadece bireylerin devlete yönelik eylemlerini kapsamakta, bireylere yönelik devlet terörüne değinmemesi görülmektedir. Bu sözleşme yürürlüğe girmemiştir.¹⁶⁹

Bugün Birleşmiş Milletler tarafından terörizmi önlemeye yönelik 12 tane anlaşma bulunmaktadır. Bunlardan 10 tanesi sözleşme, 2 tanesi protokol niteliğindedir. 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile hazırlanan bu anlaşmalara tüm devletlerin üye olma zorunluluğu getirilmiştir.¹⁷⁰

1950' ler den sonra sömürgeci yönetimlerin buldukları ülkeden çekilmeleri ve self-determinasyon hakkı konusunda tanım sorunları yaşanmıştır. Self-determinasyon hakkı üzerinde yaşanan tanımlama sorunu ve devletlerin kendi çıkarlarını gözetmesi birleşmiş milletler çalışmalarını sekteye uğratmıştır. 1974 yılında alınan kararda self determinasyon mücadeleleri terör eylemi kapsamı dışında tutulmaktadır.

1970 yılında yayınlanan Uluslararası Hukuk Prensiplerine İlişkin Bildirge de,

1. Yabancı devlet topraklarında düzensiz askeri gruplarca şiddet eylemleri gerçekleştirilmesini yasaklamaktadır.

¹⁶⁸ B. Saul, *Attempts to Define 'Terrorism' in International Law*, Netherlands International Law Review, 52(1), 2005, s. 57-83.

¹⁶⁹ Semercioğlu, s. 103.

¹⁷⁰ Murat Saraçlı, *Uluslararası Hukukta Terörizm*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, Sa.1-2, 2007, s. 1-2.

2. Milli bağımsızlık hareketlerini ve bunlara verilen desteği teşvik etmektedir ¹⁷¹

11 Eylül 2001 sonrasında ise, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi terörizmle mücadele konusunda 12 Eylül 2001 tarihli ve 368(2001) sayılı ile 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373(2001) sayılı kararları almıştır. ¹⁷²

Birleşmiş Milletler tarafından alınan kararlar devletlerarası rekabet, çıkar çatışmaları ve güç savaşları nedeniyle hiçbir zaman tam olarak uygulanamamıştır.

6. RADİKALLEŞME

Radikalleşme kavramı, terörizm kavramı kadar olmasa da kökenleri birkaç yüzyıl önceye dayanmaktadır. Radikalleşme kavramıyla ilgili uluslararası alanda henüz bir tanım üzerinde mutabık olunamamıştır. Bunun en büyük sebebi aynı terörizmde olduğu gibi dinamik ve değişken bir yapısının bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Radikalleşme kavramının sözlük anlamına baktığımızda aşırılık, köktencilik gibi anlamlar içermektedir. ¹⁷³ Radikal kavramı 18. Yüzyılda Aydınlanma ve Fransız devrimi ile bağlantılı olmuştur. Ancak 19. Yy ile birlikte radikal kavramı, siyasi anlamda talepleri olan insanlar için kullanılan daha sosyal ve politik bir kavram haline gelmiştir. Kadınların oy kullanma hakları, vatandaşların demokratik haklarının verilmesi, siyasi hayatta söz sahibi olma isteği gibi istekleri olan kişiler negatif bir anlam olarak radikaller olarak nitelendirilmekteydiler. Ancak günümüzde radikalleşme kavramı ile şiddet ve terör iç içe geçmiştir. Radikaller olarak adlandırılan teröristler istediklerini elde edebilmek için şiddeti araçsallaştırmışlardır.

Radikalizm kavramını diğer değişimci reformlardan ayıran en büyük farklılık, yapılması istenilen değişimleri yavaş yavaş ve eleyerek değil toptan bir şekilde ortadan kaldırıp

---

¹⁷¹ Öktem, s. 145.

¹⁷² Semercioğlu, s. 104.

¹⁷³ Türk Dil Kurumu ,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=206719 (Erişim Tarihi: 20.01.2019)

yeni bir sistem kurma isteğidir.¹⁷⁴ Bugün radikalleşme kavramı, şiddet içeren ve gizli grupların kurulması için çalışan, interaktif ve kademeli olarak artan süreci tanımlamak için kullanılmıştır.¹⁷⁵

Radikalleşme ve terörizm arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Tüm terör eylemleri, sahip oldukları ideolojilerin radikalleşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Radikalleşme ile ilgili net bir tanımdan bahsedemesek bile 4 tip radikalleşme sürecinden bahsedebiliriz. Etnik radikalleşme, din istismarına dayanan radikalleşme, sol- ideolojik radikalleşme ve sahtemehdilik temelli radikalleşme olarak sınıflandırabiliriz.¹⁷⁶ Etnik radikal gruplara Türkiye’de PKK, Sri Lanka’da Tamil Kaplanları, İspanya’da ETA, İrlanda’ da IRA gibi ayrılıkçı terör grupları, terörizm ideolojisi olarak etnik kökene dair farklılıkları araçsallaştırmışlardır. Din-istismarı referanslı gruplara örnek olarak El- Kaide, Hizbullah, DEAŞ, aşırılıkçı Budist grupları, The National Liberation Front of Tripura, Guardians of the Cedars , Amerikan Milisleri ve Vatanseverler Hareketi, Tanrı’nın Direniş Ordusu gibi farklı dinlerin istismarı ile terör üreten gruplardan bazılarıdır. Radikal sol ideolojiye dayanan gruplara örnek olarak DHKP-C ve MLKP gibi sekteryan örgütler örnek verilebilir. Diğer bir terör grubu ise sahtemehdilik temelli radikalleşmeye örnek olarak Fetullahçı Terör Örgütünü örnek gösterebiliriz.¹⁷⁷

Farklı radikalleşme türlerinin de içinde bulunduğu bir radikalleşme kavramı, günümüzde özellikle batı kaynaklarındaki İslam dini üzerine üzerine kurulan kurguyu daha geniş ve objektif bir açıdan görmemizi sağlayacaktır.¹⁷⁸

Radikalizm kavramı, genellikle terörizm kavramı ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Radikalleşme olgusunu tam olarak karşılamamasına rağmen, bunun genel nedeni dini referanslı terör örgütlerinin, dini inançlarının kendi değerlerine göre yorumlanması ile radikalleşerek terör eylemleri yapmasından kaynaklanmaktadır.¹⁷⁹ Ancak kavramları incelediğimizde radikalizm

---

¹⁷⁴ Ahmet Emin Dağ, **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2004, s. 371.

¹⁷⁵ Alex P. Schmid, **Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review**, 03/2013, s.17. <https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf> (Erişim Tarihi: 12.02.2019)

¹⁷⁶ Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm, **Polis Akademisi Yayınları**, Rapor No: 8, Mayıs 2017, s. 5.

¹⁷⁷ Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm, s. 10.

¹⁷⁸ Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm, s. 10.

¹⁷⁹ Zeynep Ece Ünsal, Kelmal Olçar, **Avrupa’da Radikalleşme ve DAES: DAES’in Evrilmesi ve Avrupa Güvenliğine Yönelik Tehditler**, Güvenlik Stratejileri Yıl: 15 Sayı: 29, s. 122.

ve terörizm kavramları farklı anlamları ihtiva etmektedir. Kişiler ya da gruplar sahip oldukları ideolojide radikalleşebilir ve bununla herhangi bir şiddet eylemine başvurmadan toplum içinde yaşayabilirler. Radikalleşme ile kişilerin terör gruplarına ve şiddete olan meyilleri artmaktadır. Bu durum kişilerin şiddete başvurma eylemlerini kendileri için meşrulaştırmaktadır. Ancak bu durum her birey için “terörist” e dönüşerek sonuçlanmamaktadır. Sosyal medyada hızla radikalleşen bireylerin geçmiş profilleri araştırıldığında radikal görüşlere okullarda, üniversitelerde, ibadethanelerde, kendi ülkelerinde yaşamayanlar için yurt dışında ki diasporalarda sıklıkla karşılaşmaktadırlar.

Radikalizm, her türlü ideolojiye ait siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda kökten bir değişimi ifade etmektedir.¹⁸⁰ Radikalleşme kavramını taşıyan tüm ideolojiler içerisinde aşırı şiddeti barındıran bir olguya dönmektedir. Tabi ki radikalleşmeyi tanımlamak için ideoloji tek başına yeterli olmamaktadır. Radikalleşme sürecini tetikleyen ekonomik nedenler, sosyal ve siyasi sebepler göz önüne tutulmalıdır. Bugün radikalleşme kavramı tamamen batı inisiyatifinde kullanılan ve kendisini tehdit eden “din istismar kaynaklı terör grupları” için kullanılmaktadır. Batı Dünyası “din istismar kaynaklı terör” kavramı kullanıldığında Radikal İslam olarak anlaşılmaktadır. Dini anlamda yaşanan radikalleşmede şuan ki koşullardan bağımsız olarak dini pratikler ilk halleriyle uygulanmalı ve yeni sistemin getirdiği tüm anlayışlar reddedilmelidir anlayışı mevcuttur. Özellikle laik politik sisteme karşı çıkan bu anlayış siyasi hayatın yönetiminin tamamen dini kurallar çerçevesinde gerçekleşmesi gerektiğini savunmaktadır. Din istismar kaynaklı terörizm de, din, amaca ulaşmak için araçsallaştırılmaktadır.

Ancak bugün baktığımızda Avrupa, Amerika ve İsrail de çok fazla radikal din istismar kaynaklı Hristiyan ve Yahudi terör grupları bulunmaktadır. Buna en yakın örnek geçtiğimiz günlerde yaşanan Yeni Zelanda’daki radikal Hristiyan terörist tarafından gerçekleştirilen terör eylemidir.

Detaylı olarak incelediğimiz zaman radikalleşme, küreselleşme ve terörizm kavramları birbirleri ile bağdaşıktır. Radikalleşmenin hızlı yükselişinde sosyal medya çok etkilidir. Yapılan propaganda çalışmaları ile kişiler kendilerine bir düşman belirler ve ona karşı yaptığı

---

¹⁸⁰ Ünsal ve Olçar, s. 122.

eylemleri radikalleşen görüşleri ile meşrulaştırıp terör yöntemlerine başvurarak terörizm üretilir.

7. 11 EYLÜL VE YENİ TERÖRİZM

11 Eylül 2001’ de ABD’ nin kalbi Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagona yapılan saldırılar, ABD tarihinde yaşanan en büyük terör saldırıları olmuştur. Sadece ABD’yi değil seçilen hedeflerle uluslararası sistemi de hedef alan bu saldırılar, uluslararası ilişkilerde ciddi dönüşümlere sebep olmuştur.¹⁸¹ ABD Başkanı George Bush, Ocak 2002 Kongresinde 11 Eylül saldırılarının sorumlusu El Kaide’ye savaş açtı ve bu savaşta tüm dünyayı “kendilerinden” olmaya davet etmiştir. Bush doktrini açıklanmış ve Ortadoğu ülkelerine demokrasi getireceğini bunun karşılığında bu ülkelerin kendileri ile terör konusunda işbirliği yapmalarını beklediğini açıklamıştır. Teröre karşı uluslararası bir çaba içerisine girilmiştir.¹⁸² Dünyayı “ABD’ nin yanında olanlar ve teröristler” olarak ikiye ayırmıştır.¹⁸³ ABD tarafında bu süreçte teröre karşı küresel bir savaşın zorunluluğu vurgulanmış ve tüm davetler bu savaşta taraf olmaya davet edilmiştir. 11 Eylül olaylarından hemen sonra ABD Afganistan’da El Kaideyi temizlemek için savaş açmıştır.

Teröre karşı başlayan bu küresel mücadele kısa zaman sonra El Kaide ile bağlantısı olduğu ve kitle imha silahları bulunduğu iddia edilen Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak’a uzanmıştır. ABD’ nin Afganistan ve Irak operasyonları sonrası bölgedeki problemler daha çok büyümüştür. Bu bölgelerde meydana gelen operasyonlarda sivil halk çok büyük zarar görmüştür. Bölgede yaşanan siyasal ve ekonomik istikrarsızlık, işsizlik, kaynakların ülke vatandaşları tarafından kullanılamaması, uygulanan ambargolar nedeniyle bu coğrafyadaki insan ABD’yi büyük şeytan ilan edilerek hızlı bir radikalleşme sürecine girilmiştir. 2003 yılında ABD başkanı Bush Irak’ta zafer ilan etmiştir. Ancak ABD’ nin sözde terörizme karşı başlattığı bu operasyonlar tüm dünyayı özelde ise Ortadoğu coğrafyasını günümüze kadar devam eden

¹⁸¹ Onur Ağkaya, **Yeni Terörizm Kavramı Ve Uluslararası İlişkiler Disiplinindeki Yeri**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 54 Yıl: 2017, s. 1.

¹⁸² W. C. Press, **Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11**, Weekly Comp Press , 2001, 1349. Aktaran: Gülfer Ulaş, 11 Eylül Terör Saldırıları Ve Küresel Terörizmin Avrupa’da Yayılması, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, WPS NO/ 119/ 2017-06, s. 7

¹⁸³ Text of George Bush's Speech, <https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

ve gelecekte de devam etmesi beklenen bir terör ve şiddet sarmalı içine sokmuştur.¹⁸⁴ Bölgede gerçekleştirilen silahlandırma, ekonomik çöküntü, siyasal iktidarsızlık ve sosyal hayatta bırakılan derin yaralar bölge haklarının batı dünyasına karşı “kin” tutmasına ve ötekileştirme sonucu yaşadığı ikincilliği şiddet içeren eylemlerle ortadan kaldırmaya itmiştir.

11 Eylül saldırıları, aslında çok öncesinde başlayan “yeni terörizm” söylemlerini doğrulayan ve bu noktadaki çalışmalarını zirveye taşıyan olaydır. Dünyanın hegemon gücü ABD’nin kalbine yapılan bu dehşet saldırı uluslararası sistemin bir kez daha sorgulanmasına neden olmuştur. 11 Eylül saldırıları ile terörizm siyasal bir şiddet içerisinde kendini göstermektedir.

11 Eylül tarihine kadar saldırılar genellikle daha küçük ölçekli ve bölgesel iken 11 Eylül saldırılarından sonra eylemlerin ulaştığı boyut uluslararası toplumda dehşet oluşturmuştur.¹⁸⁵

11 Eylül süreci aslında batı temsilcisi olarak görülen ABD’ye karşı bir başkaldırı olarak değerlendirilebilir. El Kaide terör örgütü bu eylemi yapmasındaki motivasyon kaynakları olarak sömürülmeye ve sahip oldukları kültürün yok edilmesine karşı, kendi hakları olan petrolün Avrupa devletleri tarafından kullanılması, BM tarafından İsrail’e verilen destek, Ortadoğu’daki devletlere karşı yapılan askeri müdahaleler ve buna benzer birçok şey sıralanabilir.¹⁸⁶

8. YENİ TERÖRİZM

Terörizm kavramı üzerinde ortak bir tanım bulmak neredeyse imkansızdır. Aynı şekilde yeni terör çağı olarak nitelenen küresel terörizm tanımının yapılması da son derece zordur. Küresel terörizmin oluşmasında çok fazla tetikleyici unsur olması bu olguyu tek bir tanımla tanımlamayı güç kılmaktadır. Yeni terörizm olarak adlandırılan bu süreç aslında terör eylemlerinde, terör örgütlerinin yapılarında ve terörist profillerinde meydana gelen değişimler sonucu ortaya çıkmış bir olgudur.

---

¹⁸⁴ Ağkaya, s. 1.

¹⁸⁵ Gülfer Ulaş, **11 Eylül Terör Saldırıları Ve Küresel Terörizmin Avrupa’da Yayılması**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, WPS NO/ 119/ 2017-06, s. 8.

¹⁸⁶ Ulaş, s. 8.

“Yeni terörizm” diye adlandırılan süreç Sovyetler Birliği’nin yıkılması ile ABD liderliğindeki “yeni dünya düzeninin” bir sonucu olduğu iddia edilmektedir. Hatta 11 Eylül saldırılarını yeni terörizm dönemi miladı olarak kabul eden çalışmalar mevcut olsa da çok daha eski bir kavramdır. Uluslararası sistemde meydana gelen değişimler terörizmde değişmesine sebep olmuştur. Nihayetinde Soğuk Savaş’ın bitimi ile bu kavram popülerlik kazanmaya başlamıştır. Sistemin bir anda köklü bir değişikliğe uğraması ile başlayan bu süreç blok dengesinin bozulup tek kutuplu sisteme geçiş ile birlikte çatışmalar, uluslararası gerginlikler, terör eylemlerinin artmasında büyük rol oynamıştır. Hemen akabinde ABD’ nin merkezi Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a yapılan 11 Eylül saldırıları en önemli ulusal güvenlik konusunu ve teröre karşı uluslararası işbirliğinin tekrar gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu saldırılar sonrası artık devletler uluslararası ilişkilerde sadece devletler ile değil aynı zamanda devlet dışı aktörlerle de uğraşmak durumunda olduğunu göstermiştir.

Küreselleşme, yeni terörizmin sadece bir sebebi değil ayrıca onun yayılmasını sağlayan en önemli unsurdur.¹⁸⁷

Yeni terörizm kavramını ilk kez öneren Hoffman¹⁸⁸, yaşanan değişimi yedi maddede özetlemiştir.

1. terörist yapıların artık bulunduğu ülkenin teritoryal sınırlarından çok daha farklı coğrafyalarda eylemler gerçekleştiren, küresel bir yapıya evrildiği;
2. yalnızca devlet adamlarını ve yöneticileri değil masum sivilleri de hedef alan;
3. katı hiyerarşik yapılanmadan ziyade hücre biçiminde ve ağ yapılanmasına dayalı, lidere olan bağlar daha gevşek;
4. etnik ve ideolojik doktrinlerden ziyade fanatizme yakın;
5. aşırı şiddete meyilli;

---

¹⁸⁷ Kaya, s. 30.

¹⁸⁸ Hoffman, s. 185-192.

6. finansmanı örgütün merkezine bağı kılmaktan ziyade anlık olarak sağlayabilen, uyuşturucu, insan kaçakçılığı gibi illegal faaliyetlerle kaynak oluşturan;

7. son olarak da “uluslararası sistemi onaylamaktan ziyade sistemi hedef alıcı hâle geldiği” ni savunarak, artık, bunun “yeni terörizm” olarak adlandırılması gerektiğini öne sürmektedir.¹⁸⁹

Terörizmin İslam coğrafyasında bu kadar artmasının sebebi, yaşanan eşitsizliğin islam coğrafyasını güçsüzleştirilmesi, sahip olduğu kaynaklar bölgeye karşı ekonomik ve askeri işgallere açık hale getirmesidir.

Yeni terörizm kavramı ile radikalleşmenin etkisi ile terörist grupların stratejilerinde ve eylemlerinde meydana gelen değişim vurgulanmıştır. Yeni terörizm olarak adlandırılan bu yeni yapı uluslararası sistemi onaylamaz ve var olan dünya düzenini yıkıp kendi ideolojileri etrafında yeni bir sistem kurmayı amaçlamaktadır.¹⁹⁰

Yeni terörizm kavramı teröristlerin yaptıkları eylemlerin yapı ve stratejilerinin değişmesi, radikalleşerek ve eylemlerinin etki alanı artarak uluslararası sistemi yok etmeye yönelik eylemlere yönelmesi ile bu adı almıştır. Var olan sistemi onaylamayarak yapılan eylemlerle sadece sistemi değiştirmeyi değil aynı zamanda ortadan kaldırmayı hedeflemiştir.

“Eski” ve “Yeni” terörizm konuları dinamik bir biçimde tartışılmaktadır. “Yeni terörizm” taraftarları terörizmin doğasında yaşanan radikal dönüşüme işaret ederken, kuşkucular günümüzdeki terörizmin temel ya da niteliksel açıdan yeni bir kavram olmadığını, temellerinin evrilmekte olan tarihsel bağlamda yattığını ileri sürmektedirler. Bu çalışmada, “geleneksel” ve “yeni” terörizmin ideal tipleri, beş temel ayırt edici değişken ekseninde, yan yana konulmakta ve konuyla ilgili süre giden tartışmanın canlandırılması hedeflenmektedir. Bahse konu olan değişkenler; kurumsal yapı, işlevsel alan, güdüler, taktikler ve Vestfalya sistemine yönelik tutumlardır. Yapılan analiz, terörist faaliyetin dönüşümünde rol oynayan katı farklılıklardan ziyade devrim yerine evrime işaret eden çeşitli benzerlikleri açığa

---

¹⁸⁹ Ağkaya, s. 2.

¹⁹⁰ Ağkaya, s. 1.

çıkartmaktadır. Sonuçta, yeni terörizmin analitik değeri ve gözleme dayalı doğruluğu sorgulanmaktadır.¹⁹¹

Yeni terörizm yaklaşımını benimseyen çalışmalar, 1960' lı yıllardan 1990' lara kadar aktif olan terör gruplarının yaptıkları eylemlerdeki değişimleri yorumlayarak böyle bir sonuca ulaşmışlardır. IRA, ETA, RAF, FKÖ'nün eylemlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Ayrıca dini referanslı örgütlerden DEAŞ, El- Kaide ve Aum Şinrikyo'nun eylemlerinin yapısal değişikliği, terörizmde yaşanan bir "evrim" in sinyallerini vermekteydi. Aşırı radikal bu gruplar eylemlerinde sivilleri hedef alarak, modern teknoloji ürünü silahlar(kimyasal-biyolojik) kullanmışlardır.¹⁹²

Yeni terörizm diye adlandırdığımız süreçte, teröristler ağ şebekesi formunda örgütler kurmaya başlamışlardır. Ağ şebekesi şeklinde bir örgütlenmede iletişim teknolojisi sayesinde hiyerarşik kontrol merkezi dışında faaliyet gösterebilmelerini sağlamıştır.¹⁹³ Eski piramit tipi yapılanmada örgüt liderine sıkı bir bağlılık söz konusu iken ağ sisteminde ortak bir amaç etrafında daha rahat hareket edebilmektedirler.¹⁹⁴ DEAŞ örneği üzerinden incelemek gerekirse dünyanın birçok noktasında bulunun hücre evleri bulunmaktadır. Bu yeni yapılanma sistemi ile hücre evleri tespit edilip örgüt içerisinde birkaç grup etkisiz hale getirilse bile geri kalan gruplar varlıklarını devam ettirmektedirler. Bu tür hiyerarşik yapıya sahip olmayan terör grupları, lidersiz direniş hareketi olarak anılır ve tek bir operasyonla tüm örgüt çöktülemez.¹⁹⁵

Eskiden olduğu gibi sıkı bir örgüt yapılanması yoktur. Herkes düzenden memnun kalmadığı bir konuda eylem düzenleyebilir hale gelmiştir. Bu teröristler bir eylemi gerçekleştirmek için bir araya gelir ve sonra ayrılırlar. Eskiden olduğu gibi doğrudan bir devletin desteğine ihtiyaç duymamaktadırlar. Örgütlerin kendi ekonomileri vardır ve elde edilen gelir eylemleri finanse etmek için kullanılır. Özellikle dünyanın her yerinde her hangi bir sebeple radikalleşen kişinin eylem yapmak ya da eğitim almak için başka bir ülkeye

---

¹⁹¹ Andreas Gofas, 'Old' vs. 'New' Terrorism: What's in a Name?, Uluslararası İlişkiler, Volume 8, No 32 (Winter 2012), s. 18.

¹⁹² Ağkaya, s. 2.

¹⁹³ Andreas, s. 18.

¹⁹⁴ Susanne Karstedt, **Terrorism and 'New Wars'**, Derleyenler Bülent Gökay ve R.J.B. Walker, 11 September 2001: War, Terror and Judgement, Keele University, Staffordshire, 2002, s. 96-111.

¹⁹⁵ Ian O.Lesser ve Bruce Hoffman, **Countering the New Terrorism**, RAND Corporation, Washington, 1999, s. 41.

gitmesine gerek kalmamıştır. İnternet üzerinden, hazırlanmış materyallerden, yayımlanmış makalelerden edindikleri bilgilerle eylem yapabilmektedirler.

Bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesi ve terör grupları tarafından yaygın kullanımı terör grupları için elde etmesi gereken desteği bulmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle yaygın sosyal medya kullanımı ile propaganda yaparak örgüt için maddi ve insan desteğini kolaylıkla elde etmektedir. Günümüz terör grupları bu teknolojik gelişmelerle paralel olarak büyüme göstermiş ve etki alanını genişletmiştir. DEAŞ' ın sahip olduğu yabancı savaşçı kaynağı onun ağ teknolojisini iyi kullanıp propaganda araçlarını güçlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Sosyal medya kullanımı, online dergi çıkarması gibi faaliyetler sayesinde örgüte çok ciddi bir yabancı savaşçı akımı yaşanmıştır. Terör grupları siyasi, ekonomik, dini ya da etnik olarak kendisini destekleyen diasporalara çok kolay bir şekilde ulaşmaya başlamıştır.¹⁹⁶ Eski hiçbir şey bilmeyen terörist imajı değişmiş ve teröristler teknoloji konusunda uzman hale gelmiştir.

Yeni terörizmde teröristlerin amaçları daha çok eylem yapmak değil, daha az eylemle daha şiddetli ve can kaybına yol açacak eylemler yapmayı amaçlamıştır. Sınır tanımaz bir hale gelen terör grupları için sadece hedef aldıkları kişiler, kurumlar ya da devletler değil o devletleri doğrudan ya da dolaylı olarak baskı altına alabilecek, pazarlık alanı oluşturabilecek, egemenliğine ve otoritesine zarar verecek tüm hedeflere eylemler yapmaya başlamışlardır. 11 Eylül saldırılarına kadar yapılan eylemler daha küçük ölçekli ve daha az can kaybına neden olurken, 11 Eylül sonrası süreçte eylemlerin sayılarında azalma yaşanırken can ve mal kaybı ciddi oranda artmıştır. 1968 yılından 11 Eylül 2001 yılına kadar 10 binden fazla eylem gerçekleştirilmiş olmasına rağmen bu eylemlerden sadece 14 tanesinde can kayıpları 100 ün üzerinde olmuştur.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ İ. Halit Elçi, **Küresel Terörist**, Çizge Tanıtım ve Matbaacılık, İstanbul, 2002, s. 25.

¹⁹⁷ Brian M. Jenkins, **Anatomy of a Terrorist Attack**, Derleyenler James F. Hoge ve Gideon Rose,

How Did This Happen?, Public Affairs, New York, 2001, s. 4.

11 Eylül sonrası süreçte ABD Başkanı George W. Bush “modern teröristler tarafından yaratılan yeni gerçeklikler ve tehlikelerden” bahsederek, bu gruplara karşı küresel bir savaştan bahsetmiştir.¹⁹⁸

Yeni terörizm döneminde 4. Dalga dediğimiz dini referanslı gruplar gelişim göstermeye başlamıştır. Motivasyonlarını dini inanışlarından alan bu gruplar eylemlerinde daha yıkıcı olmaya başlamıştır. Bunun sebebi ise yaptıkları eylem yetkisini ilahi kaynaklardan aldıklarına inanmalarından kaynaklanmaktadır.¹⁹⁹ Tony Blair yaptığı açıklamada “pazarlığa açık bir siyasi talep tarafından değil, dinsel fanatizm” tarafından yönlendirilen “yeni bir küresel terörizm” ortaya çıktığından ve küresel çapta önlemler alınması gerektiğini vurgulamıştır.²⁰⁰

Yeni terör döneminde en büyük tehdit olarak “İslam dinini sömüren” gruplar olarak gözüke de bu dönemde Amerika’daki beyaz-aşırı sağ hareketler, İsrail’ li Siyonist militanlar, Japonya’daki Aum Shinrikyo gibi geleneksel-aşırılıkçı grup, Hindistan ve Myanmar’daki Budist terör gruplarına ek olarak bireysel olarak gerçekleştirilen Yeni Zelanda’da Hristiyan Brenton Tarrant’ın²⁰¹ yaptığı canice katliam gibi sahip oldukları inanç sistemini sömürerek kendi meşruiyetlerini sağlamaya çalışmışlardır.

Terör grupları eskiden yaptıkları eylemlerde muhakkak kendilerini işaret edecek bir iz ve örgüt karakterinde bir eylem gerçekleştirirken, yeni dönemde terör grupları kendilerini gizlemişlerdir. Meydana gelen terör eylemleri genellikle intikam alma, nefret duygusu, insanları kendi inanışları çerçevesinde dize getirme gibi sebeplerle yapılmıştır. Klasik terör gruplarında amaç bir şey uğruna pazarlık etmek olduğu için kendilerini gizlemek istememişlerdir.²⁰²

---

¹⁹⁸ Antony Field, **The ‘New Terrorism’: Revolution or Evolution?**, Political Studies Review, Vol. 7, No. 2, 2009, s. 195.

¹⁹⁹ Jenkins, s. 4-5.

²⁰⁰ Field, s. 195.

²⁰¹ **Habertürk**, Brenton Tarrant Kimdir? <https://www.haberturk.com/brenton-tarrant-kimdir-yeni-zelanda-daki-katliamcinin-saldiri-ani-goruntuleri-2404324> (Erişim Tarihi: 17.04.2019)

²⁰² Jonathan Stevenson, **Pragmatic Counter-Terrorism**, Survival, Vol. 43, No. 4, Winter 2001/02, s. 35-42

DEAŞ terör örgütü ortaya çıkana kadar yeni terörizme örnek olarak El-Kaide gösterilmiştir. Ancak DEAŞ' ın bir devlet gibi davranmaya çalışması, gelişmiş finansal kaynaklarının bulunması, çok sayıda yabancı savaşçının bulunması, teknolojiyi çok iyi kullanması, dünyanın her bölgesinde eylem kapasitesinin bulunması gibi sebeplerden dolayı yeni terör dönemi içerisinde incelenmesi gereken bir örgüt haline getirmiştir.

	“Eski” Terörizm	“Yeni” Terörizm
Örgütsel Yapı	Hiyerarşik	Ağ Yapılanması
Operasyonel Aralığı	Bölgesel Eylemler	Uluslar Aşırı Eylemler
Motivasyon	Politik / Milliyetçi	Dinsel Fanatizm
Taktik	Sınırlı Şiddet	Aşırı Şiddet
Westphalian Sisteme Karşı Tutum	Sistemi Onaylayan	Sistemi Tehdit Eden

Tablo 1: Eski ve Yeni Terörizm Karşılaştırması

Kaynak: Gofas, Andreas, “‘Old' vs. 'New' Terrorism: What's in a Name?”, Uluslararası İlişkiler, Volume 8, No 32 (Winter 2012), p. 17-32. S. 21

4. BÖLÜM

DEAŞ'IN GELİŞİMİ VE YENİ TERÖRİZM KULLANIMI

1. DEAŞ' IN TARİHÇESİ

DEAŞ, büyük çoğunluğu Irak ve Suriye' de faaliyet gösteren, hilafeti kurmak amacıyla cihad ettiğini savunan ve amacına ulaşmak için terörizmi kullanan selefi ve cihadçı bir örgüttür. Eski adının Arapça' da ki kısaltmasının telaffuzu Da'ış; okunuşunun Latin alfabesine göre olan DAEŞ, DAİŞ, DEAŞ adlarıyla da bilinir.²⁰³ Türkçede DEAŞ olarak kullandığımız örgüt isminin açılımı Devlet'ül Irak ve's Şam'dır. Kuruluşundan bugüne 4 farklı isim değişikliği yaşamıştır.

DEAŞ, “ devlet olma iddiasında” bulunup bir anda ortaya çıkmış bir yapı değildir. Körfez Savaşından itibaren ABD' nin 1991 yılındaki Irak müdahalesi ilk kıvılcım olmuştur. Ardından ABD' nin 11 Eylül saldırılarından sonraki süreçte elinde hiçbir delil olmamasına rağmen Saddam yönetimini El-Kaide'ye destek vermekle suçlamış ve Afganistan' dan sonra Irak müdahalesini gerçekleştirmiştir.²⁰⁴ 2003 yılında yapılan bu müdahale bölgedeki Sünni grupların hızla radikalleşmesine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte Saddam yönetimi ABD operasyonları ile yıkılmış, bölgede güç savaşları başlamıştır. Azınlık olan Şiilere 2006 yılında yönetimin bırakılması gerilimi daha çok tırmandırmıştır. 2011 yılında Obama yönetiminin Irak'tan çekileceğini duyurmasının ardından bölgedeki siyasi boşluğu bu süreç içerisinde gelişimini tamamlayan DEAŞ doldurmuştur. DEAŞ' ın bu bölgelerde bu kadar aktif olması, hem yerel unsurlardan hem de yabancı savaşçılardan bu kadar büyük kaynak elde etmesinin en büyük sebebi ABD' nin 2003 yılında Irak a girmesi ve bölgede istikrarsızlığı arttırması olmuştur.

²⁰³ **Hürriyet**, IŞİD Nedir? 23. 07.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-cikti-el-bagdadi-kimdir-29600590> (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

²⁰⁴ **Timetürk**, Zerkavi IŞİD'in temelini nasıl atmıştı?, 18.10.2014 <https://www.timeturk.com/tr/2014/10/18/zerkavi-isid-in-temelini-nasil-atmisti.html> (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

Tevhid ve Cihad Örgütü adıyla Irak Savaşı'nın ilk yıllarında kurulan ve 2004 yılında El-Kaide'ye bağlılığını ilan eden grup, bir süre sonra Irak El-Kaidesi adını aldı. 11 Eylül olaylarından sonra ABD' nin Afganistan'a saldırması ile önce İran'a ardından Irak'ın kuzeyine yerleşmiştir.²⁰⁵ Burada güçlenerek Irak El Kaidesi' nin temelleri atılmıştır. Grup genelde Sünnî topluluklar olmak üzere Mücahidîn Şûra Konseyi, el-Kaide, Jaysh el-Fatiheen, Jund el-Sahaba, Katbiyan Ansar el-Tevhid vel Sunnah, Jeish el-Taiifa el-Mansoura gibi farklı isyancı gruplardan oluşmuş ve onların desteğini almıştır.²⁰⁶ Örgütün temel yapısını 2003 yılında ABD işgaline direnen Sünni Araplar oluşturmuştur. Çoğu askeri eğitimi olan bu gönüllüler ABD' nin Baas rejimini yıkmasından sonra işsiz kalan askerlerin katılımı ile hızlı bir şekilde büyümüştür.

ABD Başkanı Bush'un Saddam yönetimini El Kaide örgütü ile işbirliği yapmakla suçlaması bölgeye girebilmek için üretilen ve desteği olmayan bir bilgidir. El Kaide unsurlarının Irak' ta bulunmasının en büyük sebebi olası ABD işgaline karşı yapılan faaliyetlerdir.²⁰⁷ Bu dönemde El Kaide' nin Irak' ta ki bağlantısı Kürt kökenli Ensar El İslam örgütü ile olmuştur. Bu örgüt El Kaide' nin Saddam yönetimine karşı Irak'ta kurduğu bir bağlantıdır.²⁰⁸ Bu durum önemli bir paradoks oluşturmaktadır. El Kaide' nin Irak' ta aktifleşmesinin sebebi olası ABD işgali iken ABD' nin bölgeye girmesi ise El Kaide' nin bölgede bulunmasıdır.

DEAŞ' ın ilk lideri Ebu Musab el-Zerkavi kendine bağlı örgüt elemanları yetiştirmek için Afganistan' daki Herat kampında bir birlik kurmuştur. Birliğin çoğunluğu Avrupa'da yaşayan Filistinli, Ürdünlü, Suriyeli aşırılıkçı gençlerden oluşmuştur.²⁰⁹

Bu dönemdeki amaçları; Batı yanlısı Irak hükümetini düşürmek, ABD' nin Irak müdahalesi sonrası bölgede bulunun koalisyon güçlerinin çekilmesini sağlamak, Şii etkisini kırmak ve tüm diğer amaçları aslında nihai hedef olan hilafeti tesis etmektir.

---

²⁰⁵ Mary Anne Weaver, **The Short, Violent Life of Abu Musab al-Zarqawi**, The Atlantic, 2006, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/the-short-violent-life-of-abu-musab-al-zarqawi/304983/> (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

²⁰⁶ **Hürriyet**, İŞİD Nedir? 23. 07.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-cikti-el-bagdad-kimdir-29600590> (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

²⁰⁷ Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir, **El Kaide'den Post El Kaide'ye Dönüşüm: İŞİD**, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Mayıs 2014, s. 115.

²⁰⁸ Abdulkadir Şen, **Irak Dosyası: İşgal ve Direniş**, International Pressmedya, 10.12.2013

²⁰⁹ M. J. Kirdar, **Al Qaeda in Iraq**, Center For Strategic & International Studies (CSIS), Case Study Number 1, 2011, s. 3.

Zerkavi Irak'a ilk geldiğinde Ensar El İslam örgütü ile bağlantı kurmuştur. Zerkavi'ye güçlü bir lider imajı kazandıran en önemli olay ABD' nin gerçekleştirdiği birinci Felluce Savaşı olmuştur. Zerkavi bu çatışmalar sırasında direnişçilere liderlik etmiş ve direnişçiler içinde ön plana çıkmıştır. ABD' nin tek taraflı ateşkes ile bölgeden çekilmesi direnişçiler üzerinde bir zafer algısı oluşturmuş ve Zerkavi' nin ünü iyice artmaya başlamıştır.²¹⁰ Birinci Felluce savaşından sonra direnişçiler kendisine “ Felluce İslam Halifeliği”nin emiri olarak biat etmişlerdir.²¹¹ 2004 yılına kadar bağımsız olarak hareket eden Zerkavi 2004 yılında El Kaide'ye biat etmiştir. Tevhid ve Cihad Örgütünü'nün adını “İki Nehir Arasındaki El Kaide” olarak değiştirmiştir. Daha çok Irak El Kaidesi ismi ile anılmaktaydı. Afganistan'da bulunduğu sırada Usame Bin Ladin tarafından görüşlerinden pek haz etmediği Zerkavi'nin biatını kabul etmesinin en büyük sebebi ABD' nin zorlandığı bu ortamda Irak'ta güçlü bir El Kaide kurma isteğinden kaynaklandığı söylenebilir.²¹² Bin Ladin için ilk düşman Batı dünyası iken Zerkavi'nin Şiilere yönelik aşırı düşmanca tutumundan dolayı fikirleri uyuşmamıştır.²¹³ Afganistan'da bulunduğu süre boyunca Usame bin Ladin'e biat etmeyen ve kendi elemanlarını yetiştiren Zerkavi'nin tam güçlenip kendi imajını oluşturduğu süreçte Usame Bin Ladin'e biat etmesinin en büyük sebebi finansal olarak El Kaide desteğine ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yeni bir oluşum olarak El Kaide ismini kullanarak örgüte eleman temin ederek genişlemeye çalışmıştır.

DEAŞ' in bir anda bu kadar hızlı bir büyüme göstermesinin en büyük sebebi ABD' nin bölgedeki Baas rejimini yıktıktan sonra Irak ordusunu dağıtması ve işsiz kalan ordu mensuplarının ekonomik gelir elde etmek ve duyulan nefreti bastırmak için selefi oluşumlara yönelmesi olmuştur.

Zerkavi, 7 Haziran 2006 yılında ABD' nin hava saldırısı sonucu öldürülmüştür. 12 Haziran'da örgüt liderliğine Ebu Hamza El Muhacir getirilmiştir.²¹⁴ Takma adı Ebu Hamza El Muhacir olan bu kişi Ebu Eyyub El Mısri'dir. Ekim 2006 yılında Ebu Bekir El Bağdadi liderliğinde Irak İslam Devleti ilan edilmiştir. Bu dönemde bir devlet gibi hareket etmeye

---

²¹⁰ Gürler ve Özdemir, s. 117.

²¹¹ Kirdar, s. 4.

²¹² Fawaz A. Gerges, **The Far Enemy Why Jihad Went Global**, Cambridge University Press, New York, 2010, s. 258.

²¹³ Kirdar, s. 3.

²¹⁴ Eben Kaplan, **Council on Foreign Relations**, 13.06.2006 <https://www.cfr.org/backgrounder/abu-hamza-al-muhajir-zarqawis-mysterious-successor-aka-abu-ayub-al-masri> Erişim Tarihi: 04.04.2019

başlayan Irak İslam Devleti 2007 yılında 10 kişilik bakanlar komitesi kurmuştur. Bu süreçte El Mısri Savaş Bakanlığı yapmıştır.²¹⁵ 2007 yılından ABD' nin bölgeden çekilmesini takip eden 2011 yılına kadar Irak İslam Devleti gücü, işgal güçleri ve kendilerine muhalif Sünni aşiretler tarafından kırılmaya çalışılmıştır. DEAŞ' ın ilk hedefi Neyneva (Ninova), Diyala, Selahaddin ve Anbar vilayetlerinde Sünni bir devlet kurmaktı.

18 Nisan 2010'da El Mısri ve El Bağdadi ABD destekli operasyon ile Selahaddin vilayetinde öldürülmüştür.²¹⁶

Irak İslam Devletinin kilit iki isminin öldürülmesinin ardından liderliğe Ebu Bekir El Bağdadi geçmiştir. Bağdadi döneminde ABD' nin Irak'tan çekilmesi, Şii lider Maliki'nin Irak yönetiminde bulunması ve Sünniler üzerinde artan baskısı ile El Kaide' nin güçlenmesine neden olmuştur. Bu süreçte Arap Baharı olarak adlandırılan dönemin başlaması ve Suriye iç savaşının başlamasıyla Irak İslam Devletinin gücü ve etkinliği artmıştır. Militan sayısında ciddi bir artış yaşayan DEAŞ bu dönemde eylemlerini de arttırmıştır.

Suriye' de bulunan El Kaide' nin El Nusra Cephesi ile Irak İslam Devleti birleşerek Nisan 2013 yılında Irak-Şam İslam Devletini kurmuştur.²¹⁷ 2014 yılı itibari ile Ebu Bekir El Bağdadi tarafından hilafet ilan edilmiştir.²¹⁸ DEAŞ' ın devlet olduğu iddiası ve hilafeti ilanından sonra 2014 Şubat ayında El Kaide tarafından yapılan açıklamada DEAŞ' ı tanımadığını ve Suriye' yi terk etmesi gerektiğini belirtmiştir. Suriye' deki tek temsilcisinin El Nusra Cephesi olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamadan sonra iki örgüt arasında şiddetli çatışmalar başlamıştır.²¹⁹

2015 yılında başta İran ve Türkiye olmak üzere DEAŞ' a karşı başlatılan mücadeleler sonucunda örgütün kontrol ettiği alanlarda küçülme yaşanmış ve duraklama dönemine

---

²¹⁵ Gürler ve Özdemir, s. 119.

²¹⁶ **BBC**, Senior Iraqi al-Qaeda leaders killed, 19 Nisan 2010
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8630213.stm (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

²¹⁷ **Yakın Doğu Haber**, "Irak İslam Devleti ile Nusra Cephesi birleşiyor", 09.04.2013
http://www.ydh.com.tr/HD11704_irak-islam-devleti-ile-nusra-cephesi-birlesiyor.html (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

²¹⁸ **Aljazeera**, Islamic State Caliph Lauds Iraq Rebellion, 06.06.2014
<https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/07/islamic-state-caliph-lauds-iraq-rebellion-20147512574517772.html> (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

²¹⁹ Muhammer Cengil, Ali Rıza Aydın, **İŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme**, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(6), 2014, s. 53

girmiştir. İran tarafından desteklenen Şii milisler Irak'ta DEAŞ ile mücadelede aktif rol oynamışlardır. Türkiye, 24 Ağustos 2016 tarihinde Fırat Kalkanı operasyonunu başlatmıştır. Operasyonun amacı, sınır güvenliğinin tesisi, DEAŞ tarafından gelebilecek terör eylemlerini ve tehditlerini önlemek, göç etmek zorunda kalan Suriye halkının geri dönüşünü sağlamak amacı ile Fırat kalkanı operasyonunu başlatmıştır. Fırat Kalkanı operasyonu 24 Şubat 2017 tarihinde El Bab'ın Türk Silahlı Kuvvetleri ve Özgür Suriye Ordusu tarafından kontrol altına alınması ile sonlanmıştır.²²⁰

2. DEAŞ' I ORTAYA ÇIKARAN ETMENLER VE DEAŞ' IN GELİŞİMİ

DEAŞ terör örgütünün ortaya çıkışını ve gelişimini destekleyen birçok iç ve dış etkenler bulunmaktadır. DEAŞ ortaya çıktığı dönemde ve gelişim sürecinde kendisine düşmanlar belirlemiş ve bu düşmanları ortadan kaldırmak adına “cihad” çağrısında bulunmuştur. DEAŞ' ın ilan ettiği düşmanlar içinde ilk sırada “Haçlılar” olarak tanımladığı işgal güçleri gelmektedir. Diğer ana düşman ise Şiilerdir. Ayrıca “Sahva” yani davaya ihanet eden Sünnilerde düşman olarak tanımlanmıştır.

Küresel terörizmi en etkili şekilde kullanıp tüm dünyada “güvenlik tehdidi” oluşturan DEAŞ' ın ortaya çıkışını on senelik bir döneme sıkıştırmak doğru olamayacaktır. Küreselleşme ve radikalleşme etkisiyle binlerce kişinin gönüllü olarak katıldığı DEAŞ' ın ortaya çıkış sürecini 19. Yüzyıldan başlatmamız mümkündür.²²¹ Oluşum sürecini 5 aşamaya ayırabiliriz;

1. Avrupa Ülkelerinin Afrika'daki sömürgeleri
2. İsrail'in Filistin'e yaptığı saldırı ve Kudüs'ü işgali
3. Sovyetler Birliğinin Afganistan'ı işgali
4. ABD' nin Irak işgali

---

²²⁰ **AHaber**, DEAŞ ile Mücadele Eden Tek Ülke Türkiye, 24.03.2019
<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2019/03/24/deas-ile-mucadele-eden-tek-ulke-turkiye> (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

²²¹ Cengil ve Aydın, s. 53.

5. Arap Baharı sonrası Suriye iç savaşı

Afrika ülkelerindeki Müslüman toplumlar için Avrupa'lı devletler olumsuz bir imaja sahiptir. Bu bölgelerdeki kaynakların ve insanların yıllarca Avrupa ülkeleri tarafından sömürülmesi bu toplumlarda ciddi bir tepki oluşturmuştur. Ayrıca Filistin'in işgal edilmesi ve İsrail'in kurulması tüm dünyadaki Müslümanlar arasında bir rahatsızlık oluşturmuştur. Ancak Kudüs'ün manevi değerinin yanı sıra Ortadoğu'da bulunun devletler yanı başlarında Batı dünyasının desteklediği güçlü bir Yahudi devletinden rahatsız olmuşlardır. Bu durum İsrail Devleti' nin ilanından bu güne kadar Müslüman toplumlarda radikalleşme sürecini körükleyen en önemli olaylardan biridir. Küresel terörizmi tetikleyerek tüm dünyada terör dalgasının oluşmasına sebep olan diğer bir olay ise 1979 SSCB'nin Afganistan işgali olmuştur. Bu süreçte çok sayıda terörist Afganistan'a giderek SSCB'ye karşı savaşmıştır. Bu dönemde DEAŞ' ın da temelini oluşturacak teröristlere ABD tarafından silah yardımları yapılmıştır. 2003 yılında ABD' nin 11 Eylül olaylarından sonra Afganistan'ı hedef olarak göstermesi ve işgali ile kitleler halinde radikalleşen kişiler terör saflarına katılmıştır.²²²

Yakın dönemdeki olayları inceleyecek olursak, 2003 yılında ABD' nin Irak işgali sonrası bölgedeki otorite boşluğu olmuştur. ABD' nin yarattığı kaosu örgüte eleman temini ve halk desteği için kullanmıştır. Bu süreçte örgütün kurucu lideri Zerkavi bölgedeki örgütlenmeyi sağlayabilmek için ABD'ye karşı cihad ve mezhepsel farklılıkları kullanmıştır. Baas kadrolarının yardımı ile ABD işgaline karşı bir direniş çalışması başlatmıştır. ABD' nin kurduğu Geçici Koalisyon Otoritesi'nin aldığı 1'nolu karar ile görevine son verdiği Irak Ordusuna mensup 30 bin kişinin hiçbir devlet içinde çalıştırılmayacağı kararı büyük bir hoşnutsuzluk yaratmış ve profesyonel askerlerin DEAŞ' a katılım sürecini hızlandırmıştır.²²³ DEAŞ' ın bir terör örgütü olarak, etki alanını hızla genişletmesi ve profesyonel eylemlerde bulunmasının en büyük sebebi Geçici Koalisyon Güçlerinin aldığı bu karar olmuştur. Bu dönemde Zerkavi, İslam devletini kurabilmek için bölgedeki mezhepsel çatışmaları kullanmıştır.

²²² Sinan Şahin, **Terörizm Ve Terör Örgütleri İle Mücadele: Türkiye'nin DEAŞ (İŞİD) Terör Örgütüyle Mücadele Politikası**, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Güvenlik Çalışmaları, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. 54.

²²³ Dolunay Şenol, Sezgin Erdem, Elif Erdem, **İşid: Küresel Bir Terör Örgütü**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2, 2016, s. 279-280.

DEAŞ' ın devlet olarak varlığı deklere edebilmesi ve bulunduğu alanlarda hızla yayılmasının sebebi Irak ve Suriye'nin içinde bulunduğu durumdur. Bölgedeki otorite boşluğu terör örgütlerinin gelişimi için uygun alanı oluşturmuştur.

DEAŞ' a karşı Sünni aşiretler tarafından oluşturulan Sahva Ordusu ABD ile işbirliği yapmıştır. ABD askerleri tarafından desteklenen bu ordu ilk başlarda DEAŞ' a karşı başarılı bir mücadele vermiştir. Ancak 2011 yılında ABD' nin Irak'tan çekilme ve Şii lider Maliki'nin Sünniler üzerinden desteğini çekmesi ile Sahva ordusunda rahatsızlık oluşmuştur. Bölgede mezhepsel çatışmalar tekrar alevlenmeye başlamıştır. Suriye krizinin başında genel af le hapisten çıkan Bağdadi' nin eski yardımcısı Muhammed Colani'yi Suriye cephesinde görevlendirmiştir. Suriye' de aktif olan Nusra Cephesi, Suriye iç savaşı yaşandığı dönemde örgüt elaman sayısı bir anda artmıştır.²²⁴ Nisan 2013' te Bağdadi, Suriye El Kaidesi olan Nusra cephesi ile birleşerek Irak İslam Devleti' nin, Irak-Şam İslam Devleti olarak değiştiğini açıklamıştır.²²⁵ Bağdadi, internet üzerinden “Şam ehli ve tüm dünyanın öğrenme vakti geldi. Nusra Cephesi, Irak İslam Devleti' nin bir uzantısıdır, İslam Devleti' nin bir parçasıdır. Yoğun istişarelerden sonra Irak İslam Devleti ve Nusra Cephesi isimlerini iptal etmeye, bunun yerine Irak ve Şam İslam Devleti ismini kullanmaya karar verdik” diye açıklama yapmıştır.²²⁶

Maliki'nin politikaları nedeniyle oluşan kaos ortamı DEAŞ' ın gelişimini desteklemiştir.²²⁷ İran desteğini alan Maliki, etnik ve mezhepsel olarak ayrımcı politikalar benimsemiştir. Bağdat gibi şehirlerde Şii unsurların artması ve demografik yapının değişmesi, Maliki lehine siyasi ve etnik bir yapı oluşturmuştur. Nisan 2014'te Malikinin genel seçimleri kazanması ülkedeki gerilimin daha da artmasına neden olmuştur. Bu dönemde Suriye ve Irak'ı kapsayan ve bugünkü adını alan DEAŞ (Irak Şam İslam Devleti) kuruldu. Petrol sahalarını da kapsayan bölgeleri ele geçiren DEAŞ, petrol satımı sonucu ciddi bir ekonomik güç elde etmiştir. Dünyanın en zengin terör örgütlerinden biri olan DEAŞ, sahip olduğu ekonomik güçle silah ve militan sayısını arttırmıştır.

---

²²⁴ **TV24**, Irak İslam Devleti Nasıl Ortaya Çıktı, Ne İstiyor?, 29.06.2014 <https://t24.com.tr/haber/irak-sam-islam-devleti-nasil-ortaya-cikti-ne-istiyor,262678> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

²²⁵ Bilgay Duman, **Irak İslam Devleti ve El-Nusra Cephesi Birleşiyor mu?**, 12.04.2013 <https://www.orsam.org.tr/tr/irak-islam-devleti-ve-el-nusra-cephesi-birlesiyor-mu/> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

²²⁶ **Yakın Doğu Haber**, Irak İslam Devleti ile Nusra Cephesi birleşiyor, 09.04.2013 <http://ydh.com.tr/HD11704-irak-islam-devleti-ile-nusra-cephesi-birlesiyor.html> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

²²⁷ Şenol, S. Erdem, E. Erdem, s. 280.

Maliki döneminde, Sünni halk üzerine yapılan baskılar sonucu protestolar gerçekleşmiştir. Yargısal reformlar için gösteri düzenleyen halka karşı çok sert müdahalede bulunulmuştur. Anbar'da yapılan protestolar Maliki yönetimini düşürmeyi amaçlayan teşebbüs olarak algılanmıştır. Haviya kentinde ki bir protesto alanında, Iraklı bir askerin öldürülmesinden sonra Irak ordusunun yaptığı saldırılarda 51 sivil hayatını kaybetmiştir.²²⁸ Tüm bu yaşananlardan sonra Anbar ve Felluce' de ayaklanmalar başlamıştır. Bu durumu fırsat olarak kullanan DEAŞ, ayaklananlarla birlikte hareket etmiş ve Irak Ordusu bu kentlerden çıkarılmıştır.²²⁹

Arap Baharı olarak adlandırılan süreç Ortadoğu coğrafyasında bulunan yönetimlere karşı toplu halk ayaklanmaları şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum bölgedeki istikrarın bozulmasına ve devlet dışı aktörlerin bölgede gelişmesine sebep olmuştur.²³⁰ DEAŞ' ın Suriye bölgesinde etkinlik alanı oluşturmasında ve militan desteği sağlamasındaki en büyük sebep Arap baharı sonrası bölgede başlayan iç savaştır.

---

²²⁸ **Time**, Why Iraq's Most Violent Province Is A War Zone Again, 04.01.2014
<http://world.time.com/2014/01/04/why-iraqs-most-violent-province-is-a-war-zone-again/> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

²²⁹ **CFR**, Islamic State Iraq Syria, 08.08.2014. <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-syria/p14811>
(Erişim Tarihi: 05.04.2019)

²³⁰ Bülent Aras, **Arap Baharı Sonrası Jeopolitik, İslam Devleti Ve Türkiye**, Orsam Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 65, 2015, s. 11.

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	
2003	3	2	3977	3438	545	597	646	833	566	515	487	524	12,133
2004	610	663	1004	1303	655	910	834	878	1042	1033	1676	1129	11,737
2005	1222	1297	905	1145	1396	1347	1536	2352	1444	1311	1487	1141	16,583
2006	1546	1579	1957	1805	2279	2594	3298	2865	2566	3041	3095	2900	29,525
2007	3035	2680	2728	2573	2854	2219	2702	2483	1391	1326	1124	997	26,112
2008	861	1093	1668	1317	915	755	640	704	612	594	540	586	10,285
2009	372	409	438	590	428	563	431	653	352	441	226	478	5,381
2010	267	305	336	385	387	385	488	520	254	315	307	218	4,167
2011	389	254	311	289	381	386	308	401	397	366	288	392	4,162
2012	531	356	377	392	304	529	469	422	400	290	253	299	4,622
2013	357	360	403	545	888	659	1145	1013	1306	1180	870	1126	9,852
2014	1097	972	1029	1037	1100	4088	1580	3340	1474	1738	1436	1327	20,218
2015	1490	1625	1105	2013	1295	1355	1845	1991	1445	1297	1021	1096	17,578
2016	1374	1258	1459	1192	1276	1405	1280	1375	935	1970	1738	1131	16,393
2017	1119	982	1918	1816	1871	1858	1498	597	490	397	346	291	13,183
2018	474	410	402	303	229	209	230	201	241	305	160	155	3,319
2019	323	271	123	140									857

Tablo 2: 2003'ten Günümüze Şiddete Dayalı Aylık Sivil Ölümleri

Kaynak: <https://www.iraqbodycount.org/database/>

3. IRAK İSLAM DEVLETİNDEN IRAK-ŞAM İSLAM DEVLETİNE: ARAP BAHARI VE SURİYE İÇ SAVAŞI

Arap Baharı dediğimiz süreç 2010 yılında Tunus'ta seyyar satıcılık yapan Muhammed Buazizi'nin kendisini yakması ile başlamıştır. Bu olaydan sonra 23 yıldır iktidarda olan Zeynel Abidin Bin Ali'ye ve yönetimine karşı protesto gösterileri başlamıştır. Buazizi'nin kendini yakması aslında uzun yıllardır süren rahatsızlığın kıvılcımı olmuştur ve halk işsizlik, yolsuzluk, rüşveti gıda enflasyonu, kötü yaşam koşulları gibi birçok sorunu protesto etmişlerdir. Ocak 2011 yılında Zeynel Abidin iktidardan düşürülmüş ve kendisi yurtdışına kaçmıştır.²³¹

Tunus'ta yaşanan olaylar domino etkisi göstermiş ve tüm Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yayılmıştır. Mısır'da 30 yıllık diktatör Hüsnü Mübarek ve Libya'ya 42 yıllık diktatör Muammer Kaddafi devrilmiştir.²³²

2011 Mart ayında Suriye'de Beşşar Esad yönetimine karşı başlayan protestolara çok sert müdahale edilmiştir. Hafız Esad'ın başa geçmesi ile birlikte otoriter bir Baas rejimi kurulmuştur. Hafız Esad'dan sonra yerine geçen Beşşar Esad'da aynı yönetim modeli ile devam etmiştir. Uzun yıllar boyunca Esad ailesinin yönetiminde bulunan Suriye'de halk değişim istemiştir. Esad rejimi başlayan protesto gösterilerini çok kanlı bir şekilde bastırılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte 2011 yılından beri devam eden iç savaş başlamış, bölge tamamen istikrarsızlaşmış ve terör örgütleri için bir cazibe merkezi haline gelmiştir.²³³

Suriye'de Beşşar Esad'ın hala iktidarda olmasının en büyük sebeplerinden biri küresel güçler tarafından desteklenmesinden kaynaklanmaktadır. Rusya, Çin ve İran Suriye'de ki iktidarı ekonomik, askeri ve siyasi yönden desteklemektedir.²³⁴ Diğer yandan ABD'den Katar, Fransa ve Türkiye tarafından muhaliflere verilen çeşitli destekler ile vekâlet savaşları yaşanmaktadır.²³⁵

---

²³¹ Birol Başkan, **Buazizi'nin Yaktığı Ateş: 21. yy. Başında Arap İsyanları**, Akademik Orta Doğu, Cilt 6, Sayı 1, 2011, s. 1.

²³² Murat Tekek, **Arap Baharı ve Nedenleri**, TUİC Akademi, 28.11.2012
<http://www.tuicakademi.org/arap-bahari-ve-nedenleri/> (Erişim Tarihi: 08.04.2019)

²³³ Yusuf Devran, Ömer Faruk Özcan, **Söylemlerin Dilinden Suriye Sorunu**, Marmara İletişim Dergisi, (25) ,2016, s. 39.

²³⁴ Ali Semin, Atilla Sandıklı, **Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi**, BİLGESAM Yayınları, İstanbul, 2012, s. 2

²³⁵ Dilek Canyurt, **Kazanılmayan Savaş "Suriye İç Savaşı": Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?**, Int. Journal of Management Economics and Business, Vol. 14, No. 4, 2018, s. 1104.

Böyle bir kaos ortamında giderek radikalleşen gruplar ve bölgeye gelen yabancı savaşçılar DEAŞ'ın elini güçlendirmiştir. Suriye'de ki dinamik ve hızla değişen yapı içerisinde DEAŞ kendisine yer bulmuş ve sisteme eklenmiştir. DEAŞ'ın Suriye'de eylemler yapması Suriye muhalefetine kırılmalar yaşatmış ve giderek radikalleştirmiştir.²³⁶

DEAŞ'ın Suriye'ye dâhil olmasında Ocak 2012 yılında Colani liderliğinde kurulan El Nusra'nın çok büyük etkisi bulunmaktadır. El Nusra'nın Suriye'nin Kuzeyinde elde ettiği başarılar Bağdadi'nin dikkatini çekmiştir. Başarılı eylemler yapan ve bir anda çok popüler olan El Nusra, Rakka'yı ele geçirmiş ve bölgedeki en güçlü radikal terör örgütü haline gelmiştir. Bunun üzerine Bağdadi, kurmak istediği İslam Devletinin ve Halifeliğin sınırlarını Suriye'ye kadar uzatmak için Suriye iç savaşına dâhil olmak istemiştir. 2013 yılında Bağdadi yayımladığı bir video ile El Nusra ile birleştiklerini ve Irak Şam İslam Devleti'ni kurduklarını ilan etmiştir. DEAŞ'ın kendi medya organlarına yüklediği bu videodan sonra El Nusra tarafından böyle bir birleşme olmadığı iddia edilmiştir.²³⁷ Nusra Cephesi lideri Colani El Kaide'ye biat etmiştir. Ayrıca El Kaide lideri Zevahiri yazdığı bir mektup ile böyle bir birleşmenin mümkün olmadığını Irak İslam Devleti'nin Irak'ta, El Nusra'nın ise Suriye'de faaliyetlerine devam edeceğini yazmıştır.²³⁸ Bu durum DEAŞ ve EL Kaide arasındaki gergin iplerin tamamen kopmasına neden olmuştur.

Zevahirinin yayımladığı bu mektuptan sonra Zevahiri'ye biat eden El Nusra militanlarının cephelerden yayımladıkları fotoğraflarda kullandıkları bayrak ve flamalar değişmiş “ “Biladüş Şam el-Kaidesi” Yani Suriye El Kaide'si ibareleri eklenmiştir.²³⁹

Bu süreçten sonra El Nusra cephesinden çok sayıda militan DEAŞ'a geçmiştir. Gücü giderek zayıflayan El Nusra'nın elinde bulunan Rakka'yı ele geçiren DEAŞ, Suriye'deki yerini sağlamlaştırmıştır.

---

²³⁶ Ufuk Ulutaş, Kılıç Buğra Kanat, Can Acun, **Sınırları Aşan Kriz Suriye**, SETA Analiz, No: 120, 2015, s.9.

²³⁷ BBC, El Nusra ve IŞİD, ABD'ye Karşı Birleşiyor, 03.10.2014
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/10/141002_ft_elnusra_isid

²³⁸ Bünyamin Keskin, Bilal Salaymeh, Can Acun, **El-Kaide'den Htş'ye Nusra Cephesi**, SETA Vakfı, Rapor, s. 26.

²³⁹ Gürler ve Özdemir, s. 137 138.

2014 yılında DEAŞ' ın Suriye' de petrol zengini Rakka ve Deyr Ez Zor ele geçirerek²⁴⁰ ve Irak- Şam İslam Devleti' ni kurduğunu ilan etmesi hali hazırda yeterince karmaşık olan Suriye krizi daha da derinleşmiştir. Ayrıca Suriye' de yaşanan iç savaş sonucu başlayan mülteci akını, DEAŞ' ın Suriye'ye girişi ve bölgede yaşayan yerli halkı topraklarından etmesi ile büyük bir mülteci akını yaşanmıştır.²⁴¹

Bu dönemde El Kaide Lideri Zevahiri Suriye' de savaşan gruplara itidal çağrısı yapmıştır. Ancak DEAŞ, El Kaide' nin çağrılarını dinlememiş ve bölgede saldırgan tavırlar sergilemiştir.

Harita 1 : DEAŞ' ın 2014 yılı itibariyle Suriye ve Irak'ta kontrol altına aldığı bölgeler

Kaynak: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isidin-haritasi>

²⁴⁰ Aljazeera, İŞİD'in Haritası, 23.06.2014 <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isidin-haritasi> (Erişim Tarihi: 14.04.2019)

²⁴¹ Devran ve Özcan, s. 39.

Suriye’ de halk ayaklanmalarının başladığı ilk dönemde rejimin sert müdahaleleri sonrası bölgede kurulan ilk muhalif gruplardan biri Özgür Suriye Ordusu olmuştur. Esad rejiminden ayrılan çok sayıda subayın yönetici kadrosunda bulunduran ÖSO demoktarik bir Suriye söylemi taşımaktadır. Bu durum DEAŞ ve ÖSO arasında yaşanan gerilimin en büyük sebeplerinden biridir. ÖSO DEAŞ’ ı devrime ihanet eden aşırılıkçı bir hareket olarak nitelendirmiştir. DEAŞ ise ÖSO’nu “tağut” bir düzen hayalinde olan hainler olarak nitelendirmiştir.²⁴²

Suriye’ de ki çatışmaların oluşmasında mezhep savaşları önemli yer tutmaktadır. Nüfusun %20 sini oluşturan Nusayriler, nüfusun %70 ini oluşturan Sünnilere karşı yönetimi ellerinde tutmuş ve ayrılıkçı politikalar izlemişlerdir. Bu durum sonucu muhaliflerin oluşmasına ve Esad rejimine karşı ayaklanmalara sebep olmuştur.

DEAŞ’ in bir anda Suriye’ yi de içine alan İslam Devletini ilan etmesi ile birlikte bölgedeki uluslararası aktörler politikalarını değiştirmiştir. Suriye’ de yaşanan savaş dünyanın büyük devletlerinin birbirlerine karşı yönettiği bir vekâlet savaşı haline gelmiştir. Rusya; Irak, İran ve Suriye’ yi içeren bir Şii koridoru kurmak istemektedir. ABD ise Sünni bir koridor oluşturmak istemektedir. Rusya, Suriye’ de yaşanan krizden faydalanarak Akdeniz’de bir hava üssü bulundurma imkânına kavuşmuştur.²⁴³ Bölgede bulunan tüm aktörlerin nihai hedefi Suriye’ de petrol merkezlerini ele geçirmek ve işletmek olmuştur.

Suriye’ de ki petrol alanları bilinçli bir şekilde bölüşülmüştür. Şeddadiye bölgesi PYD’ye bırakılırken, Hanasıra’da Esad yönetimine bırakılmıştır. Bölgede bulunan terör örgütü DEAŞ ve PYD arasında bir takım gizli anlaşmalar olduğu dile getirilmiştir. Muhalifleri Suriye’ den tamamen çıkarmak adına Esad, DEAŞ ve PYD güçlerinin zaman zaman birlikte hareket ettiği bilinmektedir.²⁴⁴ DEAŞ, Suriye’ de egemenlik kurmak isteyen tüm gruplarla çatışmıştır. ÖSO, İslami Cephe, Mücahitler Ordusu, El Nusra, PYD ile bir güç mücadelesi başlamıştır. DEAŞ’ in muhaliflere yönelik bu tavrı Esad’ ın elini güçlendirmiştir DEAŞ’ in muhalif grupların aksine Suriye’ deki öncelikli amacı Esad rejimini yıkmak değildir. Esad rejimi de DEAŞ’ in bu tavrına karşılık Suriye’ de ki muhaliflere saldırılar düzenlemiş ve DEAŞ’ ı bu

²⁴² Gürler ve Özdemir, s. 140- 141.

²⁴³ B. S. Bozdoğan, **DAİŞ 3. Dünya Savaşının Şifresi**, Alper Özgen (Ed.) İstanbul: HAYY Yayınları, 2016, s. 220.

²⁴⁴ Bozdoğan, s. 278-279.

saldırıların dışında tutmuştur.²⁴⁵ Bu süreçte Esad rejimi bazı bölgelerde PKK terör örgütünün Suriye kolu olan PYD ile işbirliği yapmıştır. Bazı bölgelerde ise DEAŞ' la işbirliği yaparak kendisine alan oluşturmuştur.²⁴⁶

DEAŞ, 2003 yılından bu yana Suriye' de ki çatışmalara dahil olmuş ve iç savaşın bir aktörü olarak çatışmaları şiddetlendirmiştir. ABD bu süreçte bir terör örgütünü bölgede etkisiz hale getirmek için başka bir terör örgütünü desteklemiştir. PYD'ye yapılan ekonomik, askeri teçhizat, militan eğitimi gibi yardımlarla DEAŞ' ın etkisini kırmaya çalışmıştır.²⁴⁷ Ayrıca bu dönemde binlerce kişiyi katleden ve binlercesini de göçe zorlayan Suriye rejimine karşı pasif bir tutum içerisinde girilmiştir.

Suriye' de yaşanan iç savaşın 9. Yılında hala bir çözüm sağlanamamıştır. ABD' nin desteğinde PYD terör örgütünün DEAŞ' a karşı yaptığı mücadeleler sonucunda elinde sadece Baghuz kalmıştır.²⁴⁸ Kısa süre içerisinde DEAŞ unsurlarının Suriye' den tamamen silineceği beklentisi bulunmaktadır. Ancak ABD' nin desteklediği PYD terör örgütü giderek zenginleşmiş ve ciddi bir askeri teçhizata sahip olmuştur. Bu durum her zamanki kısır döngünün devam etmesine, bir terör örgütünün ortadan kaldırılırken diğerinin güçlenmesine sebep olmuştur. Bölgedeki yerel aktörler değişse bile büyük güçlerin nihai hedefleri ve stratejileri doğrultusunda şekillenen Suriye' de önümüzdeki süreçte de şiddet eylemlerinin devam etmesi beklenmektedir.

Mart 11 tarihinden bu güne yüzbinlerde insan hayatını kaybetmiş, 5,5 milyondan fazla sivil mülteci konumuna düşmüştür. ²⁴⁹

---

²⁴⁵ N. Alkan, **El Kaide'den IŞİD'e Din Şiddet ve Terörizm**, Ankara, Karınca Yayınları, 2016, s. 171-172.

²⁴⁶ Bozdoğan, s. 334.

²⁴⁷ **Habertürk**, ABD'den Terör Örgütü YPG'ye Bir Ayda 1500 Tır Silah!, 21.09.2018 <https://www.haberturk.com/abd-den-teror-orgutu-ypg-ye-bir-ayda-1500-tir-silah-2151262> (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

²⁴⁸ **BBC**, IŞİD'in Suriye' de Elinde Tuttuğu Son Yer Olan Baghuz'a Yeni Saldırı, 11.03.2019 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47519603> (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

²⁴⁹ **Anadolu Ajansı**, Suriye İç Savaşı 9. Yılına Girdi!, 14.03.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715> (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

4. ÖRGÜTÜN İDEOLOJİSİ

DEAŞ'ın varlığını kurguladığı ideolojik sistemin iki aşamadan oluştuğunu söyleyebiliriz. Selefilik ve cihad üzerine kurduğu ideolojiyi örgütün gelişimi ve eleman temini için kullanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde baktığımızda dini referanslı terör grupları ideolojilerini inandıkları dinin kutsal kitaplarına dayandırmaktadır. Ancak Musevi, Hristiyan ve İslam dinin kutsal kitaplarına baktığımız zaman “öldürmeme” konusunda kesin ve şüpheye yer bırakmayacak ayetler vardır.

- Tevrat'ın on emri arasında “Öldürmeyeceksin”²⁵⁰
- İncil'in ilk emirlerinden biri “Adam Öldürmeyeceksin”²⁵¹
- Kur'an-ı Kerim'de ise "Allah'ın haram kıldığı cana, haklı bir sebep olmadıkça kıymayın. Kim mazlum olarak öldürülürse biz onun velisine (mirasçısına hakkını isteme konusunda) bir yetki vermişizdir”²⁵²

Tüm dinlerde emirler bu kadar netken terör örgütleri eylemlerini meşrulaştırma, militan sağlama, motivasyon kazanmak için sahip oldukları dini araçsallaştırmışlardır. Tüm inanışlarda inanılan “Yaratıcı” için öldürmek ve sonrasında mükafatlandırılma düşüncesi teröristler için bir motivasyon kaynağı olup “ölmek için savaş” düşüncesi ile çok büyük ve kanlı eylemler yapabilmektedirler.

DEAŞ, yaptığı terör eylemlerini ideolojisini oluşturan selefilik düşüncesi ile meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Selefi ideoloji, dinde sonradan meydana gelen tüm gelişim ve değişimleri reddeder. Bu gelişimleri İslam dışı olarak değerlendirir. Kendi görüşünden olmayan herkesi kafir ilan eder ve cezası ölümdür.²⁵³ İslam dini ve Kur'an yolunda cihad yaptığını iddia eden DEAŞ, buna uymayan bireylerin öldürülmesi gerektiğini savunmaktadır.²⁵⁴ Demokrasiyi

²⁵⁰ Tevrat (M.Ö. 52 - 68), Öldürmeyeceksin, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/781/10030.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

²⁵¹ İncil (M.S. 52 - 68), “Adam öldürmeyeceksin”, <http://www.kutsalkitap.com/calisma/İncil.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

²⁵² Kur'an-ı Kerim, el-İsra Suresi, Ayet: 33, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/%C4%B0sr%C3%A2-suresi/2062/33-ayet-tefsiri> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

²⁵³ **Clarion Project**, The Islamic State, 2014, <https://clarionproject.org/dabiq-islamic-state-wants-battle-end-days/> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁵⁴ Ramazan Biçer, **İŞİD Düşünce Yapısının Teolojik Arkapları**, Kelam Araştırmaları Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1, 2015, s. 8.

benimseyen tüm sistemlere karşıdır.²⁵⁵ Din ve devlet işleri birbirinden ayıramaz ve tüm kararlar İslam Devleti tarafından alınmalı ve uygulanmalıdır.²⁵⁶ Laik bir sistemi benimsemiş tüm Müslüman ülkeleri Dar'ül Harp ilan ediyor ve onlarla savaşmanın gerekli olduğunu iddia etmektedir. Hilafeti ilan ettikten sonra, amacına ulaşmak için sahip olduğu topraklardaki otoritesini güçlendirmek ve alanını genişletmek istemektedir. DEAŞ bu noktada mezhepsel farklılıkları kullanarak bir Şii- Sünni çatışması oluşturmuştur. Şiilere karşı açık savaş ilan eden DEAŞ, Şii nüfusu ortadan kaldırıp Irak ve Suriye' de egemen olmayı amaçlamıştır. DEAŞ' ın uzun vadeli planı ise komşusu olan diğer Sünni devletlerde egemenlik kurmaktır.²⁵⁷

Baas rejiminin temel ideolojisi olan Marksist- Arap milliyetçiliği DEAŞ' a Marksist- Selefî anlayış olarak eklenmiştir. Selefî ve Vahhabi geleneği siyasallaştırarak şiddet yanlısı bir oluşum kurulmuştur.²⁵⁸

Örgüt stratejisini, egemenlik alanlarında şiddet yolu ile kontrolün sağlanmasını sonrasında ise politik ve dini otoritenin sağlanması gerektiği üzerine kurmuştur. DEAŞ' ın İngilizce yayın organı olan “Dabıq” dergisinde strateji ve eylem planını açıklamıştır. DEAŞ stratejisi, hicret(İslam devletine göç), cem (birleşmek), zalimleri durdurmak, temkin ve hilafet olarak beş adımdan oluşan bir strateji oluşturmuştur.²⁵⁹ İslam dinini çarpıtarak kullanan DEAŞ, hilafetin ilanından sonra dünyadaki tüm Müslümanlara hicret çağrısında bulunmuştur.

Bağdadi, “İslam hiçbir zaman barışın dini olmadı. İslam, savaşın dinidir. Hiç kimse, başlattığımız savaşın İslam Devleti' nin savaşı olduğuna inanmamalı. Bu tüm Müslümanların savaşıdır, İslam Devleti de bu savaşa öncülük ediyor. Bu Müslümanların kâfirlere karşı savaşıdır.”²⁶⁰ açıklaması aslında DEAŞ terör örgütünün İslam dinini kendi çıkarları için kullanarak küresel bir terör oluşturmayı amaçladığını anlamak mümkündür.

²⁵⁵ H. M. Greyvenstein, **Q&A: German Journalist On Surviving ISIL**, 16.12.2015, <https://www.aljazeera.com/indepth/2014/12/qa-german-journalist-surviving-isil-20141224164752725983.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁵⁶ F. E. Friedland, **The Islamic State**, Clarion Project, s. 15. http://clarionproject.org/wp-content/uploads/islamic-state-isis-isil-factsheet-1_589ca42c032fe.pdf

²⁵⁷ Friedland, s. 15.

²⁵⁸ Bilge Adamlar Kurulu Raporu, **Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği**, Ankara: BİLGESAM, 2015, s. 2.

²⁵⁹ Dābiq. <https://www.ieproject.org/projects/dabiq1.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁶⁰ **BBC**, Türkçe, IŞİD Bağdadi'ye Ait Ses Kaydı Yayınladı, 17.11.2015 https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/05/150514_isid_bagdadi_mesaj (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Musul'da yaşayan Hristiyan ve Nasırlılara üç seçenek sunmuştur. Birincisi İslamiyet'i seçmek, ikincisi cizye ödemek, üçüncüsü ile ölmektir. Bu kişilerin çoğu şehri terk etmek zorunda kalmıştır.²⁶¹ Aynı şekilde Rakka'yı ele geçirdikten sonra şehirdeki kiliseleri ve Şiiilere ait camileri yıkmıştır. Rakka'da yaşayan Hristiyanlar şehri terk etmek zorunda kalmıştır.²⁶²

4. 1. Selefilik

Selef kelimesi Arapça'da "eskimiş" anlamına gelmektedir.²⁶³ Selef, kendisinden önceki atalarının ve akrabalarının, yaş ve fazilet bakımından üstün olan manasını içermektedir.²⁶⁴

Selefilik basit tanımı, İslam'ı Hz. Muhammed(s.a.v.) dönemindeki gibi yaşayarak hiçbir gelişim ve değişim olmadan aynı şekilde kalması gerektiğini savunan ideolojidir. Selefilik kavramı 18. Yüzyılda ortaya çıkmış modern bir kavramdır. Alim ve aydınların bir kimlik olarak kullandıkları dönemde 18. Yüzyıldır. Bunun öncesinde kendisine Selefi diyen ya da es-Selefiye diye bir öğretiyeye bağlı olduğunu iddia eden grup bulunmamaktadır. Selefilik kendisinin İslam'ın ilk iki neslinin takipçisi olduğunu göstermek için bu kavramı kullanmıştır.²⁶⁵ Selefi anlayış, Müslümanların yaşadıkları sıkıntıların sebebinin İslam'dan uzaklaşılması için olduğunu ve tekrar öze dönülmesi gerektiğini savunmuştur. Bugüne kadar gelen tüm İslami birikimler reddedilmektedir. Vehhabilik, Batı dünyası karşısında yenilmişlik hissi ve Arap milliyetçiliği Selefi akımın büyümesine neden olmuştur.²⁶⁶ Selefilik, farklı bir mezhep değil bir yaklaşım biçimidir. İslam'ın saf ve ilk hali ile yaşanması gerektiğini, sonradan ortaya çıkan görüş ve kavramların ise reddedilmesi gerektiğini savunur. İçinde bulunulan

²⁶¹ **Clarion Project**, Last Christians Expelled From Mosul After 2,000 Years, 2014, <http://www.clarionproject.org/news/last-christians-expelled-mosul-after-2000-years> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁶² **Vice News**, The Islamic State (Full Length) Documentary Video, 2014, https://video.vice.com/en_us/video/the-islamic-state-part-4/55a8230b37d5f90048b624ca (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁶³ Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51b92 (Erişim Tarihi:01.05.2019)

²⁶⁴ Abdulkadir Eken, **Terör Örgütü İşid Ve Bölgesel Etkileri**, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2017, s. 9.

²⁶⁵ Hilmi Demir, **Nedir Bu Selefilik?**, Türkiye Gazetesi, 24.08.2018 <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/hilmi-demir/603837.aspx> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁶⁶ Hilmi Demir, **Nedir Bu Selefilik?**, Türkiye Gazetesi

duruma ve çağın ihtiyaçlarına göre değil, İslam'ın ilk ortaya çıkışı dönemdeki gibi yaşayarak Müslümanların dirilişi mümkün olacaktır.

Selefi düşünce akıl ve mantık yöntemlerinin İslam dinine sonradan sokulduğunu iddia eder ve İslam dininde akıl yürütme ve münakaşayı reddeder. Selefi ideoloji bir Müslümanın yapması gereken tek şeyin itaat etmek ve teslim olmak olduğunu ifade etmektedir. Felsefe ve tasavvuf tehlikeli görülmüştür.

Selefilik anlayışını benimseyen her grup farklı yorumlamalar getirmiştir. Yani tek tip bir selefilikten söz etmek mümkün değildir. Mısır, Suriye, Nijerya, Irak, Avrupa, Suudi Arabistan ya da Türkiye'de yapılanan örgütlenmelerin benimsedikleri selefi inanış farklılık göstermektedir. Örneğin Mısır'da Selefi Nur Partisi Sisi'yi desteklemiş ve seçime girmişken, DEAŞ' a göre oy kullanmak şirk olarak görülmüştür. Diğer bir örnek ise İngiltere'de bulunan selefi gruplardır. Bu gruplar İngiliz hükümeti ile işbirliği yaparken, DEAŞ' a göre Velâ ve Berâ ilkesi gereği kâfirlerle hiçbir şekilde işbirliği yapılamaz.²⁶⁷ DEAŞ hakim olduğu yerlerdeki tüm mezar ve türbeleri yıkmıştır. Bunun en büyük sebebi olarak geçmişte böyle bir uygulama olmadığı iddiası ve türbe ve kabir ziyaretlerinin Allah'a karşı başka varlıklardan istekte bulunmak olduğu için şirk olduğunu iddia etmiştir. Bu durum dini öğretilerden ziyade siyasi tutumdan kaynaklanmaktadır. Selefilik düşüncesi politik yönü ağır basan bir kavramdır.²⁶⁸

Selefi grupların dinî öğretilerinde beş ortak noktadan bahsetmek mümkündür.²⁶⁹

1. Eş'arilik ve Matüridiliği reddeder ve bunu İslam'dan sapma olarak görürler. Vehhabiler amelde Hanbeli fikhını uygularlar ancak itikatta bir mezhep kabul etmezler. Selefi itikadı üzerine olduklarını iddia ederler.
2. Amel etmeyi imanın asli bir parçası olarak görürler ve ameli iman tanımına katarlar. Amel etmeyen mümini iste tekfir ederler.

²⁶⁷ Hilmi Demir, **Nedir Bu Selefilik?**, Türkiye Gazetesi

²⁶⁸ Aytekin Terkan, Vedat Zayıf ve İsmail Yaşar, **El Nusra Cephesi**, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2015, Cilt 14, Sayı 1, s. 56.

²⁶⁹ Hilmi Demir, **Nedir Bu Selefilik?**, Türkiye Gazetesi

3. Tevhidi Uluhiyyet-Rububiyet-İsim ve Sıfat tevhidi şeklinde üçlü bir tasnife tabi tutarlar. Yapılan bu tasnife binaen Müslümanları şirkle itham ederler.

4. İtikadi bir inanç olan küfür ve şirk kavramlarını ameli küfür ve ameli şirk diye çoğaltarak, eylemlerindeki benzerliklerden dolayı bir Müslümanı müşrik ve kâfir olarak isimlendirebilirler.

5. Tasavvufu şirk kabul ederler.

Her selefî grup bu 5 ortak noktada buluşsa da buldukları coğrafyaya göre farklı maddeler üzerinde yoğunlaşmaktadırlar.

4. 2. Cihad

Cihad kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Kelime kökü “yechedü, cühden, cehede ve cehden” den gelmektedir. Güç ve gayret sarfetmek, bir işi başarmak için elinden gelen bütün imkânları kullanmak” mânasındaki cehd kökünden türeyen cihad, literatürde “dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak, İslâm’ı tebliğ, nefse ve dış düşmanlara karşı mücadele vermek” anlamına gelmektedir. Kötü olandan uzaklaşma ve iyi şeylerle uğraşmak, tüm gücünü ve kuvvetini bu yönde harcamak anlamlarını ihtiva etmektedir.²⁷⁰ Fıkhi terim olarak Müslüman olmayanlarla savaş, tasavvufta ise nefs-i emmareyi yenme çabası olarak kullanılmıştır.²⁷¹

Türk Diyanet Vakfı sözlülüğünde “Nefisle mücadele, İslâm’ı tebliğ ve düşmanla savaşma” olarak tanımlanmıştır.²⁷²

Cihad hem Hz. Muhammed (s.a.v.) hemde yüm Müslümanlara “Allah yolunda gayret göstermeleri, güçlülere göğüs germelerini, kâfirlere boyun eğmeden Kur’an’a dayanarak

²⁷⁰ Ahmet Özel, **İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁷¹ Ahmet Özel, **İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad>

²⁷² **İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

onlara karşı “büyük bir mücadele” (cihâd-ı kebîr) vermelerini emreden âyetler mevcuttur (bk. en-Nahl 16/110; el-Furkân 25/52; el-Ankebût 29/69)²⁷³

Cihad, İslam’ın en yanlış yorumlanan ve anlaşılan terimlerinden biridir. Günümüzde oluşan cihad algısı terör örgütlerinin yaptığı eylemlerle eşleştirilmiş ve saldırı, öldürme, yok etme gibi negatif anlamlarda kullanılmaktadır. Özellikle Islamofobinin yükseldiği Batı ülkeleri cihad kavramı ile savaş, saldırı kavramlarını aynı anlamda kullanmaktadırlar. Müslümanların “cihad emrine” uyararak İslam’ı bu yolla yaydığı gibi yanlış bir kanaat söz konusudur. Dini referanslı terör örgütlerinin cihad kavramını yaptıkları terör eylemlerini meşrulaştırmak için amacından saptırarak kullanmaktadırlar. Özellikle Hizbullah, El Kaide, DEAŞ gibi terör örgütleri cihad ettiğini(!) iddia ederek gayrimüslümleri, Şiileri ve kendilerinden olmayan Sünnileri hedef almıştır. DEAŞ halifeliği ilan ettikten sonra tüm Müslümanları cihad etmek üzere Irak ve Suriye’ye çağırıştır. Cihad adı altında her türlü şiddeti mubah gören bir anlayış benimsemiştir.

Cihad sadece savaşarak değil Allah için tüm maddi ve manevi varlığını ortaya koyarak nefse, şeytana ve görünen düşmana karşı mal, dil, kalp ve can ile yapılan mücadeledir.²⁷⁴

5. DEAŞ’ IN DEVLET İDDİASI VE YAPILANMASI

Tarih boyunca her dönemde insanlık için en büyük tehditlerden biri “terörizm” olmuştur. Her dönemde farklı amaçlarla eylemler yapan birçok terör örgütü var olmuştur. DEAŞ’ ı diğer terör örgütlerinden ayıran ve ayrı bir inceleme konusu yapan durum ise taşıdığı “devlet olma” iddiasıdır. Bu güne kadar terör örgütleri sistemde kabul görmek, kendi istediği şekilde değişiklikler yapmak için eylemler düzenlemiştir. Ancak DEAŞ, kurulduğu günden bu güne aşırı saldırgan tavırlar sergileyerek sistemi tamamen ortadan kaldırıp kendi düzenini kurmayı amaçlamıştır.

2004 yılında küçük bir yapılanma olarak Irak’ta doğan DEAŞ, etki alanını çok hızlı bir şekilde geliştirerek Irak ve Suriye’ de birçok bölgeyi kontrol altına almıştır. El Kaide’ye

²⁷³ Bekir Topaloğlu, **İslam Ansiklopedisi** <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad> (Erişim Tarihi:01.05.2019)

²⁷⁴ Bekir Topaloğlu, **İslam Ansiklopedisi** <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad> (Erişim Tarihi:01.05.2019)

bağlı El Nusra örgütünden ayrılarak 2013 yılında DEAŞ' a biat eden militanlarla birlikte Suriye' de aktifleşmiştir.

ABD yönetimine ve Maliki'ye karşı oluşan nefreti kullanarak hızlı bir militan desteği kazanmıştır. Ayrıca 2013 yılında Ebu Gureybe yaptığı baskın sonucu çok sayıda mahkum serbest bırakılmış ve örgüt bünyesine katılmıştır. Çoğunluğu denetimli askerlerden oluşan bu militanlar DEAŞ' ın yaptığı stratejik eylemleri yönetmiştir.

2014 senesinde sadece 800 asker ile Musul' a saldırmış ve takriben 30.000 kişilik Irak Ordusu şehri DEAŞ' a bırakarak terk etmiştir.

Ebu Bekir El Bağdadi' nin 2014 senesinde Hilafeti ilan etmesiyle birlikte örgüt artık İslam dünyasının sözde liderliğini üstlenmiştir. Tüm Müslümanları halife etrafında birleşmeye ve küresel bir cihad için Irak ve Suriye'ye davet etmiştir. Bir hilafet devleti iddiasından sonra DEAŞ ele geçirdiği bölgelerde devlet gibi davranmaya başlamıştır.

DEAŞ' ın örgüt yapısını oluşturan üç temel unsur bulunmaktadır. BM Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan “Analitik Destek ve Yaptırım Gözlem Timi”nin raporuna göre²⁷⁵

5. 1. Lideri

DEAŞ' ın şuan ki lideri Ebu Bekir El Bağdadi' dir. Asıl ismi İbrahim Avad İbrahim el-Bedri'dir. 1971 yılında Irak'ı Samarra kentinde doğmuştur.²⁷⁶ Bağdadi ile ilgili sürekli öldürüldüğü yönünde haberler çıkmasına rağmen yayınlanan ses kayıtları ve videolar bunun doğru olmadığını göstermektedir.²⁷⁷ Bağdadi' nin kişisel hayatı ile ilgili çok fazla bilgiye ulaşılamamaktadır. Gizliliğe çok önem vermiş ve çatışma ortamlarında dahi grup liderlerine emir verirken yüzündeki maskeyi çıkartmamıştır. Bu durum kendisine “gizli şeyh” lakabının verilmesine neden olmuştur.²⁷⁸

²⁷⁵ **BM Raporu**, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı IŞİD Kararı, 2014.

²⁷⁶ **BBC**, IŞİD lideri Ebu Bekir el-Bağdadi kimdir? 17.07.2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40292346> (Erişim Tarihi:01.05.2019)

²⁷⁷ **New York Times**, ISIS' Mysterious Leader Is Not Dead, New Video Shows, 29.04.2019 <https://www.nytimes.com/2019/04/29/world/middleeast/isis-baghdadi-video.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁷⁸ **The Guardian**, Abu Bakr al-Baghdadi: The Isis Chief With The Ambition to Overtake Al-Qaida, <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/12/baghdadi-abu-bakr-iraq-isis-mosul-jihad> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Selefi ideolojiye sahip nüfuzlu, dindar bir ailede yetişen Bağdadi, Abbas Aşireti'nin Bedri kolundandır. Bedri kolunun Hz. Muhammed'in(s.a.v.) mensup olduğu Kureyş aşiretine dayandığını iddia etmektedir. Bu bilgi DEAŞ sempatanları arasında Bağdadi' ye olan saygıyı arttırmakta ve halifelikliğini güçlendirmektedir.

Bağdat'ta İslami İlimler okuyan Bağdadi, lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerine sahiptir.²⁷⁹ Şer'i ilimler ve Fıkıh alanında uzman olan Bağdadi, Tekrit Üniversitesinde profesörlük unvanı ile dersler vermiştir.

2011 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı Bağdadi' yi küresel terörist ilan etti ve yakalanması ya da öldürülmesi için 10 milyon dolar ödül koymuştur. ²⁸⁰ Ancak 2016 yılı itibariyle ABD Dışişleri Bakanlığı Bağdadinin başı için koyduğu para ödülünü iki buçuk katına çıkararak 25 milyon dolar yapmıştır.²⁸¹ Bağdadi' nin kullandığı diğer isimler, “Ali-el-Bedri-el-Samarri”, “Dr.İbrahim”, “Awwad İbrahim” ve takma adı da “Abu Du'a”dır ²⁸²

Ebu Bekir El Bağdadi'den önce “Tevhid ve Cihad Örgütü'nü” kurarak DEAŞ' ın ilk temellerini atan kişi Ebu Musab Ez Zerkavi olmuştur. ²⁸³ 1966 yılında Ürdün'de doğan Zerkavi'nin gerçek ismi Nezzal El Haleylah'dir. Zerkavi Haziran 2006'da ABD güçlerince düzenlenen operasyonda öldürülmüştür. ²⁸⁴ Zerkavi'nin öldürülmesinden sonra örgüt liderliğine Ebu Eyub el- Mısri olan Ebu Hamza el-Muhacir getirilmiştir.²⁸⁵ Ekim 2006'da Irak İslam Devleti kurulmuş ve liderliğine Ebu Ömer el-Bağdadi getirilmiştir. Ebu Eyub El Mısri ve Ebu Ömer El Bağdadi' nin örgüt liderliği hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak ikisinde

²⁷⁹ **BBC**, IŞİD lideri Ebu Bekir el-Bağdadi kimdir? 17.07.2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40292346> (Erişim Tarihi:01.05.2019)

²⁸⁰ **Hürriyet**, IŞİD Nedir? 23. 07.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-cikti-el-bagdadi-kimdir-29600590> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁸¹ **Anadolu Ajansı**, ABD El-Bağdadi' nin Başına Koyduğu Ödülü Artırdı, 16.12.2016, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-el-bagdadinin-basina-koydugu-odulu-artirdi/708006> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁸² UN Al-Qaida Sanctions List, List Of Individuals, Entities And Other Groups, 2014, <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁸³ Recep Tayyip Gürler, Ömer Behram Özdemir, **Tevhid ve Cihad Örgütü'nden “İslam Devleti'ne**, SETA Vakfı, Perspektif, SAYI: 60, Ağustos 2014, s. 2.

²⁸⁴ **Hürriyet**, Zerkavi Öldürüldü, 08.06.2006, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/el-zerkavi-olduruldu-4546500> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

²⁸⁵ Selda Geyik Yıldırım, **Işid'in Toplumsal Ve Küresel Dinamikleri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: Haziran - 2018 s. 174.

örgütün üst düzey yöneticilerindendir. 2007 yılında 10 kişilik Bakanlar Komitesi kurulduğunda El Mısri Savaş Bakanlığına getirilmiştir.²⁸⁶

2010 yılında ABD destekli operasyonlarla Ebu Eyub El Mısri ve Ebu Ömer El Bağdadi öldürülmüştür.²⁸⁷

5. 3. Yönetim Kadrosu

DEAŞ'ın yönetim kadrosu ağırlıklı olarak Iraklılardan oluşmaktadır. Ayrıca Saddam döneminde üst düzey yetkililerin çoğu DEAŞ'ın hâkimiyeti sonrasında DEAŞ'a katılmıştır. Bağdadi'den sonraki isim Ebu Ali El Anbari'dir. DEAŞ'ın finansmanından sorumlu olan ikinci isim olarak geçmektedir. Asıl adı Abdulrahman Mustafa el Kuduli örgütün finansmanından sorumlu 2. İsmi koalisyon güçlerince düzenlenen operasyon sonucu 2016 yılında öldürülmüştür.²⁸⁸ Bağdadi'ye yakın olarak anılan isimlerden biride olan Ebu Müslim El-Türkmani kod adlı Fadıl Ahmed Abdullah El Hiyali'dir. ABD'nin Irak işgali sonrası Saddam Hüseyin'in ordusundan çıkarılan El Türkmani Amerikalılarla savaşmak için DEAŞ saflarına katılmıştır.²⁸⁹

Devlet modeli şekli ile teşkilatlanmaya çalışan DEAŞ'ın üst düzey yönetim kadrosundan oluşan bir kabinesi vardır. Bu kabinede farklı alanlarda görevli bakanlar bulunmaktadır.

---

²⁸⁶ Gürler ve Özdemir, **El Kaide'den Post El- Kaide'ye Dönüşüm**, s. 119.

²⁸⁷ **Reuters**, Al Qaeda's Two Top Iraq Leaders Killed In Raid, 16.04.2010
<https://www.reuters.com/article/us-iraq-violence-alqaeda/al-qaedas-two-top-iraq-leaders-killed-in-raid-idUSTRE63I3CL20100419> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

²⁸⁸ **Sputnik News**, IŞİD, İki Numarasının Ölümünü, 'Anısına Saldırıyla' Duyurmuş, 02.05.2016,
<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201605021022486046-isis-irak-anbari-kuduli-abd/> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

²⁸⁹ S. Gorman, N. Malas, ve M. Bradley, **IŞİD'in Zalim Başarısının Sırrı**, The Wall Street Journal, 2014, <https://www.wsj.com/articles/isisin-zalim-basarsnn-srr-1409744799> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

Adı	Kod Adı	Görevi
Şevket Hazem el-Ferhat	Ebu Abdul Kadr	Genel idare “bakanı”
Nasser el-Din Allah Ebu Süleyman	Ebu Süleyman	Savaş “bakanı”
Abdul Vahid Kutnayer Ahmed	Ebu Ali,	Genel güvenlikten sorumlu “bakan”
Muafak Mustafa Muhammed el-Karmuş	Ebu Salah	Ekonomi “bakanı”
Muhammed Hamid el-Duleymi	Ebu Hacer El-Esefi	Genel koordinasyondan sorumlu “bakan”
Abdullah Ahmed el-Meşedani	Ebu Hassem	Yabancı savaşçıların nakli, ağırlanması, intihar bombacıların nakli ve patlayıcı madde tedarikinden sorumlu “bakan”
Auf Abdal Rahman el-Arifi	Ebu Saci	Sosyal hizmetler” bakanı”
Farez Riyad el-Naimi	Ebu-Şima	Silah “bakanı”
Hayri Ebed Mahmud el-Taey	Ebu Kifah	Geliştirilmiş patlayıcı maddelerden ve buna yönelik operasyonlardan sorumlu “bakan”
Abdulrahman el-Afari	Ebu-Suca	Şehit ve yakınları ile ilgili faaliyetlerden sorumludur
Beşer İsmail el-Hamdani	Ebu-Muhammed	Tutuklulardan ve gözaltındakilerden sorumlu “bakan”

Tablo 3: Bakanlar Listesi

Kaynak: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en_whos_who.pdf

Ayrıca 2014 yılında Irak İçişleri Bakanlığı tarafından DEAŞ’ in altı üst düzey görevlisi fotoğrafları ile birlikte deşifre edilmiştir.²⁹⁰

1. ismi örgüt lideri Ebu Bekir El Bağdadidir.

²⁹⁰ **Al Arabiya**, Exclusive Top ISI Leaders Revealed, 13.02.2014, <http://english.alarabiya.net/en/News/2014/02/13/Exclusive-Top-ISIS-leaders-revealed.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

2. ismi ise lider kadrosunda ve silahlı eylem grubunda yer alan Ebu Ayman El İrakî'dir. Saddam döneminde Irak Hava Kuvvetleri'ne bağlı bir albaydır.

3. ismi DEAŞ'ın silahlı konseyinde bulunan Ebu Ahmed el Alvani'dir. Gerçek adı Velit Casım el Alvani'dir. Irak Ordusunda asker olan Alvani Saddam'ın devrilmesinden sonra önce El Kaide'ye ardından DEAŞ'a geçmiştir.

4. ismi DEAŞ'ın silahlı konseyi ve Şura konseyi üyelerinden El Bilavi'dir. Gerçek adı Adnan İsmail Necim'dir.

5. ismi Suriye'de ki DEAŞ yapılamasının en önemli ismi kabul edilen Hacı Bekir'dir. Gerçek adı Samir Muhammed'dir. Irak ordusunda askerken ABD işgali sonrası önce El Kaide ardından DEAŞ'a katılmıştır.

6. ismi Irakın güneyindeki DEAŞ oluşumlarında yer alan Ebu Fatıma El Caheşi'dir. Gerçek adı Niyma Nayef el Caburi'dir.

5. 4. Militanlar

DEAŞ'ı diğer terör örgütlerinden ayıran bir özelliği de çok sayıda yabancı terörist savaşçısı bulunmasıdır. Bu grup 80 farklı ülkeden gelen militanlardan oluşmaktadır. Ayrıca yerel militanlarda bulunmaktadır. Örgütün silahlı gücünün tamamına yakını bu grup oluşturmaktadır.²⁹¹

5. 5. Örgüt Yapısı ve Teşkilatlanması

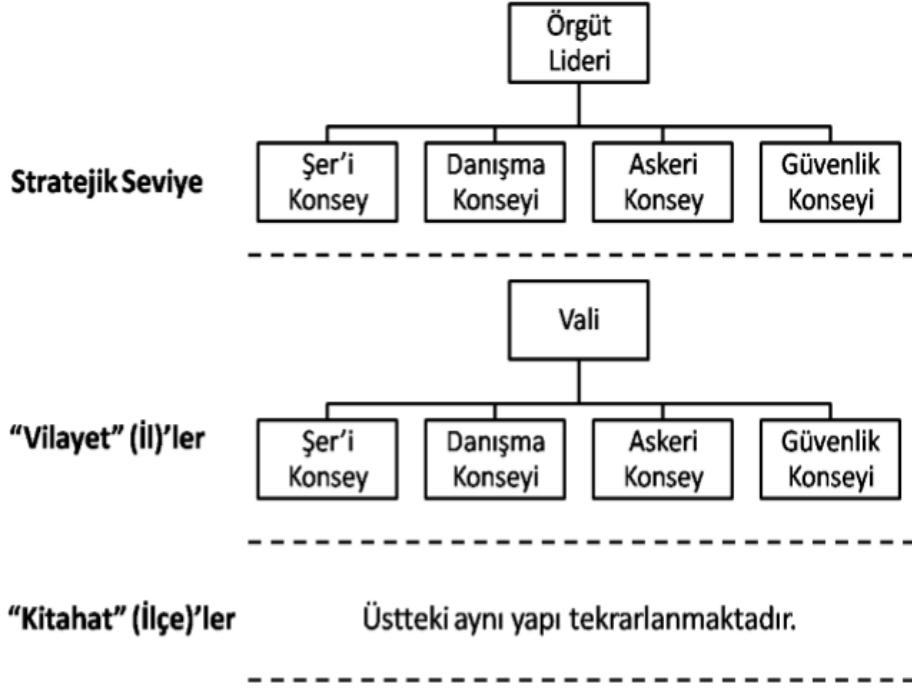
Başkenti Rakka olan DEAŞ şuan elinde tuttuğu bölgelerde sıkıyönetim anlayışı ile sözde bürokratik bir devlet yapısına sahiptir.²⁹² İçişleri, dışişleri, savunma, lojistik, mali ve yabancı savaşçılardan sorumlu yöneticiler bulunmaktadır.²⁹³ Vilayet yapılanması söz konusudur. DEAŞ'a bağlı bulunan sekiz vilayet vardır ve bu vilayetler atanmış valiler tarafından yönetilmektedir. Irak'ta Diyale, Babil, Selahaddin, Nineva, Anbar, Musul, Kerkük, Seladdin, Babil; Suriye'de ise Haseke, Rakka, Badiya, Deyrizor, Halep, Humus; Libya'da ise

²⁹¹ Şenol, S. Erdem, E. Erdem, s. 280.

²⁹² C. Lister, **Profiling the Islamic State**, Report No: 13, 2014, Washington: The Brookings Institution

²⁹³ Bilge Adamlar Kurulu Raporu, s. 29.

Bingazi ve Sirte’de etkili olmuştur.²⁹⁴ Ele geçirdiği illerinde kanalizasyon, temizlik, tapu, ekonomik yardımlar gibi belediye hizmetleri verilmektedir.²⁹⁵

Şekil 1. Örgütün Teşkilat Teması

Kaynak: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052475>

Devlet iddiasından sonra halk desteğini almak için idari ve bürokratik bir yapılanma içerisine girmiştir. Hisbah adı verilen ahlak polisleri ile şeriatın kontrol altına alınan tüm bölgelerde uygulanmasını sağlamayı amaçlamıştır.²⁹⁶ Alkol, ticaret, kumar, uyuşturucu ve kadınların kılık kıyafetlerine kadar pek çok konuda denetim yapmaktadırlar. Bu denetimler sonucu kurallara uymayanlar şeriat kurallarına göre cezalandırılmaktadır.²⁹⁷ Müslümanlar Şer'i Hukuka göre yargılanırken, Müslüman olmayanlar için ayrı mahkemeler kurulmuştur.²⁹⁸

²⁹⁴ Ünsal ve Olçar, s. 129.

²⁹⁵ Bilge Adamlar Kurulu Raporu, s. 29.

²⁹⁶ Şenol, S. Erdem, E. Erdem, s. 281.

²⁹⁷ BBC, Islamic State Crisis: Religious Police 'Kidnapped' In Syria, 07.01.2015, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30721021> (Erişim Tarihi: 07.05.2019)

²⁹⁸ Vice News, The Islamic State (Full Length) Documentary Video, 2014, https://video.vice.com/en_us/video/the-islamic-state-part-4/55a8230b37d5f90048b624ca (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

6. DEAŞ' IN İNSAN GÜCÜ

DEAŞ' ın askeri kapasitesi tam olarak bilinmemekle birlikte yaklaşık yirmi bin ila otuz bin arasında değiştiği iddia edilmektedir. DEAŞ' a katılan terör mensuplarının hepsi İslami-Cihadi anlayış ile değil, ekonomik nedenler, yoksulluk, ötekine duyulan nefret, kişisel çıkarlar, korku gibi nedenlerden dolayı radikalleşerek DEAŞ' a katılmıştır. Bunun dışında özellikle gücünün zirveye ulaştığı dönemde Irak Şam İslam Devletini kurduğunu ilan edince çok ciddi bir yabancı savaşçı katılımı yaşanmıştır. Türki Cumhuriyetler, Afganistan, Pakistan gibi ülkelerin yanı sıra Avrupa'dan çok ciddi bir savaşçı akını yaşanmıştır. 2013 yılında sadece İngiltere, Fransa ve Almanya'dan Suriye'ye gidenlerin sayısı 200- 400 arasında değişmiştir.²⁹⁹ Burada DEAŞ' ın bu süre zarfında sosyal medya ve internet sitelerinde yürüttüğü propaganda çalışmalarının çok büyük etkisi bulunmaktadır. 2013 yılı ile birlikte Suriyeli muhaliflerin %40'ı, Irak Nusra Cephesinde savaşanların %60 ı DEAŞ saflarına geçmiştir.³⁰⁰ Devlet olduğunu iddia ettikten sonra teröristler için çok daha cazip bir hale gelmiştir. Bunun en büyük sebebi devlet olduğunu iddia eden bir terör örgütünde memur olacakları düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Yabancı savaşçılar olarak adlandırdığımız kişiler, sahip oldukları motivasyonla kendi ülkeleri dışında başka bir bölgeye savaşmak için giden kişiler olarak tanımlanabilmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin 2178 Sayılı Kararı'nda “yabancı terörist savaşçılar”, “kendi devletleri dışındaki bir devlete terörist eylemler gerçekleştirmek, planlamak, hazırlamak ya da katılmak için giden bireyler veya silahlı çatışmayla bağlantılı olmak da dâhil, terörist eğitim alan ve veren bireyler”³⁰¹ olarak tanımlanmaktadır.³⁰²

DEAŞ 80'i aşkın ülkeden yabancı savaşçı kaynağına sahiptir. Bu durum DEAŞ' ın küresel tehdit olarak algılanmasının diğer bir önemli sebebidir. Radikalleşmiş bu kişilerin kendi ülkelerine dönmeleri ve oralarda terör eylemleri yapmaları ya da başkalarını radikalleştirmeleri

²⁹⁹ BBC, Suriye' deki yabancı savaşçılar Avrupa'ya tehdit mi?, 02.12.2013, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131201_suriye_yabanci_savascilar (Erişim Tarihi: 08.05.2019)

³⁰⁰ R. Barrett, **Foreign Fighters in Syria**, New York, The Soufan Group Report, 2014.

³⁰¹ BM Güvenlik Konseyi 2178 Sayılı Kararı, Paragraf 8.

http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019)

³⁰² Derya Kap, **ABve Türkiye'nin IŞİD ve Yabancı Savaşçılarla Mücadele Politikası**, İKV Değerlendirme Notu, İktisadi Kalkınma Vakfı, s. 6.

gibi tehditler söz konusudur.³⁰³ Savaş alanındaki tecrübeler ile eylem yapabilecek kapasite olan yabancı savaşçılar küresel bir tehdit oluşturmaktadır. Yaklaşık olarak ülkesine geri dönen her 360 yabancı savaşçıdan bir tanesinin terör eylemlerine giriştiği bilinmektedir.³⁰⁴ Fransa vatandaşı Mehdi Nemmouche' un, DEAŞ saflarında Suriye' de savaşmış ve sonrasında ülkesine dönmüştür. Döndükten sonra 24 Mayıs 2014'te Belkiça'da dört Yahudi'yi öldürmesi bahsettiğimiz duruma verilebilecek en kesin örneklerden biridir.³⁰⁵

DEAŞ' ın askeri kapasitesi ile ilgili bilgilere, verilerin henüz çok güncel olması nedeniyle haber kaynakları üzerinden alınan bilgilerle tahminler yürütülmektedir. Buna bağlı olarak 81 farklı ülkeden yabancı savaşçısı bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 3.000 tanesi Avrupa ülkelerinden gelmektedir.³⁰⁶ DEAŞ' a katılımlar özellikle Musul'un ele geçirilmesi ve hilafetin ilanı ile büyük bir artış yaşanmıştır.³⁰⁷ Ayrıca Suriye' de yaşanan iç savaş DEAŞ' a olan katılımları arttırmıştır.

DEAŞ' a katılan kişilerin hepsi Irak ve Suriye'ye savaşmak için gitmemiştir. Özellikle devlet iddiasında bulunduktan sonra kendi ülkelerinde bulunup DEAŞ' a biat eden çok fazla radikal grup vardır. Bu gruplar propaganda çalışmaları, örgüte elaman temini, bulunduğu ülkede DEAŞ adına terör eylemleri düzenleme, finansal kaynak sağlama gibi pek çok faaliyette bulunmaktadır. Bu gruplar genellikle Libya, Tunus, Cezayir, Nijerya, Pakistan, Filipinler ve Endonezya gibi Müslüman ülkelerde bulunan terör gruplarıdır.³⁰⁸ DEAŞ' a katılan yerel ve yabancı savaşçıların profillerine baktığımız zaman, Arap ülkelerinden ekonomik, sosyal, siyasi sebeplerle ötekileştirilmiş gençlerin yanı sıra, Irak'ta ABD işgali ve sonrasında hükümet baskısı nedeni ile dışlanmış Iraklılar bulunmaktadır. Maaş karşılığı çalışmak için hiçbir ideojik bağı bulunmayan kişilerde DEAŞ saflarına geçmiştir. Ayrıca eğitim ve gelir seviyesi yüksek olan pek çok yabancı savaşçının örgüte katıldığını bilmekteyiz. Burada daha çok ideolojik sebepler

---

³⁰³ Şemsettin Erdoğan, Ergün Deligöz, **Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği**, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2015, Cilt 14, Sayı 1, s. 7.

³⁰⁴ **NATO Dergisi**, Ülkelerine geri dönüş yapan yabancı terör savaşçılarının artan sorunlarıyla başa çıkmak, 14/07/2017, <https://www.nato.int/docu/review/2017/Also-in-2017/daesh-tackling-surge-returning-foreign-fighters-prevention-denmark-rehabilitation-programmes/TR/index.htm> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

³⁰⁵ **BBC**, Brussels Jewish Museum Killings: Suspect 'Admitted attack', 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-27654505> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

³⁰⁶ C Lister, **Profiling the Islamic State**, Report No: 13. Washington: The Brookings Institution
³⁰⁷ BM Raporu, SA933/ TG61: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı İŞİD Kararı, 2014

³⁰⁸ Şenol, E. Erdem ve S. Erdem. S. 283.

etkili olmaktadır. Yaptığı propagandalar sayesinde bir imaj oluşturan DEAŞ, heyecan arayan ve uçlarda yaşayan Müslüman olmayan batılı gençler içinde cazip hale gelmiştir.³⁰⁹

DEAŞ ele geçirdiği yerdeki hapisane mahkûmlarını serbest bırakmaktadır. Bu durum DEAŞ' a inanılmaz bir insan kaynağı sağlamıştır. Sünni halkın desteğini almak ve kendi insan gücünü arttırmak için Şiiler tarafından tutuklanan mahkûmların serbest kalmasını sağlamışlardır.³¹⁰ DEAŞ' ın omurgasını oluşturan ve Irak savaşı boyunca ABD askerleri tarafından çok büyük işkencelerin yapıldığı Ebu Gureyb Hapishanesine 2013 yılında yapılan baskınla çok sayıda mahkûm serbest bırakılmıştır. Bunun yanı sıra 2013 yılında Taji, 2014 yılında Musul operasyonu sonucu 1200'den fazla mahkûm serbest bırakılmıştır.³¹¹

DEAŞ' ın etki alanının küçülmesi ile birlikte yabancı savaşçıların ne olacağı sorusu gündeme gelmiştir. Ülkelerine geri dönmek isteyen yabancı savaşçılar, kendi ülkeleri için bir güvenlik tehdidi oluşturmaktadır. Radikalleşen bu bireylerin kendi ülkelerinde eylem yapma, sahip oldukları tecrübeleri aktarma ve başka kişilerin radikalleşmesine sebep olabilmesi, yeni hücreler kurma, cezaevlerine konulması durumunda oradaki mahkûmları radikalleştirme gibi sebeplerden dolayı özellikle Avrupa ülkeleri tarafından kabul edilmek istenmemektedir.³¹²

7. DEAŞ' IN FİNANS KAYNAKLARI

DEAŞ tüm zamanların en zengin terör örgütü olma unvanını taşımaktadır. DEAŞ' ın sahip olduğu kaynaklar hem ulusal hem de uluslararasıdır. Sahip olduğu ekonomik sistem sayesinde kendi finansmanını kendisi sağlayabilmektedir. DEAŞ' ın en önemli ekonomik kaynakları ise haraç, vergi, bağış, ganimet, kaçakçılık, antika eser satışı, adam kaçırmaya, fidyeye, kadın ticareti, uyuşturucu ticareti ve petroldür.

DEAŞ 2015 Aralık ayında aylık geliri yaklaşık 80 milyon olan dünyanın en zengin radikal terör örgütüdür. Kazancının %43 bulunduğu bölgelerdeki petrol ve doğalgaz

³⁰⁹ Ayşe Karabat, **İŞİD Devlet Olmak İstiyor**, Al-Jazeera Türk, 25.08.2014, <http://www.aljazeera.com.tr/aljazeera-ozel/isid-devlet-olmak-istiyor> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

³¹⁰ Şenol, E. Erdem ve S. Erdem. S. 283.

³¹¹ P. Cockburn, **Mosul Emergency: Anarchy In Iraq As Militants Seize Northern Capital And Free 1,200 Prisoners In Jail Break**, 2014, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/militants-seize-key-sections-of-iraqi-city-mosul-and-free-1000-people-inprison-break-9520982.html> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

³¹² **Anadolu Ajansı**, Avrupa Deaş'lıları Geri Almada İsteksiz, 19.02.2019 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-deasilari-geri-almada-isteksiz/1397119> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

kaçakçılığında elde ederken geri kalan kısmını ise ganimetlerden, topladığı vergilerden ve ticari aktivitelerden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.³¹³

DEAŞ'ın şuan ki servetinin 2,4 milyar doları aştığı bilinmektedir. DEAŞ, Musul'u ele geçirdikten sonra hem ABD'den kalan silahlara sahip olmuş hemde Irak ordusunun ilahlarına el koymuştur. Musul'u ele geçirmeden önceki serveti 865 milyon dolarken, burada ele geçirilen askeri teçhizatlar ve diğer ganimetlerle birlikte 2 milyar doları aşmıştır.³¹⁴

Ele geçirilen yerlerde bankacılık, enerji ve tarım sektörleri gibi önemli para kaynaklarını ele geçirmeye çalışmışlardır. Oluşturmaya çalışılan yerel ekonomik düzende vergi ve diğer ödemelerdeki makbuzun dahi verebilecek şekilde mali yönetim sisteminin yerleştirildiği görülmektedir.³¹⁵

DEAŞ'ın başlıca kaynaklarına bakacak olursak üç farklı tasnif yapmamız mümkündür. Bunlar kriminal faaliyetler sonucu elde edilen gelirler, dış yardımlar ve ele geçirilen bölgelerden elde edilen kaynaklardır.³¹⁶

1. Kriminal faaliyetlerden elde edilen kaynaklar

- Haraç ve el koyma
- Uluslararası şirketlerden ve iş adamlarından alınan haraç ve rüşvet
- Uyuşturucu, silah ticareti, insan ve tarihi eser kaçakçılığı
- Rehine eylemleri ile fidye alma

2. Dış Yardımlar

- Yurt dışında yaşayan DEAŞ sempatanları ve diaspora yardımları
- Körfez ülkelerindeki ve diğer özel şirketlerden yapılan yardımlar
- Uluslararası yardım kuruluşlarından alınan bağışlar

³¹³ BBC, BMGK'dan IŞİD'e Yaptırım, 17.12.2019
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151217_bmgk_isid_yaptirim (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

³¹⁴ Oktay Bingöl, Ali Bilgin, **IŞİD Raporu**, Merkezi Strateji Enstitüsü, Rapor 002, 19.09.2014 s.1-6.

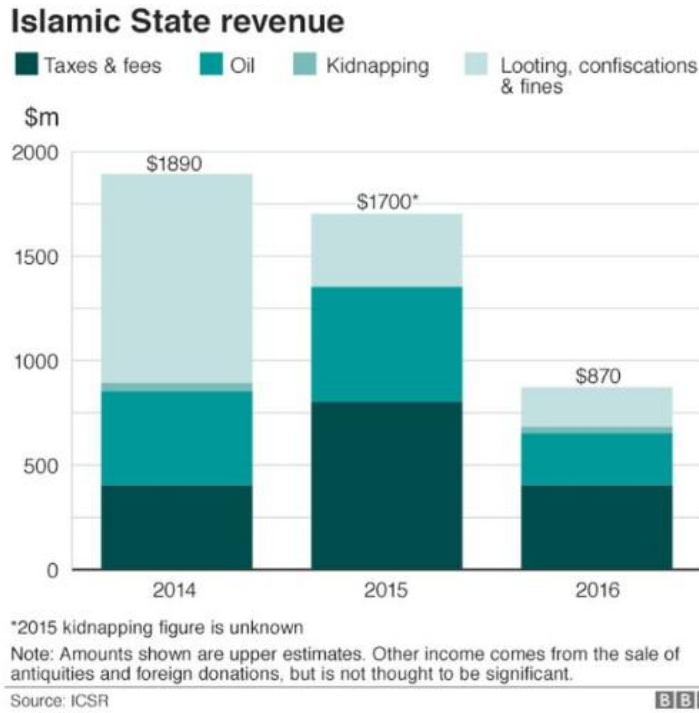
³¹⁵ Gülsüm Boz, Nezih Onur Kuru, **IŞİD'in Finansmanı**, Ankara Strateji Enstitüsü, Analiz No: 2015-6, Nisan 2015, s. 7.

³¹⁶ Bingöl ve Varlık, s. 1-6.

- Kendisine biat eden diğer terör örgütlerinden alınan bağışlar

3. Ele geçirdiği bölgelerden elde ettiği gelir

- Petrol kuyularını ele geçirme ve işletme
- Bölgeye yapılan yardımlara el koyma
- Ele geçirdiği yerdeki banka ve devlete ait varlıkların yağmalanması
- Ele geçirilen bölgelerden göç eden insanların varlıklarının yağmalanması

Grafik 1: DEAŞ' in Gelirleri

Kaynak: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>

7. 1. Petrol ve Doğalgaz

Ortadoğu devletlerinin şüphesiz en büyük gelir kaynağı petrol ve doğalgazdır. Petrol ve doğalgaz üzerinde hâkim olanın ekonomiyi ve siyaseti yönlendirdiği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle Ortadoğu coğrafyası üzerinde savaş, terör, şiddet eksik olmamıştır. Hem uluslararası aktörler hem de bölgesel aktörler tarafından petrol kaynaklarını yönetmek isteyenlerin sürekli bir güç mücadelesine girişmesi bölgedeki iktidarsızlığı giderek arttırmıştır.

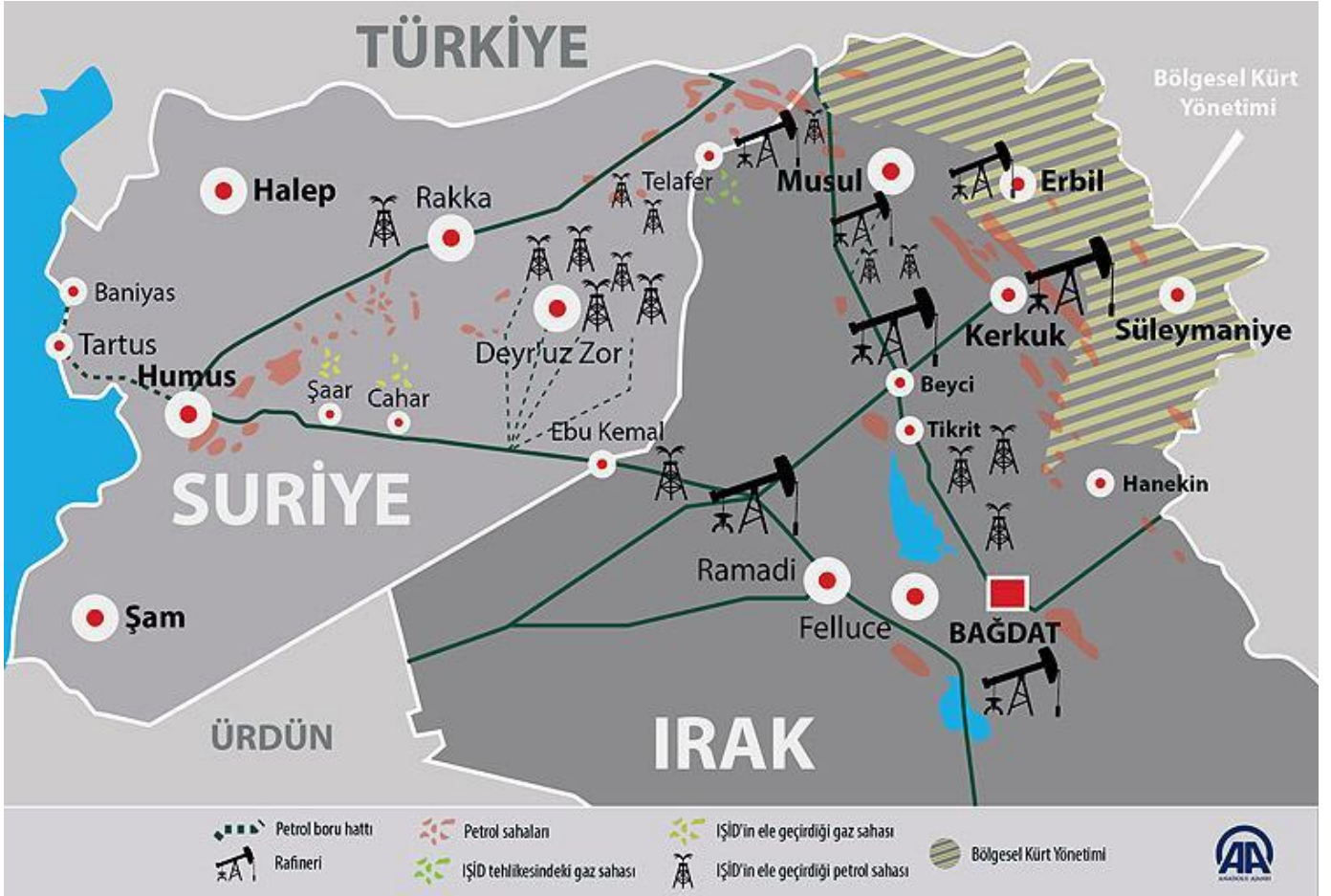
DEAŞ' ın hızla büyümesinde, propaganda ve medyayı kullanmasında, örgüte hem ulusal hem de yabancı eleman temininde zorlanmamasının en büyük sebebi elde ettiği yüksek petrol gelirleridir. Örgütün finans kaynakları arasındaki %38' lik payla en büyük yüzde petrol gelirlerine aittir. Suriye' de petrol kaynaklarının ve üretim kapasitesinin %60' nı Irak'ta ise %11' ini ele geçirmiştir.³¹⁷ ABD' nin hava saldırıları sonucunda bazı petrol rafinerileri zarar görse de hala gelirin büyük bir kısmını petrolden sağlamaktadır.

---

³¹⁷ Boz ve Kuru, s. 8.

DEAŞ, Ortadoğu'daki enerji havzalarında bulunan halkı zorla göç ettirmiş ve bu bölgeleri iktidarsızlaştırmıştır. Kontrol altına aldığı bu bölgelerdeki enerji kaynaklarını satarak önemli miktarda gelir elde etmiştir.³¹⁸ DEAŞ'ın bu petroleri kime sattığı tespit edilemese de bu ucuz petrolün Avrupa dahil birçok alıcısı olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Harita 2: DEAŞ'ın Elinde Tuttuğu Petrol ve Gaz Sahaları

Kaynak: <https://www.ensonhaber.com/irak-ve-suriyedeki-petrol-savasinin-haritasi-2014-11-12.html>

³¹⁸ Bozdoğan, s. 230.

7. 2. Vergi, Gasp ve Yağma

DEAŞ ele geçirdiği yerlerde sözde devlet iddiası ile bir vergi sistemi kurmuştur. Benzin, her türlü ticari faaliyet, eğitim, sağlık gibi tüm giderler için halktan vergi almaya başlamıştır. Kontrol bölgelerine giriş çıkışlar da dâhil olmak üzere ulaşım, iletişim ve diğer tüm sosyal ihtiyaçlar karşısında vergi toplamaktadır. Kontrol ettiği bölgelerin sınırlarındaki giriş ve çıkışlardan para alan DEAŞ özellikle Türkiye’de bölgeye giden tirlardan yüklü miktarda vergi almaktadır. DEAŞ bölgesine giren kamyonlardan yıllık alınan “gümrük vergisi” 140 milyon dolar etmektedir.³¹⁹

Ele geçirdiği yerlerdeki devlet kurumlarını, şirketleri, çiftlikleri haraca bağlayarak düzenli bir gelir sistemi oluşturmuştur. Irak ve Suriye’ de bankaları yağmalayarak nakit paraları hesabına geçiren DEAŞ, müşterilerin para çekmesi durumunda ise vergi kesmektedir.³²⁰ Tarihi eser kaçakçılığı da DEAŞ için önemli bir gelir kapısıdır. Ele geçirdiği yerlerde müze baskınları yaparak tarihi eserler yağmalanmakta ve tahrip edilmektedir.

Gayrimüslim vatandaşları cizye vergisini ödemeye mecbur tutmuştur. Cizye vergisi ödeyen Hristiyanlara dokunmayan DEAŞ, vergi vermeyi kabul etmeyen vatandaşları ise öldürmüştür. Cizye vergisini şeriatın bir gerekliliği gibi gösteren DEAŞ, Hristiyan vatandaşları koruduğunu iddia ederek aldığı bu parayı meşrulaştırmaya çalışmaktadır.³²¹

7. 3. Fosfat, Sülfür ve Çimento

DEAŞ, El Anbar’da Irak’a ait Akashat Fosfat madeni ele geçirmiştir. Madenin toplam rezervinin 10.000 milyon tondur. Piyasada tonu 110\$ satılan fosfatın, DEAŞ tarafından 50\$ dolara satılması durumunda yıllık yaklaşık 50 milyon dolar gelir elde edeceği bilinmektedir.³²² Aynı zamanda Irak ve Suriye’ de ele geçirdiği beş çimento fabrikasından yaklaşık 292 milyon dolar gelir elde etmesi beklenmektedir.

³¹⁹ BBC, IŞİD Vergi Toplayarak Ayakta Kalıyor, 15.12.2015
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151215_ft_isid_vergi (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³²⁰ Şenol, S. Erdem, E. Erdem, s. 286.

³²¹ Vice News, The Islamic State (Full Length) Documentary Video, 2014,
https://video.vice.com/en_us/video/the-islamic-state-part-4/55a8230b37d5f90048b624ca (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

³²² Boz ve Kuru, s. 11.

7. 4. Fidyeye Ve İnsan Ticareti

Birçok ülkeden yüzlerce insanı kaçırdığı bilenen DEAŞ, bunların bazılarını fidye karşılığı serbest bırakmıştır. Rehin aldığı kişileri yüksek meblağlara serbest bırakan DEAŞ için adam kaçırmaya ciddi bir gelir kaynağı olmuştur. Sadece Fransa'nın 2014 yılında Fransız rehinelere serbest bırakılması için ödediği miktar 18 milyon dolardır.³²³ DEAŞ'ın özellikle Yezidi, Şii ve Hristiyan kadın ve çocukları savaş ganimeti olarak alıp köle olarak sattığı bilinmektedir. Bu kadınlar Musul'da açık arttırma ile satılmaktadır.³²⁴

7. 5. Bağışlar

DEAŞ'ın çok güçlü bir medya kullanımı ve propaganda gücünün bulunmasından dolayı dünyanın farklı kesimlerinden hem radikal terör grupları hem de bireysel olarak çok fazla bağış almaktadır. DEAŞ'ın çok yüksek oranlarda bağış almasında sosyal medyayı aktif kullanmasından kaynaklanmaktadır.³²⁵ Ayrıca Körfez ülkelerinden de hatırı sayılır miktarda mali destek almaktadır. Körfez ülkelerinde bulunan zengin ailelerden DEAŞ'a para yardımı yapılmaktadır.³²⁶ Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt gibi petrol zengini ülkelerin yaptıkları bağışların sebebi bölgede hâkim olan Şii etkisinin kırılmak istenmesidir. Bu nedenle Sünni bir örgüt olan DEAŞ desteklenmektedir.³²⁷

DEAŞ'ın elde ettiği bu gelirler örgütünü dünyanın en zengin terör örgütlerinden birisi yapmıştır. Kurduğu devlet tipi yapılanma modeli ile gelir kaynaklarını çeşitlendirmiştir. DEAŞ'ın zenginliği onu uluslararası alanda daha popüler kılmıştır. Orta Asya'dan Afrika'dan ve diğer Afrika ülkelerinden örgüte yapılan yoğun katılımın en büyük sebeplerinden biri DEAŞ'ın bünyesindeki militanlara maaş ödemesi yapmasıdır. Bu nedenle sadece ideolojik, dini, sosyal ya da siyasi sebeplerle değil ekonomik darboğazda insanların DEAŞ'a katılımını

---

³²³ Tom McTague, Cameron Tells European Leaders to 'Be Good to Their Word' and Stop Funding Isis with Ransom Payments, **DailyMail**, 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2742272/Cameron-tells-Europeanleaders-good-word-stop-funding-ISIS-ransom-payments.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³²⁴ UNAMI/OHCHR. (2014). Report On The Protection Of Civilians in Armed Conflict In Iraq, http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³²⁵ BM Raporu. (2014). SA933/ TG61: Birleşmiş Milletler genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı IŞİD Kararı.

³²⁶ Boz ve Kuru, s. 14.

³²⁷ **The Telegraph**, How Isil Is Funded, Trained And Operating In Iraq And Syria, 07.01.2015 <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11052919/How-Isil-is-funded-trained-and-operating-in-Iraq-and-Syria.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

hızlandırmıştır. Bünyesinde bulunan generallere, memurlara, işçilere maaş ödemektedir. Ele geçirdikleri bir yerde önce bayraklarını asmakta ve personele dokunmamaktadır.³²⁸

DEAŞ elde ettiği bu gelirleri sadece militanlara dağıtmıyor aynı zamanda bir sosyal devlet gibi davranarak kontrol ettiği bölgelerdeki halkın ihtiyaçları için harcıyordu. DEAŞ'ın devlet iddiasını ve meşruiyetini kuvvetlendirmek için yaptığı bu faaliyetler bölgedeki Sünni halk tarafından benimsenmiştir. Uzun süre boyunca ABD işgali ve ardından Maliki yönetiminin baskılarından bunalan Sünni halk için DEAŞ bir alternatif oluşturmuştur.

Sağlık hizmetleri, toplu ulaşım hizmeti, dini eğitim hizmeti, fakirlere mali yardım ve yemek ve ekmek hizmeti, hastane hizmetleri, eğitim hizmeti, sokakların temizliği, belediyeçilik, memur maaşlarının ödenmesi gibi pek çok alanda sosyal devlet gibi davranmıştır. Halkın desteğini kazanmaya önem veren DEAŞ özellikle Rakka'da gelişmiş bir sistem kurmuştur. Kurduğu bu sistemin nispeten başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Foreign Policy'nin Felluce'de yaşayan bir Sünni Müslümanla yaptığı röportajda, DEAŞ'ın kusurlarının bulunduğunu ancak sağladığı sosyal yardımlar ve sağlık imkanları nedeniyle daha önceki Irak Devletinden daha iyi olduğunu ifade etmiştir.³²⁹

Terör örgütünden devletleşmeye doğru giden DEAŞ, sikke bastırmakta ve doları kullanmaktaydı.³³⁰

8. DEAŞ' IN MEDYA VE PROPAGANDA GÜCÜ

Gelişen iletişim teknoloji ile küreselleşme dediğimiz süreç hızlanmış ve bilginin hızlı dolaşımı söz konusu olmuştur. Ancak iletişim teknolojilerinin gelişmesi terör örgütlerinin gelişmesini ve adlarını duyup küreselleşmesini kolaylaştırmıştır. Yaptıkları eylemler sosyal medya aracılığıyla duyurup derin bir korku oluşturan terör örgütleri en az maliyetle en etkili propaganda çalışması yapmaktadırlar.

DEAŞ modern teknolojiyi en etkili ve verimli kullanan terör örgütlerinden biridir. Sahip olduğu ideolojiyi internet yayınları (dergi, gazete, video) ve sosyal medya (twitter)'da aktif olarak anlatmış ve farklı ülkelerden örgüte eleman temin etmeye çalışmışlardır. Hem

³²⁸ Belkıs Kılıçkaya, **DAEŞ Tekfirci Cihadçılık Belgeseli**, Haber Türk, 2016.

³²⁹ **Foreign Policy**, 12.09.2014 <https://foreignpolicy.com/2014/09/12/the-blood-brothers-of-anbar/>
(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³³⁰ Bozdoğan, s. 340-353.

geleneksel hem de yeni medya araçlarını aktif bir şekilde kullanarak çok büyük kitleleri küresel çapta harekete geçirmiştir.³³¹

DEAŞ'ın iletişim teknolojisini etkin bir şekilde kullanmasının üç temel amacı bulunmaktadır. Birinci hedefi, destekçi kitlesi oluşturmak ve sempati kazanmaktır. İkinci hedefi ise düşmanlarına (Batı dünyası, Şiiiler ve münafıklar) karşı korku vermek, üçüncü amacı ise meşruiyetini sağlamak ve devlet olduğunu kabul ettirmek olarak değerlendirebiliriz.³³²

DEAŞ'ın Al Furkan Media ve Al Hayat Media Center olmak üzere iki adet yayım organı bulunmaktadır. Al Furkan Media'nın kuruluş amacı DEAŞ'ın tehdit ve psikolojik baskı unsuru içeren videolarını yayınlamaktır. Ayrıca Twiter ve Facebook hesaplarında bu medya organı aracılığı ile yürütülmektedir.³³³

Al Hayat Media Center ise Londra'da kurulmuştur. Ahmet Abu Samara tarafından yönetilen Al Hayat, DEAŞ'ın mesajlarının farklı dillere çevrilmesinden ve ulaştırılmasından sorumludur. Çoğunluğu Avrupalılardan oluşan 10 bine yakın takipçisi bulunmaktadır. DEAŞ'ın hedef kitleleri Avrupalı ve sonradan Müslüman olmuş kişilerdir. İslam hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan bu kişilere inanç ve İslam'la ilgili yayınlar yapmaktadır.

DEAŞ'ın propaganda aracı olarak kullandığı medya organları, dergiler ve internet üzerinden yayın yapan iletişim birimleri vardır.³³⁴ İnternet üzerinden yayın yaptığı Al Furkan sitesinde DEAŞ yaptığı infazları yayınlamaktadır. Suçluların , rehinelerin kafalarının kesilmesi, zina nedeniyle taşlananlar ve eşcinsellere yönelik katliamlar yayınlanmaktadır. Ayrıca İslam'a uygun görmedikleri yerleri ve Şii ibadethanelerin yıkılmasını içeren videolar yayınlanmaktadır.³³⁵

---

³³¹ S. C. Korkmaz, **Terörün Propagandası: DAES Terör Örgütü Ve Konstantiniye Dergisi**, ORSAM, Rapor No: 204, 1-29, 2016, s. 7..

³³² L. Williams, **Islamic State Propaganda And The Mainstream Media**, LOWY INSTITUTE, 1-20, 2016, s. 3.

³³³ Esma Keskinçaya, **Irak ve Şam İslam Devlet'inin Yeni Medya Kullanımı**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2015, Yüksek Lisans Tezi, s. 50.

³³⁴ P.J. Luizard, **İŞİD Tuzağı**, Çev.: Y. Özden Charles, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016, s. 106.

³³⁵ Enes Ceylan, **Suriye İç Savaşı Bağlamında DEAŞ'ın Orta Doğu'ya ve Türkiye'ye Etkisi**, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 81.

Örgütün bir diğer yayın organı ise Dabıq dergidir. Al Hayat Media Center tarafından çıkarılmaktadır. İngilizce ve online olarak yayınlanan dergi örgütün temel iletişim aracıdır.³³⁶ DEAŞ' ın Türkçe olarak yayımlanan Konstantiniyye dergisi bulunmaktadır. DEAŞ' ın basını bilgilendirmek amacı ile kullandığı En-Nebe dergisi bulunmaktadır. DEAŞ propaganda çalışmalarını çok dilli olarak gerçekleştirmiştir. Arapça, İngilizce, Türkçe, Almanca, Fransızca ve Rusça³³⁷ yayınlar yaparak çok geniş bir hedef kitle belirlemiştir.

Rumiyahl adında bir dergi kurmuş ve yukarıda saydığımız tüm yayın organlarını tek bir çatı altında toplamıştır.

DEAŞ' a katılmak isteyenlere kılavuz niteliğinde raporlar hazırlamaktadır. “Insigt into the Islamic State adlı raporunda farklı bölgelerden DEAŞ' a katılmak isteyenlere yol haritası sunulmak istenmiştir.³³⁸

2017 yılında DEAŞ' ın yayımladığı “Bazen en kötü geçmişe sahip olan insanlar bile en iyi geleceği yaratabilir ve şehit olabilecekken neden bir ezik olarak ölesin ki?”³³⁹ sözü ile ne kadar etkili ve profesyonel bir progpaganda faaliyeti içerisinde olduğu görülebilmektedir. İnsanların geçmişte sahip oldukları pişmanlıklar, mutsuzluklardan faydalanarak kendilerine katılıp cihad(!) etmenin bir arınma olduğu algısı uyandırmaya çalışmıştır. Bu propaganda yönetimi özellikle gençler arasında çok popüler olmuştur. Bunun nedeni olarak sadece DEAŞ' ın yaptığı yayınları göstermek mümkün değildir. Bunun yanı sıra Ortadoğu, Afrika ve Orta Asya ülkelerinde bulunanların yıllardır içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, Batı tarafından kaynakların kullanılması ve sömürülmesi, ötekileştirilmişlik hissi ve oluşan nefret duygusudur. Avrupa'dan katılan yabancı savaşçılar içinde durum biraz daha değişiklik göstermektedir. Avrupa'da yaşayan farklı etnik kültürdeki Müslümanlarda oluşan ikinci plana

---

³³⁶ Şenol, S. Erdem, E. Erdem, s. 287.

³³⁷ **The Telegraph**, Islamic State Launches English-language Radio News, Bulletins, 2016, <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamicstate/11519977/Islamic-State-launches-English-language-radio-news-bulletins.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³³⁸ O. Becker, **ISIS Has a Really Slick and Sophisticated Media Department**, 2014 https://news.vice.com/en_us/article/mbwk83/isis-has-a-really-slick-and-sophisticated-media-department (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

³³⁹ A. N. Awan, **Terör Örgütlerinin Sosyal Medya Kullanımı: IŞİD Örneği**, ORSAM, No: 59, 2017, s. 11.

atılma ve eziklik duygusu, Avrupalı gençler için macera arayışı gibi pek çok sebep yapılan etkili propaganda çalışmaları ile tetiklenmiş ve terörizme küresel bir göç dalgası oluşturmuştur.

SONUÇ

21. yy' da insanlığı en çok meşgul eden konulardan biri terörizm olmuştur. Her dönemde kendisine bir eylem alanı oluşturan terörist gruplar çeyrek yüzyılda yaşanan gelişmeler doğrultusunda hızlı bir büyüme yakalamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ve SSCB liderliğinde İki Kutuplu bir sistem kurulmuştur. Bu dönemde bloklar arası bir Soğuk Savaş başlamıştır. Birbirlerine karşı silahlanma yarışına giren bu gruplar nükleer ve kitle imha silahları üretmeye başlamışlardır. Dehşet dengesi dediğimiz sistem içerisinde gruplar birbirleri ile doğrudan savaşa girmek yerine başka coğrafyalarda vekâlet savaşları yapmışlardır. Vekâlet savaşları genellikle Ortadoğu, Afrika ve Uzak Doğu ülkelerinde yaşanmış ve bu bölgeler istikrarsızlaşmaya başlamıştır. Ekonomik imkânların kısıtlı olması, sürekli bir çatışma içinde olma, siyasi sistem içerisinde kabul görmeme ve ötekileştirme gibi sebepler bu coğrafyalarda yaşayan insanlarda radikalleşme sürecini başlatmıştır.

Terörizm konusunda yapılan çalışmalarda çok farklı tanımların bulunması ve kimin terörist olduğu konusundaki fikir ayrılıkları terörizmle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Her ülkenin terörle mücadele stratejisi ve “mücadele edilmesi gereken grup” tanımlaması farklıdır. Bu durum en klasik ifade ile “birinin teröristi, diğerrinin özgürlük savaşçısı” olarak algılanmasına ve terör örgütlerine bizzat devletler düzeyinde destek verilmesine neden olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş döneminden sonra bozulan yapı birçok terör grubunun oluşması için uygun ortamı hazırlamıştır. 11 Eylül tarihinde ABD’de meydana gelen terör saldırıları tüm dünya için terörizm konusunda bir milat sayılmıştır. DEAŞ’ın da ideoloğu olan El- Kaide tarafından üstlenilen terör eylemleri, terör gruplarının artık bölgesel değil küresel çapta çok daha etkili eylem kapasitesine ulaştığını göstermiştir. Terör grupları için sınırlar silikleşmiş ve istenilen her yerde eylem yapabilir hale gelmişlerdir. Bu durumun birincil nedeni 21. yy’ da yaşanan hızlı küreselleşme ile birlikte herkesin kaynaklara rahatlıkla ulaşmasıdır. İletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi terör gruplarının varlıklarını her yerde devam ettirmesini sağlamıştır. Ayrıca gelişmiş silahlara ve modern teknolojik aletlere sahip olan terör grupları eylem kapasitelerini arttırmıştır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı bir diğer durum ise haksız zenginleşme ve gelir eşitsizliği olmuştur. Çok uluslu şirketlerin yönetiminde modern bir sömürü sistemi kurulmuş ve Üçüncü Dünya Ülkeleri ekonomik olarak daha da fakirleşmeye başlamışlardır. Bu durumun sebebi olarak görülen Batı dünyasına karşı duyulan öfke radikalleşme sürecini hızlandırmıştır. Sömürülmüş, ötekileştirilmiş, hor görülmüş, ezilmişlik

hisleri kişilerde kendini ifade etme isteği doğurmuştur. Başkaca bir iletişim yönteminin bulunmaması bu kişilerin şiddeti bir iletişim aracı olarak görmesine neden olmuştur. Ayrıca intikam alma duygusu bu kişilerin daha kanlı eylemler yapmasına neden olmuştur.

Yeni terörizm döneminin içinde barındırdığı farklılıkların bir çoğunu DEAŞ terör örgütünde somut bir şekilde görmekteyiz. DEAŞ'ın kullandığı terör yöntemleri ile diğer örgütlerden farklılık göstermektedir. Küreselleşmesinde etkisi ile dünya çapında eylemler yaparak terör örgütlerinin sınır tanımaz bir hale geldiğini göstermiştir. Ayrıca ağ teknolojilerini etkin bir şekilde kullanması ile hem siber terör saldırıları gerçekleştirmiş hem de propaganda alanını genişletmiştir. Her dilde yaptığı yayınlar ile birçok yabancı terörist savaşı bünyesine katan DEAŞ terör örgütü ayrıca çok büyük bağışlar toplamıştır. Yeni terör döneminde saldırılar tek tuşla yapılır hale gelerek milyonlarca insanı etkileme kapasitesine ulaşmıştır. Bünyesinde çok sayıda eğitilmiş terörist bulunması birçok konuda DEAŞ'ı çok daha etkili kılmıştır. Eskiden eğitimsiz ve ekonomik olarak yetersiz insanlar terör örgütlerine katılım sağlarken yeni terör döneminde eğitilmiş ve ekonomik gücü yüksek olan kişilerin terör örgütlerine katılım sağladığını görmekteyiz. Zengin militanlar, topladığı bağışlar, petrol satışları, haraç paraları ile dünyanın büyük şirketlerinden daha zengin hale gelen DEAŞ, bu sayede çok büyük eylemler yapabilmektedir. Diğer terör örgütlerinin aksine sistemde bir şeyleri değiştirmekten ziyade sistemi tamamen ortadan kaldırıp yeni bir sistem kurmayı amaçlamıştır. Yeni terörizm döneminin en belirgin özelliklerinden biride sistemi yıkmaya çalışmasıdır.

DEAŞ'ı diğer terör örgütlerinden ayıran en büyük özellik taşıdığı "devlet" olma iddiasıdır. Dünyanın en zengin ve en iyi silahlarla donatılmış terör örgütlerinden biri olan DEAŞ, ele geçirdiği bölgelerde devlet yapısı şeklinde bir teşkilatlanma benimsemiştir. Halk tarafından egemenliğini onaylatmak amacıyla eğitim, sağlık, alt yapı, posta hizmetleri vermiştir. Bunun yanında oluşturduğu yargı sistemi suçluları cezalandırmış ve sosyal düzeni sağlamaya çalışmıştır. Fakirlere yemek ve ekmek dağıtarak hem bir devlet gibi davranmış hem de halktan sempati kazanmaya çalışmıştır. Düzenli bir gelir sistemi oluşturan DEAŞ, ele geçirdiği bölgelerdeki petrol ve doğalgaz sahalarını işletmiştir. Kurduğu vergi sistemi ile yönettiği bölgelerdeki halktan ve şirketlerden vergi toplamıştır. DEAŞ elde ettiği bu gelirlerin bir kısmını yönettiği bölgelerin ihtiyaçları için harcarken bir kısmını da bünyesinde bulundurduğu militanlara maaş olarak vermiştir. Maaş ödemesi yapması ekonomik sıkıntılar

içinde olan birçok kişinin DEAŞ' a katılmasına neden olmuştur. Ayrıca internet teknolojilerini çok iyi kullanan DEAŞ, yaptığı propagandalarla ciddi bir bağış elde etmektedir. Ayrıca bu propagandalar çok sayıda yabancı savaşçının DEAŞ' a katılmasına neden olmuştur.

DEAŞ, diğer terör grupları gibi piramit tipi yapılanmanın aksine ağ tipi yapılanma ile hücre tipi bir gelişim göstermiştir. Bu durum DEAŞ' a birçok ülkede eylem yapabilme imkânı vermiştir. Ayrıca deşifre olan bir hücre evinde sadece orada bulunan kişiler ele geçirilirken örgütün kendisine gelebilecek tehlikeler önlenmiş olmaktadır.

DEAŞ' ın hızlı gelişimi ve güçlenmesinin ardında bölge siyasetini etkileyen politika yapıcılarının hataları bulunmaktadır. ABD ve Rusya'nın başını çektiği Suudi Arabistan, İran, Kuveyt, Katar gibi devletlerinde dâhil olduğu ülkeler kendi çıkarları için bölgedeki terör gruplarına doğrudan destek vermişlerdir. Bu ülkelerin kendine yükledikleri misyonlar terörizmi bitirmekten ziyade bölgede kendi siyasi ideolojileri ekseninde yeni bir yapı oluşturmaktır. Keza BM'nin aldığı birçok karar etkili bir şekilde uygulanamamış ve DEAŞ' ın yaptığı eylemlerin önüne geçilememiştir.

Yeni terör döneminde terör örgütlerinin kendi bütçelerine sahip olması kontrol edilebilirliğini azaltırken, yapacakları eylemleri öngörmeyi de zorlaştırmıştır. Ayrıca terörist profillerinde meydana gelen değişim, bu kişilerin tüm dünyada rahatça dolaşmasına imkân tanımıştır. Eğitimsiz ve ekonomik yoksunluk çeken kişilerin radikalleştiği ve terör gruplarına katıldığı iddia edilirken bu dönemde eğitilmiş, zengin, belli bir sosyal statünün üzerindeki kişiler radikalleşmiştir.

Bu dönemde devletlerin sahip olduğu terörle mücadele stratejilerini dönemin değişken ve dinamik yapısı dikkate alınarak revize edilmelidir. Ortak bir tanım belirlemek şu dönemde mümkün görülmesi de belli standartlar belirlenerek ortak bir terörle mücadele politikası geliştirilmelidir. Devletlerin kendi ülkelerinde bulunmayan terör gruplarını kendi politikaları çerçevesinde desteklediği bilinen bir gerçektir. Ancak “yeni terörizm” dediğimiz süreç terör grupları için sınır olmadığı ve tüm dünyayı eşit olarak tehdit ettiğini biliyoruz. DEAŞ' ın yaptığı eylemler buna en büyük örnektir. Hem bölgesel hem de küresel düzeyde eylemler yapan DEAŞ, tüm ülkeler ve vatandaşları için eşit ölçüde tehlikelidir.

Teröre karşı alınan önlemlerin sadece askeri boyutta olması önümüzdeki süreçte DEAŞ' a karşı başarı sağlanması durumunda başka bir isimle başka bir terör grubunun ortaya çıkmasına neden olacaktır. Terör gruplarının yoğun olarak bulunduğu bölgelerde siyasi istikrar sağlanmadığı sürece kalıcı bir çözüm mümkün görülmemektedir. Siyasal istikrarın sağlanması ülkedeki ekonomik durumun düzelmesine, kişilerin refah seviyelerinin yükselmesi ile radikalleşme sürecinin tamamen durdurulmasına da büyük ölçüde yavaşlatacağını öngörmekteyim.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- A. Darity, William, **International Encyclopedia Of The Social Sciences**, Macmillan, USA, Detroit, 2008.
- Alkan, N., **El Kaide'den IŞİD'e Din Şiddet ve Terörizm**, Türkiye: Ankara, Karınca Yayınları, 2016.
- Arı, Tayyar, **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.
- Arıboğan, Deniz Ülke, **Terör Korku Hali: Tarihin Sonundan, Barışın Sonuna**, İstanbul: Profil Yayınları, 2007.
- Arıboğan, Deniz Ülke, **Uluslararası Terörizmin Yeni Yüzü, Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar**, Faruk SÖNMEZOĞLU (ed.), Der Yayınları, İstanbul, 1998.
- Ateş, Davut, **Uluslararası Politika**, Dora Basım Yayımevi, Bursa, 2013.
- Aydınalp, Halil, **İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör**, Ankara, Birleşik Yayınları, 2011.
- Bozdoğan, B. S, **DAİŞ 3. Dünya Savaşının Şifresi**, Alper Özgen (Ed.) İstanbul: HAYY Yayınları, 2016.
- Caşın, Mesut Hakkı, **Uluslararası Terörizm**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.
- Chomsky, Noam, **Terör Ne? Terörist Kim?**, Ütopya Yayınları, Ankara 1999.
- Cilt 46, Sayı: 1, 1991.
- Combs, Cynthia C., **Terrorism in the Twenty First Century**, Routledge; 8 edition, New York, 2017.
- Dağ, Ahmet Emin, **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2004.
- Dedeoğlu, Beril, **Uluslararası Sistemde Bütünleşme ve Ayrışma**, Nuri Bilgin (der.), Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik, İstanbul, Bağlam Yayınlan, 1997.
- Elçi, İ.Halit, **Küresel Terörist**, Çizge Tanıtım ve Matbaacılık, İstanbul, 2002.
- Gerges, Fawaz A., **The Far Enemy Why Jihad Went Global**, Cambridge University Press, New York, 2010.
- Gül, Talip, **Terör ve Terörizm**, Ark kitapları, 2012.
- Güzel, Cemal, **Korkunun Korkusu: Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002.

- Hoffman, Bruce, **Inside Terrorism**, New York: Columbia University Press, 2006.
- Jenkins, Brian M., **Anatomy of a Terrorist Attack**, Derleyenler James F. Hoge ve Gideon Rose, How Did This Happen?, Public Affairs, New York, 2001.
- Kılıçkap, Tolga Barış, **Vikinglerden Teröre ve Teröristlere İsveç**, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2005.
- Kongar, Emre, **Küresel Terör ve Türkiye: Küreselleşme, Huntington, 11 Eylül**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.
- Laquer, Walter, **The Age of Terrorism**, Boston: Little Brown, 1987.
- Laqueur, Walter, **A History of Terrorism**, Transaction Publishers, Temmuz, 2001.
- Laqueur, Walter, **The New Terrorism**, Oxford University Press, Oxford, 1999.
- Lesser, Ian O. Hoffman, Bruce, **Countering the New Terrorism**, RAND Corporation, Washington, 1999.
- Lister, C., **Profiling the Islamic State**, Report No: 13. Washington: The Brooking Institution.
- Luizard, P.J., **İŞİD Tuzağı**, Çev.: Y. Özden Charles, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- Mango, Andrew, **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, Doğan Kitap, İstanbul, 2005.
- Örgün, Faruk, **Küresel Terör**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2001.
- Özpek, Burak Bilgehan, **Başarısız Devletler**, Uluslararası İlişkilere Giriş, (Ed.) Şaban Kardaş, Ali Balcı, Küre Yayınları, İstanbul, 2014.
- Porterfield, Jason , **Terrorism, Dirty Bombs, and Weapons of Mass Destruction**, The Rosen Publishing Group, 15 Ara 2004.
- Sander, Oral, **Siyasi Tarih: 1918-1994**, Ankara, İmge Kitabevi, Ekim 2014.
- Schmid, Alex P., Jongman, A. J., **Political Terrorism: A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases and Literature**, Routledge, New York: USA, 2017.
- Shaw, M., **Theory of the Global State**, Cambridge, Cambridge University Press, 2000.
- Smith, Dennis, **Globalization: The Hidden Agenda**, Cambridge: Polity Pres, 2006.
- Tonak, Ahmet, **Küreselleşme**, İmge Yayınları, Ankara, 2000.
- Yılmaz, Aytuğ, **Terörün Anatomisi**, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul 1995.

Sürelî Yayınlar

- Ağkaya, Onur, **Yeni Terörizm Kavramı Ve Uluslararası İlişkiler Disiplinindeki Yeri**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 54 Yıl: 2017.
- Aras, Bülent, **Arap Baharı Sonrası Jeopolitik, İslam Devleti Ve Türkiye**, Orsam Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 65, 2015.
- Awan, A. N., **Terör Örgütlerinin Sosyal Medya Kullanımı: İŞİD Örneği**, ORSAM, No: 59, 2017 1-13.
- Bal, İhsan, **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur?**, Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler, USAK Yayınları, Ankara 2006.
- Barrett, R., **Foreign Fighters in Syria**, New York, The Soufan Group Report, 2014.
- Başkan, Birol, **Buazizi'nin Yaktığı Ateş: 21. yy. Başında Arap İsyanları**, Akademik Orta Doğu, Cilt 6, Sayı 1, 2011.
- Bayar, Fırat, **Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye**, Uluslararası Ekonomik Sorunları.
- Biçer, Ramazan, **İŞİD Düşünce Yapısının Teolojik Arkapları**, Kelam Araştırmaları Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 1, 2015.
- Bilge Adamlar Kurulu Raporu, **Terörün Geldiği Yeni Boyut: İŞİD Örneği**, Ankara: BİLGESAM, 2015.
- Bingöl, Oktay, Bilgin, Ali, **İŞİD Raporu**, Merkezi Strateji Enstitüsü, Rapor 002, 19.09.2014
- Booth, Ken, Dunne, Tim, **Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order**, Palgrave Macmillan, New York, 2002.
- Boz, Gülsüm, Kuru, Nezih Onur, **İŞİD'in Finansmanı**, Ankara Strateji Enstitüsü, Analiz No: 2015-6, Nisan 2015.
- Canyurt, Dilek, **Kazanımı Olmayan Savaş "Suriye İç Savaşı": Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?**, Int. Journal of Management Economics and Business, Vol. 14, No. 4, 2018.
- Cengil, Muhammer, Aydın, Ali Rıza, **İŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme**, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(6), 2014.
- Crenshaw, Martha, **The Causes of Terrorism**, Comparative Politics, Cilt 13, Sayı 4, 1981.
- Cronin, Audrey Curth, **Behind The Curve: Globalization and International Terrorism**, International Security, Cilt 27, Sayı 3, 2002/2003.

- Deutch, John, Terrorism, Foreign Policy, Sayı: 108, Sonbahar 1997.
- Devran, Yusuf, Özcan, Ömer Faruk, **Söylemlerin Dilinden Suriye Sorunu**, Marmara İletişim Dergisi, (25), 2016.
- Erdoğan, Şemsettin, Deligöz, Ergün, **Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği**, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2015, Cilt 14, Sayı 1.
- Ergil, Doğu, **Uluslararası Terörizm**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1992, Cilt: 47 Sayı: 3.
- Ergil, Doğu, **Terörizmin Mantığı ve Hedefi**, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 46, Sayı: 1, 1991.
- Field, Antony, **The 'New Terrorism': Revolution or Evolution?**, Political Studies Review, Vol. 7, No. 2, 2009.
- Fine, Jonathan, **Political and Philological Origins of the Term 'Terrorism' from the Ancient Near East to Our Times**, Middle Eastern Studies, Sayı 46, No. 2 ss. 271-288 2010.
- Gençtürk, Tuğçe, **Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar**, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 3 Şubat 2012.
- Geyik Yıldırım, Selda, **İşid'in Toplumsal Ve Küresel Dinamikleri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: XI Sayı: Haziran – 2018.
- Gibbs, P. Jack, **Conceptualization of Terrorism**, American Sociological Review, Vol. 54, No:3, 1989.
- Gofas, Andreas, “'Old' vs. 'New' Terrorism: What's in a Name?”, Uluslararası İlişkiler, Volume 8, No 32 (Winter 2012).
- Guelke, Adrian, **The Age of Terrorism and The International Political System**, Tauris Academic Studies, I.B. Tauris Publishers, 1995.
- Gürler, Recep Tayyip, Özdemir, Ömer Behram, **Tevhid ve Cihad Örgütü'nden “İslam Devleti'ne**, SETA Vakfı, Perspektif, SAYI: 60, Ağustos 2014.
- Gürler, Recep Tayyip, Özdemir, Ömer Behram, **El Kaide'den Post El Kaide'ye Dönüşüm: İŞİD**, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 113-155, Mayıs 2014.
- Güvenç, Serhat, **11 Eylül Sonrası Dünya Ulus Devlet ve Küreselleşme**, Görüş: Kasım 2001.
- H. H. A., COOPER, **Terrorism: The Problem of Definition Revisited**. American Behavioral Scientist, 44(6), ss. 881–893, 2001.
- Hutchinson, Martha Crenshaw, **The Concept of Revolutionary Terrorism**, The Journal of Conflict Resolution, Vol. 16, No. 3, 1972.

- Kan, Kürşat, **Globalleşmenin Uluslararası İlişkilere Etkileri**, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20): 1-10, 2011.
- Kanat, Selim, Kodaman, Timuçin, İren, Adem Ali, **İnsani Güvenlik ve Terörizm İle Mücadele**, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 21, Sayı. 2, 2016.
- Kanat, Selim, **Terörizmin Dünü Bugünü Yarını: Siyasal Gerçekçi Bir Değerlendirme**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2014.
- Kap, Derya, **AB Ve Türkiye'nin IŞİD ve Yabancı Savaşçılarla Mücadele Politikası**, İKV Değerlendirme Notu, İktisadi Kalkınma Vakfı.
- Kaplan, Jerry, **Wave of Political Terrorism**, Oxford Research Encyclopedia of Politics, Online Publication Date: Nov 2016.
- Karstedt, Susanne, **Terrorism and 'New Wars'**, Derleyenler Bülent Gökay ve R.J.B. Walker, 11 September 2001: War, Terror and Judgement, Keele University, Staffordshire, 2002.
- Kartal, Atahan Birol, **Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye' de DAESH ve YPG Örneği**, Güvenlik Stratejileri, 2014, Sayı: 27.
- Kastanidou, E. S., **Defining Terrorism**, European Journal of Criminal Law and Criminal Justice, 2004.
- Kaşıkcı, Tamer, **Küresel Terörizm ve Birleşmiş Milletler Sistemi**, Turkish Yearbook of International Relations, Volume 47, 2016.
- Kay, Sean, **Globalization, Power and Security**, Security Dialogue, Cilt 35, Sayı 1, 2004, ss. 9-25.
- Keskin, Bünyamin, Salaymeh, Bilal, Acun, Can, **El-Kaide'den Htş'ye Nusra Cephesi**, SETA Vakfı, Rapor.
- Kirdar, M. J., **Al Qaeda in Iraq**, Center For Strategic & International Studies (CSIS), Case Study Number 1, 2011.
- Kissenger, Henry, **US Policy Towards Iraq**, Federal News Service, 26.10.2002 Aktaran: Cemile Arıkoğlu Ündücü, Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak 2011, Cilt: 2 Sayı: 1.
- Korkmaz, S. C., **Terörün Propagandası: DAESH Terör Örgütü Ve Konstantiniyye Dergisi**, ORSAM, Rapor No: 204, 1-29, 2016.
- LaFeber, Walter, **The Post September 11 Debate Over Empire, Globalization and Fragmentation**, Political Science Quarterly, Vol. 117, No. 1, 2002.

- Laos, Nicholas K., **Fighting Terrorism: What Can International Law Do?**, Center for Strategic Research, Mart- Mayıs 2000.
- Lewis, Bernard, çev: Mustafa Alican, **İsmaililer ve Haşhaşiler**, Tarih Okulu Dergisi, Aralık 2014, Yıl 7, Sayı XX, ss. 471-504.
- Novotny D. Daniel, **What is Terrorism?, Focus on Terrorism**, Nova Publishers, Vol. 8, ss. 23-32, 2007.
- Ortaylı, İlber, **Terör ve Aydınlar, Türkiye`de Terörizm Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler**, Bildiriler, Türk Tarih Kurumu, Ankara 10-11 Mayıs 2000.
- Öktem, Emre, **Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi.
- Press, W. C. , **Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11**, Weekly Comp Press , 2001. Aktaran: Gülfer Ulaş, 11 Eylül Terör Saldırıları Ve Küresel Terörizmin Avrupa`da Yayılması, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, WPS NO/ 119/ 2017-06.
- Radikalleşme, Şiddet İçeren Aşırılık ve Terörizm**, Polis Akademisi Yayınları, Rapor No: 8, Mayıs 2017.
- Rapoport, David C., **The Four Waves of Rebel Terror and September 11**, University of California at Los Angeles, Department of Political Science, Anthropoetics 8, Sayı 1, İlkbahar- Yaz 2002.
- Rapoport, David, **Fear and Trembling-Terrorism in Three Religious Traditions**, Sue Mahan ve Grisette L. Pamala, (ed.) *Terrorism in Perspective*, California: SAGE Publications, 2008.
- Research Study, **International and Trans National Terrorism: Diagnosis and Prognosis** , Ekim 2001.
- S. Joseph, Tuman, **Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terrorism**, Second Edition, California: SAGE Publications, ss.1-29. 2010.
- Sandler, Todd, Enders, Walter, Gaibulloev, K., **Domestic Versus Transnational Terrorism: Data, Decomposition and Dynamics**, Journal of Peace Research, 48(3).
- Sandler, Todd, Enders, Walter, **Transnational Terrorism: An Economic Analysis** , European Journal of Political Economy, 20(2), 2004.
- Saraçlı, Murat, **Uluslararası Hukukta Terörizm**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XI, Sa.1-2, 2007.
- Saul, B., **Attempts to Define ‘Terrorism’ in International Law**, Netherlands International Law Review, 52(1), 2005.
- Semercioğlu, Harun, **Uluslararası Terörizmde Küresel İşbirliği: Bir Ütopya**, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016.

- Semin, Ali, Sandıklı, Atilla, **Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi**, BİLGESAM Yayınları, İstanbul, 2012.
- Sevinç, Bilal, **Definitional Dilemmas of Terrorism as A Sociological and Political Phenomenon**, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 12 (1), 2011 ss.77-96.
- Stevenson, Jonathan, **Pragmatic Counter-Terrorism**, Survival, Vol. 43, No. 4, Winter 2001/02.
- Şen, Abdulkadir, **Irak Dosyası: İşgal ve Direniş**, International Pressmedya, 10.12.2013
- Şenol, Dolunay, Erdem, Sezgin, Erdem, Elif, **İşid: Küresel Bir Terör Örgütü**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2, 2016.
- Şimşek, Murat, **Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma**, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 54, Mart-Nisan 2016.
- Taşçier, Feysel, **Küresel Bir Tehdit: Terörizm**, Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, No. 7: 58, 2006.
- Taşdemir, Fatma, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvet Başvurma Yetkisi**, USAK, Ankara, 2006.
- Terkan, Aytekin, Zayıf, Vedat, Yaşar, İsmail, **El Nusra Cephesi**, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs 2015, Cilt 14, Sayı 1, ss. 39-64.
- Topal, Ahmet Hamdi, **Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu**, E- Akademi, Ekim 2004, Sayı 32.
- Ulaş, Gülfer, **11 Eylül Terör Saldırıları Ve Küresel Terörizmin Avrupa’da Yayılması**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, WPS NO/ 119/ 06-2017.
- Ulutaş, Ufuk, Kanat, Kılıç Buğra, Acun, Can, **Sınırları Aşan Kriz Suriye**, SETA Analiz, No: 120, 2015.
- ÜNDÜCÜ, Cemile ARIKOĞLU, **Uluslararası Sistem ve Terörizm Arasındaki İlişki**, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Ocak 2011 Cilt: 2 Sayı: 1.
- Ünsal, Zeynep Ece, Olçar, Kelmal, **Avrupa’da Radikalleşme ve DAEŞ: DAEŞ’in Evrilmesi ve Avrupa Güvenliğine Yönelik Tehditler**, Güvenlik Stratejileri Yıl: 15 Sayı: 29.
- Williams, L., **Islamic State Propaganda And The Mainstream Media**, LOWY INSTITUTE, 1-20, 2016.
- Yeniçeri, Özcan, **Terör ve ABD: Terörün Hegemonya Aracı Olarak Kullanılması Sorunu**, 2023 Dergisi, 2003, Sayı: 32.

Tezler

Akbaş, Mehmet, **Ayrıllıkçı Terör Örgütlerinin Siyasallaşma Faaliyetleri: PKK Örneği**, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Akın, Dündar, **Uluslararası Terörizmin Tarihi**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, İzmir 2012.

Ceylan, Enes, **Suriye İç Savaşı Bağlamında DEAŞ' ın Orta Doğu'ya ve Türkiye'ye Etkisi**, Karabük Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Çanakçı, Derviş, **Terörizm Kavramı ve Gelir Kaynakları Üzerine Bir İnceleme**, Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2014.

Doğan, Fazlı, **Uluslararası İlişkilerde Devlet: Küreselleşme Ve İkinci Devlet Tartışması**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Durmuş, Samet, **Dini Motifli Ayrıllıkçı Hareketler Ve Terörizm: Filipinler Örneği**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Eken, Abdulkadir, **Terör Örgütü ISİD Ve Bölgesel Etkileri**, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2017.
- Eldem, Yasir Adil, **Küresel Terörizm Ve Irak Savaşı**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Şubat 2007.
- Gürel, Mehmet Murat, **Küreselleşen Dünya Ve Terörizm**, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- Kaya, Zeynep, **Terörizmin Küreselleşmesi: El Kaide Örneği**, , Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ekim 2010, Doktora Tezi.
- Keskinkaya, Esmâ, **Irak ve Şam İslam Devlet'inin Yeni Medya Kullanımı**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2015, Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, Zafer, **Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Şahin, Sinan, **Terörizm Ve Terör Örgütleri İle Mücadele: Türkiye'nin DEAŞ (İŞİD) Terör Örgütüyle Mücadele Politikası**, Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Güvenlik Çalışmaları, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Selvi, İsmail, **Countering State- Supported Terrorism: The PKK and Turkish Foreign Policy Towards the Middle East**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2003.
- Taşdemir, Fatma, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Güç Kullanma Yetkisi**, Ankara Üniversitesi, SBE, Doktora Tezi, Ankara, 2005.

Topal, Ahmet Hamdi, **Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2004.

İnternet Kaynakları

1373 sayılı Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi Kararı, [http://www.uhdigm.](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/Ter%C3%B6rle%20Uluslararası%20Belgeler/birle%C5%9Fmi%C5%9F%20milletler/BM%20G%C3%BCvenlik%20Konseyi%201373%20Say%C4%B1%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf)

[adalet.gov.tr/uhamer/Ter%C3%B6rle%20Uluslararası%20Belgeler/birle%C5%9Fmi%C5%9F%20milletler/BM%20G%C3%BCvenlik%20Konseyi%201373%20Say%C4%B1%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uhamer/Ter%C3%B6rle%20Uluslararası%20Belgeler/birle%C5%9Fmi%C5%9F%20milletler/BM%20G%C3%BCvenlik%20Konseyi%201373%20Say%C4%B1%C4%B1%20Karar%C4%B1.pdf) (Erişim Tarihi: 23.12.2017)

3713 Terörle Mücadele Kanunu, 1. Fıkra, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713-20140211.pdf> (Erişim Tarihi: 15.07.2018)

7215 Terörle Mücadele Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf> (Erişim Tarihi: 05.07.2018)

AHaber, DEAŞ ile Mücadele Eden Tek Ülke Türkiye, 24.03.2019

<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2019/03/24/deas-ile-mucadele-eden-tek-ulke-turkiye> (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

Al Arabiya, Exclusive Top ISI Leaders Revealed, 13.02.2014,

<http://english.alarabiya.net/en/News/2014/02/13/Exclusive-Top-ISIS-leaders-revealed.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

Aljazeera, Islamic State Caliph Lauds Iraq Rebellion, 06.06.2014

<https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/07/islamic-state-caliph-lauds-iraq-rebellion-20147512574517772.html> (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

Aljazeera, IŞİD'in Haritası, 23.06.2014 <http://www.aljazeera.com.tr/haber/isidin-haritasi> (Erişim

Tarihi: 14.04.2019)

Anadolu Ajansı, ABD El-Bağdadi' nin Başına Koyduğu Ödülü Artırdı, 16.12.2016,

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-el-bagdadinin-basina-koydugu-odulu-artirdi/708006> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Anadolu Ajansı, Avrupa Deaş'lıları Geri Almada İsteksiz, 19.02.2019

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-deaslilari-geri-almada-isteksiz/1397119> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

Anadolu Ajansı, Suriye İç Savaşı 9. Yılına Girdi!, 14.03.2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715> (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

BBC, Brussels Jewish Museum Killings: Suspect 'Admitted attack', 2014,

<http://www.bbc.com/news/world-europe-27654505> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

BBC, BMGK'dan IşİD'e Yaptırım, 17.12.2019

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151217_bmgk_isid_yaptirim (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

BBC, El Nusra ve IşİD, ABD'ye Karşı Birleşiyor, 03.10.2014

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/10/141002_ft_elnusra_isid

BBC, Islamic State Crisis: Religious Police 'Kidnapped' In Syria, 07.01.2015,

<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30721021> (Erişim Tarihi: 07.05.2019)

BBC, IşİD lideri Ebu Bekir el-Bağdadi kimdir? 17.07.2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40292346> (Erişim Tarihi:01.05.2019)

BBC, IşİD Vergi Toplayarak Ayakta Kalıyor, 15.12.2015

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151215_ft_isid_vergi (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

BBC, IşİD'in Suriye' de Elinde Tuttuğı Son Yer Olan Baghuz'a Yeni Saldırı, 11.03.2019

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47519603> (Erişim Tarihi: 28.04.2019)

BBC, Senior Iraqi al-Qaeda leaders killed, 19 Nisan 2010

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8630213.stm (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

BBC, Suriye’ deki yabancı savaşçılar Avrupa’ya tehdit mi?, 02.12.2013,
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/12/131201_suriye_yabanci_savascilar (Erişim Tarihi: 08.05.2019)

BBC, Türkçe,İŞİD Bağdadi’ye Ait Ses Kaydı Yayınladı, 17.11.2015
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/05/150514_isid_bagdadi_mesaj (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Becker, O., **ISIS Has a Really Slick and Sophisticated Media Department**, 2014
https://news.vice.com/en_us/article/mbwk83/isis-has-a-really-slick-and-sophisticated-media-department (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

BM Güvenlik Konseyi 2178 Sayılı Kararı, Paragraf 8.
http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019)

BM Raporu, SA933/ TG61: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı İŞİD Kararı, 2014.

Cambridge Dictionary, “thug”,
<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zler/C3%BCk/ingilizce/thug> (Erişim tarihi: 27.08.2018)

CFR, Islamic State Iraq Syria, 08.08.2014. <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-syria/p14811>
(Erişim Tarihi: 05.04.2019)

Clarion Project, Last Christians Expelled From Mosul After 2,000 Years, 2014,
<http://www.clarionproject.org/news/last-christians-expelled-mosul-after-2000-years> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Clarion Project, The Islamic State, 2014, <https://clarionproject.org/dabiq-islamic-state-wants-battle-end-days/> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Cockburn, P., **Mosul Emergency: Anarchy In Iraq As Militants Seize Northern Capital And Free 1,200 Prisoners In Jail Break**, 2014, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/militants-seize-key-sections-of-iraqi-city-mosul-and-free-1000-people-inprison-break-9520982.html> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

Dabiq, <https://www.ieproject.org/projects/dabiq1.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Daha fazla bilgi için bakınız: United Nations, General Asseby,
<https://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r061.htm> (Erişim Tarihi: 25.08.2018)

Demir, Hilmi, **Nedir Bu Selefilik?**, Türkiye Gazetesi, 24.08.2018
<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/hilmi-demir/603837.aspx> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Duman, Bilgay, **Irak İslam Devleti ve El-Nusra Cephesi Birleşiyor mu?**, 12.04.2013
<https://www.orsam.org.tr/tr/irak-islam-devleti-ve-el-nusra-cephesi-birlesiyor-mu/> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

Foreign Policy, 12.09.2014 <https://foreignpolicy.com/2014/09/12/the-blood-brothers-of-anbar/>
(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Friedland, F. E., The Islamic State, **Clarion Project**, http://clarionproject.org/wp-content/uploads/islamic-state-isis-isil-factsheet-1_589ca42c032fe.pdf

Globalization –Origin of The Word? <http://www.mrglobalization.com/globalisation/252-globalization-origin-of-the-word> (Erişim Tarihi: 25.08.2018)

Gorman, S., Malas, N., Bradly, M., **İŞİD'in Zalim Başarısının Sırrı**, The Wall Street Journal, 2014,
<https://www.wsj.com/articles/isidin-zalim-basarsnn-srr-1409744799> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

Greyvenstein, H. M., Q&A: German Journalist On Surviving ISIL, **Al Jazeera**, 16.12.2015,
<https://www.aljazeera.com/indepth/2014/12/qa-german-journalist-surviving-isil-20141224164752725983.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Habertürk, Brenton Tarrant Kimdir? <https://www.haberturk.com/brenton-tarrant-kimdir-yeni-zelanda-daki-katliamcinin-saldiri-ani-goruntuleri-2404324> (Erişim Tarihi: 17.04.2019)

Habertürk, ABD'den Terör Örgütü YPG'ye Bir Ayda 1500 Tır Silah!, 21.09.2018
<https://www.haberturk.com/abd-den-teror-orgutu-ypg-ye-bir-ayda-1500-tir-silah-2151262>
(Erişim Tarihi: 28.04.2019)

Hürriyet, İŞİD Nedir? 23. 07.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-cikti-el-bagdadi-kimdir-29600590> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Hürriyet, Zerkavi Öldürüldü, 08.06.2006, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/el-zerkavi-olduruldu-4546500> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

İncil (M.S. 52 - 68), “Adam öldürmeyeceksin”, <http://www.kutsalkitap.com/calisma/İncil.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Kaplan, Eben, **Council on Foreign Relations**, 13.06.2006 <https://www.cfr.org/background/abu-hamza-al-muhajir-zarqawis-mysterious-successor-aka-abu-ayub-al-masri> Erişim Tarihi: 04.04.2019

Karabat, Ayşe, **İŞİD Devlet Olmak İstiyor**, Al-Jazeera Türk, 25.08.2014,
<http://www.aljazeera.com.tr/aljazeera-ozel/isid-devlet-olmak-istiyor> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

Kılıçkaya, Belkıs, **DAEŞ Tekfirci Cihadçılık**, Belgesel, Haber Türk, 2016.

Kuran-ı Kerim, el-İsra Suresi, Ayet: 33, <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/%C4%B0sr%C3%A2-suresi/2062/33-ayet-tefsiri> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

McTague, Tom, **Cameron Tells European Leaders to ‘Be Good to Their Word’ and Stop Funding Isis with Ransom Payments**, DailyMail, 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2742272/Cameron-tells-Europeanleaders-good-word-stop-funding-ISIS-ransom-payments.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

NATO Dergisi, Ülkelerine geri dönüş yapan yabancı terör savaşçılarının artan sorunlarıyla başa çıkmak, **14/07/2017**, <https://www.nato.int/docu/review/2017/Also-in-2017/daesh-tackling-surge-returning-foreign-fighters-prevention-denmark-rehabilitation-programmes/TR/index.htm> (Erişim Tarihi: 09.05.2019)

New York Times, ISIS' Mysterious Leader Is Not Dead, New Video Shows, 29.04.2019
<https://www.nytimes.com/2019/04/29/world/middleeast/isis-baghdadi-video.html> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Online Etymology Dictionary, Terror,
https://www.etymonline.com/word/terror#etymonline_v_10670 (Erişim Tarihi: 05/06/2018)

Özel, Ahmet, **İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad>
(Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Rapoport, David, **Four Waves of Modern Terrorism**,
<https://international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf>
(Erişim Tarihi: 08.08.2018)

Reuters, Al Qaeda's Two Top Iraq Leaders Killed In Raid, 16.04.2010
<https://www.reuters.com/article/us-iraq-violence-alqaeda/al-qaedas-two-top-iraq-leaders-killed-in-raid-idUSTRE63I3CL20100419> (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

Schmid, Alex P., **Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review**, 03/2013 <https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf> (Erişim Tarihi: 12.02.2019)

Sergey Neçayev, **Revolutionary Catechism**, 1869,
<https://www.marxists.org/subject/anarchism/nechayev/catechism.htm> (Erişim Tarihi: 27.08.2018)

Silverstein, Ken, **Homegrown Horror**, 2002, <https://prospect.org/article/homegrown-horror> (Erişim Tarihi: 15.01.2019)

Sputnik News, İŞİD, İki Numarasının Ölümünü, 'Anısına Saldırıyla' Duyurmuş, 02.05.2016,
<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201605021022486046-isis-irak-anbari-kuduli-abd/>
(Erişim Tarihi: 05.05.2019)

Tarakçı, Nejat, **Ulusal ve Uluslararası Terörizmin Geleceği**, 31 Mar 2017 <http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/40059/ulusal-ve-uluslararasi-terorizmin-gelecegi>

Tekek, Murat, **Arap Baharı ve Nedenleri**, TUİC Akademi, 28.11.2012
<http://www.tuicakademi.org/arap-bahari-ve-nedenleri/> (Erişim Tarihi: 08.04.2019)

Tevrat (M.Ö. 52 - 68), Öldürmeyeceksin, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/781/10030.pdf>
(Erişim Tarihi: 30.04.2019)

The Guardian, Abu Bakr al-Baghdadi: The Isis Chief With The Ambition to Overtake Al-Qaida,
<https://www.theguardian.com/world/2014/jun/12/baghdadi-abu-bakr-iraq-isis-mosul-jihad>
(Erişim Tarihi: 01.05.2019)

The Guardian, Text of George Bush's Speech,
<https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13> (Erişim Tarihi:
15.03.2019)

The Telegraph, How Isil Is Funded, Trained And Operating In Iraq And Syria, 07.01.2015
<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11052919/How-Isil-is-funded-trained-and-operating-in-Iraq-and-Syria.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

The Telegraph, Islamic State Launches English-language Radio News, Bulletins,
2016,<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamicstate/11519977/Islamic-State-launches-English-language-radio-news-bulletins.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Time, Why Women Join ISIS, 2015, <http://time.com/4138377/women-in-isis/> (Erişim Tarihi:
15.01.2019)

Time, Why Iraq's Most Violent Province Is A War Zone Again, 04.01.2014

<http://world.time.com/2014/01/04/why-iraqs-most-violent-province-is-a-war-zone-again/>

(Erişim Tarihi: 05.04.2019)

Timetürk, Zerkavi IşİD'in temelini nasıl atmıştı?, 18.10.2014

<https://www.timeturk.com/tr/2014/10/18/zerkavi-isid-in-temelini-nasil-atmisti.html> (Erişim

Tarihi: 05.03.2019)

Topaloğlu, Bekir, **İslam Ansiklopedisi** <https://islamansiklopedisi.org.tr/cihad#2-gunumuzde-cihad>

(Erişim Tarihi:01.05.2019)

Türk Dil Kurumu,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=206719 (Erişim Tarihi: 20.01.2019)

Türk Dil Kurumu,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51b92

(Erişim Tarihi:01.05.2019)

TV24, Irak İslam Devleti Nasıl Ortaya Çıktı, Ne İstiyor?, 29.06.2024 [https://t24.com.tr/haber/irak-](https://t24.com.tr/haber/irak-sam-islam-devleti-nasil-ortaya-cikti-ne-istiyor,262678)

[sam-islam-devleti-nasil-ortaya-cikti-ne-istiyor,262678](https://t24.com.tr/haber/irak-sam-islam-devleti-nasil-ortaya-cikti-ne-istiyor,262678) (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

UN Al-Qaida Sanctions List, List Of Individuals, Entities And Other Groups, 2014,

<https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267> (Erişim Tarihi: 01.05.2019)

UNAMI/OHCHR. (2014). Report On The Protection Of Civilians in Armed Conflict İn Iraq,

http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Vice News, The Islamic State (Full Length) Documentary Video, 2014,

https://video.vice.com/en_us/video/the-islamic-state-part-4/55a8230b37d5f90048b624ca

(Erişim Tarihi: 01.05.2019)

Weaver, Mary Anne, **The Short, Violent Life of Abu Musab al-Zarqawi**, The Atlantic, 2006,
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/the-short-violent-life-of-abu-musab-al-zarqawi/304983/> (Erişim Tarihi: 05.03.2019)

Yakın Doğu Haber, “Irak İslam Devleti ile Nusra Cephesi birleşiyor”, 09.04.2013
http://www.ydh.com.tr/HD11704_irak-islam-devleti-ile-nusra-cephesi-birlesiyor.html (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

Yakın Doğu Haber, Irak İslam Devleti ile Nusra Cephesi birleşiyor, 09.04.2013
http://ydh.com.tr/HD11704_irak-islam-devleti-ile-nusra-cephesi-birlesiyor.html (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

Zalman, Amy, **Is State Terrorism Different Than Terrorism?**, 04.02.2019
<https://www.thoughtco.com/definition-of-state-terrorism-3209371> (Erişim Tarihi: 06.04.2019)